ద్వితీయరంగము—శనైశ్చరుని గృహము.

[శనైశ్చరుఁడును, మద్యప్రియుఁడును, దాంభికుఁడును, ప్రవేశించుచున్నారు.]

శని—భక్తాగ్రేసరులలో నాయకులను తీసుకుని మా యింటికి యీరాత్రి రావలసిందని నిన్ననే కలిగాడితో చెప్పినా వాడు యింకా వచ్చినాడు కాడు. దేవలోకం విడిచి భూలోకానికి రావడంచేత నాకు యేమీ తోచకుండావున్నది. ఈపాడు లోకంలో వేడుకగా ప్రొద్దు పుచ్చడానికి అప్సరసస్త్రీలైనా లేరు.

మద్య—యీలోకంలో అప్సరస్త్రీలు లేకపోయినా ఆలోపం లేకుండా వూరూరా కావలసినంతమంది అప్సరస్త్రీలనుమించే వేశ్యాస్త్రీలువున్నారు. వాళ్ళులేకుండా యీలోకంలో దేవతలకు యెవరికీ వుత్స వాలైనా జరగవు. తమరూ దేవతలలో వారే గనుక యేలినవారు యీరాత్రి రంభనుమించే వక భోగస్త్రీతో వినోదంగా కాలం గడప వచ్చును. అటువంటిదాన్ని వకదాన్ని నేను యిదివరకే ప్రభువు వారి దర్శనానికి రావడానికి యేర్పాటుచేసినాను. అది యీపాటికి యిల్లు బయలుదేరి వుంటుంది.

శని—నీవు భక్తాగ్రేసరుడవు. నీ భక్తికి మెచ్చినాము.

దాంభి—(తనలో) రంభనుమించే వేశ్యాస్త్రీ అంటూవున్నాడు అది నాప్రియురాలై వుంటుంది. అదేకాకపోతే యీవూళ్ళోవున్న వేశ్యాకాంతలలో రంభను మించేది మరియెవతె వుంటుంది? అందుచేత నేను యీకార్యానికి విఘ్నాలు పెడుతాను. దేవతలకు దివ్యజ్ఞానం వుంటుందిగనుక నామనస్సులో ఆలోచన యీయనకు తెలిసి నన్ను శపి స్తాడేమో! అయినా జడియవలసిన పనిలేదు. దేవతలు భక్తులు యేమి

తప్పితంచేసినా క్షమిస్తారు. (బిగ్గరగా) స్వామీ! నేను శ్రోత్రియుణ్ని గనుక వక్కవిన్నపం చేసుకుంటాను. వేశ్యా సంభోగంవల్ల తమకు వ్యభిచారదోషం వస్తుందేమోనని దాసుడు భయపడుతూ వున్నాడు.

శని—ఆభయంతో పనిలేదు. దేవతలకు వ్యభిచారదోషంలేదు. దేవతలకు స్వభార్యలు వుండరు గనుక పరస్త్రీసాంగత్యంవల్ల వారికి దోషంలేదు.

దాంభి—దాసుడిదివింకొక్క మనవివున్నది. దేవవేశ్యలవద్ద వుంటవో లేవో గాని మావేశ్యలవద్ద బూచులుంటివి. వాళ్ళతో సుఖానికిపోతే 'అర్ధగడియ భోగమూ ఆరునెలలరోగమూ' అన్నట్లు సుఖజాడ్యాలు పట్టుకుంటవి. జాగ్రత.

శని—మాకాభయంలేదు. దేవతలమైనమావి శిలాకఠిన దేహాలుగనుక మాశరీరాలకు రోగాలుసోకవు. అమృతపానంచేత మాకన్నీ నివారణమవుతవి. అమృతపానంచేత చావేలేనప్పుడు రోగాలు యెక్కడనుంచి వస్తవి?

దాంభి—మీరు యివన్నీ వదల్చుకున్నా మాతృభూతాలను వదల్చుకోలేరు. 'విటులపాలిటి యమదూత వేశ్యమాత' అని మాలో కవులుకూడా వర్ణించివున్నారు. దేవతులుగనుక మీకీవిషయంలో అనుభవంలేదు. మాలో పూర్వం వక పరమభాగవతాగ్రేసరుడు తన్ను మాతృభూతం పట్టుకొనేటప్పటికి యేమహామంత్రంచేతనూ వదల్చుకోలేక దేవలోకంలో లేకుండా యీలోకంలో వాళ్ళను సృష్టించినందుకు బ్రహ్మదేవుణ్ని యీవిధంగా తిట్టినాడు—

గీ. తనకు నేమిత్రవ్వి తలకెత్తిరమరు లీ
యుర్విమనుజులేమి యొసఁగరైరి?
నింగి వారసతుల నిర్మాతృకలఁజేసి
పుడమి మాతృభూతముల సృజించె.

శని—దేవతల మగుటచేతనుమ్మ భూతాలుసోకవు. మేము అమృతపానం చెయ్యడంచేత నీవు చెప్పిన మాతృభూతాలు వెయ్యి పట్టుకున్నా మమ్మచంపలేవు. మద్యప్రియా! నీవేమంటావు?

మద్య—దేవరవారు చెప్పిందిసత్యం. వెనుకచేసిన అమృతపానానికితోడు యిప్పుడు అధరామృతపానంకూడా దొరుకుతుంది గనుక యిక బొత్తిగానే భయంలేదు. ఈరెండుపానాలూ చాలకపోతే సురాపానముకూడా చెయ్యవచ్చును. అది కడుపులోపడితే స్వర్గసుఖమంతా భూలోకంలోనే కలుగుతుంది. దానితల్లి కడుపుచల్లగా కల్లమ్మవారు వెయ్యేళ్ళువర్ధిల్లవలెను. కల్లుముంతకు నేను వెయ్యినమస్కారాలు చేస్తాను. (దాంభికునితో నేకాంతముగా) ఓరే! నోటికాడి కల్లుపడగొడితే పాపం వస్తుందిసుమా. అడ్డుచెప్పబోకు.

దాంభి—(తనలో) ఈశనిగాడిచేత సురాపానం చేయిస్తే ఆమయికంలో వేశ్యమాట మరిచిపోతే యిప్పటికి నాశని వదులుతుంది. నేను ప్రోత్సాహంచేస్తాను. (బిగ్గరగా) సుర దివ్యమైనది. భూలోకంలో వున్న దివ్యమయిన వస్తువల్లావక్కకల్లే. అందుచేతనే మా పెద్దలు దానికి దివ్యులతో సమానంగా 'సుర' అని పేరుపెట్టినారు.

శని—దాని యందంత సుగుణమున్నదా? మనుష్యులు యజ్ఞాలలో దేవతలకు సమర్పించేసోమరసం నేనుపానం చేసినాను. అది అమృతంకంటెనూ బాగా వుంటుంది. అంతరుచిగా వుంటుందా?

దాంభి—వెధవరసం సోమరసంయేమిటి? మధురసం తాగితే మీరు మళ్ళీవదిలిపెట్టరు. మీరు వెళ్ళేటప్పుడు ముంతెడుకల్లు తీసుకుని వెళ్ళి కాస్తకాస్త దేవతలకు చవిచూపిస్తే రేపటినుంచి దేవతలంతా కల్లంగళ్ళకాడనే వుంటారు. సోమరసమే మెచ్చుకునేవారు మధురసం రుచిమరిగితే మళ్ళీ వదలిపెడుతారా? నేను వెనుక యజ్ఞంచేసి నప్పుడు

సోమిదేవితో గలిసి సోమరసం కొంచెంపానంచేసి చప్పగా యేడిసినట్టే వుండేటప్పటికి తపుకున్న అధ్వర్యుడి మొఖంమీద వుమ్మేసినాను. తరువాత శాక్తేయంలో ప్రవేశించి కల్లు వక్కసారి చవిచూచిన తరువాత అప్పటినుంచీ మళ్ళీవదలడంలేదు. దానిమహిమ మహాదొడ్డది. మీరు సేవించవలెను.

శని—అలాగయితే దేవతానివేదనకు తీసుకురండి.

మద్య—అయ్యా! నేను కృతార్థుణ్ని అయినాను. నేనుతాగగా మిగిలింది కల్లుముంతలో సగంవున్నది. అది దేవతానివేదన చేసుకుంటాను. అదిఎంగిలిదని దేవరవారు సందేహపడవలసిన పనిలేదు. మూడువిధాల పానాలలో దేనికీ వుచ్ఛిష్టంలేదు. కావలిస్తే దానికి ప్రమాణపద్యం చదువుతాను.

క. పొగచుట్టకు సతిమోవికి
నగణితముగ మద్యమునకు నమృతంబునకుం
దగ నుచ్ఛిష్టములేదని
ఖగవాహనుతోడఁ గాలకంఠుఁడు పలికెన్.

(అని కల్లుముంతచేతికిచ్చుచు) ఓసురాదేవీ! అమ్మవారూ! తల్లీ! నీవీదేవుడిహృదయంలో చొచ్చి నీమహిమచూపించి భక్తుడికి వరాలు యిచ్చేటట్టు చెయ్యవలెను. నీకు మ్రొక్కుతాను. నేను కోరేవరమల్లా నన్ను యీదేవుడు కల్లుసముద్రంకాడ పడవెయ్యవలెను. నేను యెన్ని దేశాలుతిరిగినా పురాణాలలో నేకాని కల్లుసముద్రం యెక్కడా కనపడకుండావున్నది. నాకు కల్లుసముద్రం యెవడుచూపితే నాపాలిటికతడే దేవుడు.

శని—(పుచ్చుకొని కల్లుత్రాగి) రుచి దివ్యంగా వున్నది.

మద్య—కొంచెంసేపుతాళితే తలకెక్కి మరీదివ్యంగా వుంటుంది. సురయొక్క మహిమ సురలకైనా దురవగాహమే. అదితాగితే వెయ్యే

ఘృతపస్సుచేసిన యోగులకయినా సాధ్యంకాని అద్వైతసిద్ధి వక్కనిమి షంలో అవుతుంది. అప్పుడుద్వంద్వాలు యేమీా వుండవు. బ్రహ్మానందం కలుగుతుంది. మురికికాలువలు హంసతూలికా తల్పాలవుతవి. బట్ట విప్పివేసుకున్నా కట్టుకున్నా వక్కటేలాగువుంటుంది. బట్టవిడిపోయి దిగంబరినై నేను మొన్నమురికి కాల్వలో పడి వీధిపక్కను సురాపాన మహిమచేత బ్రహ్మానందం అనుభవిస్తూవుంటే ఆనందపరవశుడనై వున్ననాకు మాబంధువులువచ్చి బ్రహ్మరథంపట్టి యింటికి తీసుకునివెళ్ళి బిందెడునీళ్ళు నెత్తిమీాద అభిషేకం చేసినారు.

దాంభి—సురాపానంలో యిటువంటిసిద్ధులు యింకా యెన్నో వున్నవి. అప్పుడు సరస్వతీదేవి తనచిన్ననాటి తడబాటు పలుకులతో జిహ్వాగ్రమందు నటిస్తూవుంటుంది. కొందరుమూఢులు సురాపానం పాపమంటారుగాని పాపమే అయితే తాగినవాళ్ళను బ్రాహ్మలు యెంమకు కులంలో వెలివెయ్యరని ఆలోచించరు.

శని—(నాలుకతడబడ) అరెరెరే. బ్రొబ్రోబ్రోగంది.

మద్య—అదుగో! అదుగో! దేవుణ్ని కల్లమ్మవారు పూనింది. సురాదేవిఆవేశించడంచేత యిప్పుడిప్పుడే వాక్కువస్తూవున్నది. ఓయీా దాంభికా! చుట్ట తీసుకునిరా. ధూపంవేసి యీాదివ్యజ్ఞానంలో వుండగానే మనం యీా దేవుణ్ని అడిగి పురాణాలలో వుండేమన సంశయాలన్నీ తీర్చుకుందాము.

దాంభి—సందేహాలు తీర్చుకోవడానికి యిదేసమయం. స్వామీా యిప్పటివాళ్ళు భూమి తిరుగుతూవున్నదంటారు. అదినిజమేనా?

శని—అరెరేరే. అంతానిజం. భూమితిరుగుతూవున్నది. ఇల్లు తిరుగుతూవున్నది. సమస్తమూ తిరుగుతూవున్నది. నాదేహంకూడా తిరుగుతూవున్నది. బోగంది. బోగంది. (అని మీాదపడబోవుచున్నాడు.)

దాంభి—(తనలో) ఇతడు మత్తుగోనివున్నా మరిచిపోకుండా బోగంది బోగంది అనిపలవరిస్తూవున్నాడు. ఇతనివాలకంచూస్తే మొగవాళ్ళమీదకూడా పడేటట్టువున్నది. బోగంది ఆదోవను వస్తూవున్నదని వీధిలోకిపంపుతాను. (బిగ్గరగా) స్వామీ! బోగంది వీధిదోవను వస్తూవున్నది. ఆలావిజయం చెయ్యండి.

[అప్పుడు పరదోషారోపకుని, అసత్యుని, స్తుతిపాఠకుని వెంటఁబెట్టుకొని కలి ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

కలి—అసత్యా! మనం యిప్పుడు యెవ్వరూ చూడకుండా చీకట్లో వచ్చినాము. అరుగో శనైశ్చరులవారు మనకెదురుగా వస్తూవున్నారు.

శని—(కలిని గాఢముగా కౌఁగిలించుకొని) ఆసాసాసీ! ఒక్కముద్దు పెట్టు. (అని ముద్దుపెట్టుకొని) అరెరెరే! ఈమర్త్యలోకంలో ఆడవాళ్ళకుకూడా మీసాలువస్తవి!

కలి—(పెడమొగముచేసి కన్నులు మూసికొని) అయ్యో! కల్లు కంపుకొడుతూ వున్నది. దేవా! కరవకండికరవకండి. నేనుమీభక్తుణ్ని.

శని—బోగందాన్నికూడా భక్తుడంటారా? ఈలోకంలోబోగంవాళ్ళవి గుడ్డికళ్ళు.

మద్య—గుడ్డికళ్ళుకావు. మనుష్యులుగనుక యిష్టంవుంటే కళ్ళు మూసుకుంటారు.

కలి—దేవా! మనంవకరినివకరు పట్టుకుంటే కార్యంలేదు. మనం యిద్దరమూ చేరి యితరులను పట్టుకోవలెను. నేను మీసేవకుణ్ని కలిగాణ్ని. నన్ను కరవకండి. గిల్లకండి.

శని—ఇవి దంతక్షతనఖక్షతాలు. మనుష్యలోకంలో రసికత్వంలేదా? ఓప్రియురాలా!

కలి—నేను మగవాణ్ని. కలిగాణ్ని. ఆడదాన్నికాను.

శని—ఆడదికాకపోతే నాకక్కరలేదు. ఫోఫో! (అనిత్రోయుచు) ఎవడవూ? కలిగాడవా? కలిదోషహరమయిన శ్లోకంచదివి కలిని వదుల్చుకుంటాను—

శ్లో. కర్కోటకస్య నాగస్య దమయంత్యా నలస్యచ
ఋతుపర్ణస్య రాజర్షేః కీర్తనం కలినాశనం.

కలి—స్వామీ! దాసుణ్ని. తమశెలవుప్రకారం వచ్చినాను. నా యెడల ప్రసన్నులు కావలెను.

దాంభి—స్వామివారిని సురాదేవి కొంచెకొంచెంగా వదిలిపోతూవున్నది. ఓకలీ! దేవతులు స్తోత్రంచేస్తేనేకాని ప్రసన్నులుకారు. స్తుతిచెయ్యి.

కలి—స్తుతిపాఠకా! శనిస్తోత్రం చేస్తాము పట్టు—

శ్లో. ఇంద్రనీలద్యుతి శ్శూలీ వరదో గృధ్రవాహనః
బాణబాణాసనధరః కర్తవ్యోర్కసుత స్సదా.

శని—(ప్రసన్నుడయి) ఓయీ! కలీ! నీవా? రమ్ము రమ్ము. మనసభికులందరూ వచ్చినారా?

కలి—మీవద్దనున్న యిద్దరూకాక నాతో ముగ్గురువచ్చి పంచమహాపాతకులవలె నాయకత్వానికి సరిపోయినారు. ఈసభకు యేమి పేరు పెడుదాము?

శని—ఈసభకు ఆత్మస్తుతి పరనిందాసమాజమని పేరుపెడదాము.

పర—ఈ పేరుకు మేమందరమూ ఆమోదించినాము.

కలి—ఇక సభాఉద్దేశములు నిశ్చయించవలెను.

శని—నేను అగ్రాసనాధిపతినయి నిశ్చయాలు వ్రాస్తాను. చూడండి—

౧. సత్యసంధుల నందరినీ అసత్యవాదులని ప్రకటించి, అనేక మాయోపాయాలు పన్ని పాఠకులను నమ్మించవలెను.

౨. ఏకపత్నీవ్రతస్థులను జారులని చాటించవలెను.

౩. సభికులందరూ శనైశ్చరునీ కలినీమాత్రమే సమస్తస్థలముల యందున్ను స్తుతిస్తూ వుండవలెను.

౪. మంచివాళ్ళకు దాంభికులనిన్నీ, అసత్యవాదులనిన్నీ, పాపాత్ములనిన్నీ, వంచకులనిన్నీ, క్రూరులనిన్నీ. నిఘంటులలోవున్న పాడుపేర్లన్నీ పెట్టి వెల్లడించవలెను.

౫. సమాజముయొక్క యీముఖ్యోద్దేశాలన్నీ నెరవేర్చడానికి శనిగారు అగ్రాసనాధ్యక్షులుగాను, కలిగారు కార్యదర్శులుగాను, వుండవలెను.

స్తుతి—వీటికి మేమందరమూ ఆమోదించినాము. కేవలమూ దేవతలకు తప్ప అలోచించకుండా యిటువంటి నిశ్చయాలు చెయ్యడం శక్యంకాదు. ముప్ఫయిమూడుకోట్ల దేవతలలోనూ మీరే అగ్రగణ్యులు.

అస—ఈస్తుతిపాఠకుఁడు చెప్పినదంతా సత్యము.

పర—అసత్యవాది సత్యం చెప్పినాడు. మనప్రభువులవంటి బుద్ధిమంతులున్ను, ఈశ్వరోపాసకులవంటి బుద్ధిహీనులున్ను, లోకంలో లేరు.

కలి—పరదోషారోపకు డప్పుడే పనికారంభించినాడు. మనం దిగ్విజయంచేస్తాము. మనంచేసుకున్న అయిదునిశ్చయాలున్ను పంచరత్నాలవలె వున్నవి. ఇప్పుడు రాత్రి రెండుజాములయింది. గనుక పనికారంభించడానికి యిది మంచిముహూర్తము. జార చోరులకు కన్నులపండువైన చీకటికూడా మనోహరంగా వున్నది. మనను యెవరూ తెలు

సుకోలేరు. ఊరిమీాదపోయి పడదామురండి. మనం భూమిమీాద దేవుడి రాజ్యంరూపుమాపి మనరాజ్యం స్థాపించవలెను.

శని—మీా అభీష్టం సిద్ధించేటట్టుగా ఆశీర్వదించినాము పొండి.

మద్య—మనకు దేవతావరం లభించినది. యిక వెళుదామురండి.

(అందఱునిష్క్రమించుచున్నారు.)

తృతీయరంగము—కలిపురుషమందిరము.

[కలిపురుషుఁడును. శనైశ్చరుఁడును, పరదోషారోపకుఁడును, అసత్యుఁడును, స్తుతిపాఠకుఁడును ప్రవేశించుచున్నారు.]

శని—ఓకలీ! నీవుమనసభావుద్దేశాలు యెంతవరకు నెరవేర్చి నావు?

కలి—అభినవ బృహస్పతులయిన యీామంత్రుల మంత్రబలం చేత యెంతపని అయినా చేసినాను. అసత్యుడూ మొదలయినవారిని వూరిమీాదికి పంపించి, చెడిపోతూవున్న యీాలోకాన్ని వుద్ధరించడానికి మనంయిద్దరమూా యీావూళ్ళో అవతరించినామనిన్నీ. మనంచేసే లోకోపకారకార్యం సహించలేక ఓర్వలేనివాళ్ళు మనను నానాబాధలూ పెడుతూవున్నా యీాకలియుగంలో మనమిద్దరం మాత్రమే సత్యానికి నిలిచి దేహాలకాసపడక తంటాలుపడుతూ వున్నామనిన్నీ, అందరూ నడుము కట్టుకు నిలిచి మనకుతోడుపడి మనశత్రువులమీాద ధ్వజమెత్త వలెననిన్నీ, యింటింటా తెలివిమాలిన పిల్లలవద్దా మూఢులయిన పెద్ద వాళ్ళవద్దా ఘోషపెట్టించి వాళ్ళకు మనశత్రువులమీాద ద్వేషం కలిగే టట్టు చేసినాను.

శని—ఇంతేనా? ఇంకా యేమయినా చేసినావా? మనం చెయ్యవలసినపని కొండంతవుండగా వక్కయీవూళ్లో కాస్తపనిచేస్తే యేమవుతుంది? మనకీర్తి లోకానికంతా వ్యాపించవలెను.

కలి—ఆలాగయితే మనఅసత్యుడూ మొదలయినవాళ్ళను వుపన్యాసాలు చెయ్యడానికి వూళ్ళమీదికికూడా పంపుదునా?

శని—యేడిసినట్టేవున్నది. నీకుపనీచేతకాదు యేమీచేతకాదు. ఈవిషయంలో నీవు యింకా వోనమాలకాడనే వున్నావు. ఇఖనీశిష్యులమాట చెప్పవలసినదేలేదు. నేను పాఠశాలపెట్టి మిమ్మలనందరినీ తరిబీతుచేస్తేనేకాని మీరు యీలోకంలో గుడ్డిగవ్వకయినా పనికిరారు. లోకంలో లక్షవూళ్ళువుంటూవుండగా వీళ్ళునాలుగు వూళ్ళకువెళ్ళి పనిచేస్తే యేమవుతుంది? మనం యిక్కడవుండే న్యూస్‌పేపర్లకుౘ్రాసి లోకమంతా పనిచేయవలెను.

కలి—ఈవుపాయం దివ్యంగా వున్నది. ఇది యిదివరకు నా బుద్ధికి తట్టినదికాదు.

శని—వూరికే ఆలోచిస్తే కార్యంలేదు. పనికి పూనవలెను. న్యూస్‌పేపర్లకు పంపడానికి చటుక్కున నాలుగువుత్తరాలు వ్రాయి. వక్కరు వ్రాసినట్టు తెలియకుండా కిందదస్కతులు వేరేవేరే చేయించవలెను.

కలి—'మహారాజశ్రీ—పత్రికాధిపతిగారికి. అయ్యా! ఈలోకరక్షణార్థమయి మావూళ్ళో శనైశ్చరుడున్ను, కలిపురుషుడున్ను యిద్దరు దివ్యపురుషులు అవతరించినారు. వీరు అజ్ఞానాంధకారములో మునిగివున్న జనులకన్నులు విప్పి జ్ఞానసూర్యోదయం కలుగచేస్తూవున్నారు. ఈపుణ్యపురుషులమూలంగా బాలుర మనస్సులలో మూఢత్వతమస్సుపోయి జ్ఞానజ్యోతి దేదీప్యమానంగా వెలుగుతూవున్నది. దీనిమీద యెవరిదస్కతు చేయించను?

శని—'సత్యవాది' అనేపేరుతో అసత్యుడిదస్కతు చేయించి యీవేళేటపాలో వేయించు. పయిమాసానికి యింకోక వుత్తరం వ్రాయించు.

కలి—ఇదుగో వ్రాస్తూవున్నాను. 'మ॥— పత్రికాధిపతిగారికి, మీపత్రికలో కలిపురుషశనైశ్చరుల విషయంలో సత్యవాదిగారు వ్రాసినది చదివి సంతోషించినాను. ఆమహాపురుషులు లోకాన్ని వుద్ధరించడానికి పాటుపడుతూవుంటే. ఈర్ష్యగ్రస్తులయిన దుష్టులు పాపానికిభయపడక వారికి హానిచెయ్యడానికి చూస్తూవున్నారు. ఆశుంఠలుచేసేదుష్ప్రయత్నాలు యెప్పటికీ కొనసాగవు. అగ్నిహోత్రాలు చేటతోమూస్తే అణిగిపోవవా? మహానుభావులకు అపకారం తలంచడంచేత తమ దౌర్జన్యం లోకానికి వెల్లడించుకోవడమే. కాని వానివల్ల యేమీ ప్రయోజనం వుండదు. కొందఱు బుద్ధిహీనులు విఘ్నాలు చెయ్యకపోతే యీపాటికి కలిపురుషుడున్ను శనైశ్చరుడున్ను మావూరికే కాకుండాలోకానికంతా కొండంత వుపకారంచేసి వుందురు. దేశంయొక్క పుణ్యంచేత మనుష్యలోకంలో అవతరించిన యీదివ్య పురుషులకు లోకమంతా తోడుపడవలెను—దీనిలో యెవరిచేత దస్కతుచేయించను?

శని—'గుణగ్రహణపారీణుడు' అనే పేరుతో పరదోషారోపకుడిచేత దస్కతుచేయించు. అపయిమాసానికి యింకొకవుత్తరం తయారుచెయ్యి.

కలి—చిత్తము—మ. రా. శ్రీ పత్రికాధిపతి గారికి. సత్యవాదిగారున్ను గుణగ్రహణపారీణుడుగారున్ను వ్రాసినవుత్తరాలు చదివి ఈపట్టణంలో అశేషజనమూ సంతోషించినారు. అందులో చెప్పబడిన పురుషులను వర్ణించడానికి నాచేతకాదు. సరికదా వెయ్యినోళ్ళుగల శేషుడికయినా అలవికాదు. వారిద్దరూ కేవలమూ లోకరక్షణార్థమయి మనుష్యలోకంలో అవతరించిన శివకేశవులు. వారికీర్తి యిదివరకే

మూడులోకాలనూ దాటిపోయినది. వారివద్దనున్న సుగుణాలు దేవుడి వద్దనైనా లేవు. వారిపరోపకారచింత చూడగా వుద్ధరించడానికి బ్రహ్మ సృష్టిలోవున్న లోకాలు యేమూలకూ చాలవనితోస్తూవున్నది. ఇది స్తోత్రంకాదు. వున్ననిజంలో నేను సహస్రాంసమయినా చెప్పలేదు. ఇది యెవరిపేరుతో పంపించవలెను?

శని—‘స్తోత్రపరాన్ముఖుడు’ అనే పేరుతో స్తుతిపాఠకునిచేత దస్కతుచేయించు. యింకవొక్కవుత్తరం వ్రాస్తే శీతాకాలమంతా సరిపోతవి. ఇంకొకటి వేగిరంవ్రాయి.

కలి—దేవరవారి సెలవుప్రకారంచేస్తాను. మ. రా. శ్రీ పత్రికాధిపతిగారికి సత్యవాదిగారున్ను గుణగ్రహణపారీణుడుగారున్ను స్తోత్రపరాన్ముఖుడుగారున్ను మీపత్రికలో కురిసంచిన వాక్యామృతరసి వర్షమువల్ల పరగుణ సుధాబిందులేశముచేత తృప్తిపొందే నాకే ఆవగింజంతయినా తృప్తికలిగిందికాదు. ఆమహానుభావుల విషయంలో నేనుకూడా కొన్నిమాటలు చెప్పి కొంచెంతృప్తిపొందుదామంటే, అసూయాపరులు నిత్యసత్యవ్రతుణ్ని అయిననన్ను స్తోత్రపాఠకునిగా తలుస్తారేమోనని భయంవేస్తూవున్నది. నావినయమూ, నాసత్యప్రియత్వమూ నాసదాచారసంపన్నతా, నానిష్ఠాగరిష్ఠత్వమూ, నామహాకులీనతా, నా గుణగ్రహణైక పారీణత్వమూ, తెలిసినవారు యెవ్వరూ నావిషయములో అన్యథాభావనచెయ్యరుగాని యేమీ తెలియని పామరులకయినా అటువంటిమాట పుట్టించడానికి యెందు కవకాశము యివ్వవలెనని సంకోచంచేత నా మనస్సంతోషమునుకూడా మానుకుంటూవున్నాను. లోకోపకారార్థమై కలి మహాపురుషులున్ను శనైశ్చరచక్రవర్తిగారున్ను యీలోకంలోవున్నంత కాలమూ శాశ్వతంగా వర్ధిల్లుదురుగాక!’—ఇది ఎవరి సంతకంతో పంపించను?

శని—'వినయాలంకారుడు' అనేపేరుతో దాంభికుని చేవ్రాలు చేయించి పంపించు. ఈవుత్తరాలు యిప్పటిమనచాతుర్మాస్య వ్రతానికి చాలునుగాని మనశిష్యులైన అసత్యుడు మొదలైనవాళ్ళకు కొన్ని నీతులు నేర్పవలెను. వాళ్ళను యిలాగు రమ్మను.

కలి—అసత్యా! స్వామివారేదో వుపదేశిస్తారు. శ్రద్ధతో విను.

అస—మహాప్రసాదము.

శని—మనశతృవులను గురించి యెవరివిషయమై యేలాగు ప్రవాదములు వెయ్యవలెనో కొంచెము చెపుతానువిను. ముందుగా మన శతృవులలో యెవరి పేరైనా వకరి పేరుచెప్పు.

అస—హరిశ్చంద్రుడు.

శని—'హరిశ్చంద్రుడు ఆడితప్పనివాడని వాడుకేకాని అది యెంతమాత్రమూ నిజముకాదు. అతడు మొన్ననాతో గంటలో నాలుగబద్ధాలాడినాడు. పదిహేను రోజులకిందట దాంభికునితో నిముషములో మూడు అబద్ధాలాడినాడు. నెలకిందట పరదోషాసకుడితో వక్క—క్షణంలో రెండబద్ధాలాడినాడు. వశిష్ఠుడు ఆయన పురోహితుడు గనుక అతనిమాట నమ్మకూడదు. విశ్వామిత్రుడు విరోధిఅంటారేమో అతడూ రాజఋషే. గనుక ఆతని మాటలూ నమ్మకూడదు. పురాణాలలో వ్రాసినవాళ్ళందరూ కూడా ఋషులే గనుక వాళ్ళయెవళ్ళమాటలూ యెుదలేనమ్మరాదు. అదంతా వట్టిబూటకము. హరిశ్చంద్రుడు అసత్యవాది అని స్థాపించడానికి మాకలిమహారాజుగారివద్దనూ శనైశ్చర మహారాజుగారి వద్దనూ కావలసినన్ని అమోఘ నిదర్శనాలువున్నవి. లోకంలో వారు యిద్దరే సత్యసంధులు'—అని యీామో స్తరుగాచెప్ప చెప్పవలెను. ఇవి జ్ఞాపకం వుండవేమో కాగితంమీద వ్రాసుకుని పాఠంచెయ్యి. దాంభికా! నీవు వకరిపేరు చెప్పు.

దాంభి—దధీచి.

శని—'దధీచి దానానికి ప్రసిద్ధేకాని జనులు నిజానిజాలు కనుక్కోలేరు. దధీచి అంతటి లుబ్ధుడు లోకంలో మరియెవడూలేడు. అతడు యెవ్వరికీ వక్కదమ్మిడీ యిచ్చిన పాపాన్నిపోలేదు. ఇంద్రునకు వెన్నెముక యిచ్చినాడంటారు. అది కేవలంమాయ; వట్టిగారిడీ; శుద్ధఇంద్రజాలము. కనికట్టుచేత వెన్నెముకలాగు కనపడ్డదేకాని నిజంకాదు. దధీచి పరమలోభి అనిచెప్పి వెయ్యిప్రమాణాలు చెయ్యగలను'— నేను యిప్పుడు చెప్పినసంగతులు మరచిపోక నీకు చదువురాదు. గనుక వేదపాఠకులలాగు సంతచెప్పుకో. పరదోషారోపకా నీవెవరిపేరయినా చెప్పు.

పర—వేదవ్యాసుడు.

శని—'వేదవ్యాసుడు విద్యానిధి అన్నమాటకల్ల. పల్లెదానికి పుట్టినవాడికి చదువుయెక్కడనుంచి వస్తుంది? నేను నిన్న పరీక్షచేస్తే సుమతీశతకములో వక్కపద్యానికి అర్థం చెప్పలేకపోయినాడు. తెలియనివాళ్ళు వ్యాసుడికి యేమోపాండిత్యం వున్నదనుకుంటారు. అతడు వట్టిశుంఠ. అతనికి పాండిత్యం వున్నదోలేదో మహావిద్వాంసుణ్నయిన నాకు తెలియవలెనుగాని యితరులకు యేమితెలుస్తుంది? అతనికి వో అంటే నారాదని శాస్త్రప్రమాణాలతో కావలిస్తే నేనుసిద్ధాంతం చేస్తాను. స్వంతంగా వ్రాసుకున్నవిగనుక పురాణాలలో వూరికే తాను సర్వజ్ఞుడైనట్టు ఆత్మస్తుతి చేసుకున్నాడు.'— ఈ వాదమంతా తర్కప్రకరణాలు వల్లించినట్లు వల్లనవెయ్యి.

మద్య—మీరు సెలవిచ్చినమాటలలో నాకు వక్కసంశయం వున్నది. వ్యాసుడికి అక్షరజ్ఞానం లేకపోతే పురాణాలు యెట్లాచేసినాడంటే యేమిచెప్పను?

శని—ఇటువంటి కుశ్శంకులు యెప్పుడూ చెయ్యకు. నీవుమద్యప్రియుడవు గనుక తాగుబోతూమాటలు మాటాడుతూవున్నావు. నేను

నీప్రశ్నలకు వుత్తరంచెప్పను. శిష్యులకు యెప్పుడూ గురువు చేప్పేమాటలయందు భక్తివిశ్వాసాలు వుండవలెను. గురువు నిప్పుచల్లగావుటుందంటే తక్షణం వేదవాక్యంలాగు నమ్మవలెను. సంశయంపడితేగురుధిక్కార మహాపాతకం వస్తుంది. ఆపాపం వెయ్యిజన్మాలు యెత్తినా వెయ్యితపస్సులుచేసినా విముక్తిపొందక పిల్లిబ్రహ్మహత్యలాగు పట్టుకుంటుంది. నీవు యింకా మాశిష్యానుశిష్యులకు శుశ్రూషచేసి గురుజనవిశ్వాసరహస్యం నేర్చుకుంటేనేకాని మాకు శిష్యుడవయి మావుపదేశంపొందడానికి తగవు. మీరందరూకూడాపోయి మాదాసానుదాసుల వద్ద కొంత కాలం పరిచర్యచేసి గురుభక్తి విశ్వాసాలు నేర్చుకొని మా విద్యాదానానికి అర్హతసంపాదించుకొని మళ్ళీరండి. పొండి.

(అందఱు నిష్క్రమించుచున్నారు.)

౮. రంగము—కలిపురుషుని గృహము.

[కలిపురుషుఁడును శనైశ్చరుఁడును ప్రవేశించుచున్నారు.]

కలి—ఓశనైశ్చరచక్రవర్తీ! మనంయెంతగాపనిచేస్తూ వున్నామనిపని పూర్ణంగా సాగడంలేదు. మన కంగబలం తక్కువగావున్నది. మూఁడులోకాలికి మనంయిద్దరం యెంతపని చెయ్యగలము?లోకానికి వొక్కడొక్కడుచొప్పున చూచినా, అధమంమూఁడులోకాలికీముగ్గురయినా వుండవలెను. దేవుడికి విరోధి మహా బలవంతుడైన సైతాను వొకడు వున్నాడు. అతణ్ణీకూడా మనలో చేర్చుకుంటే మనం త్రిమూర్తులమవుతాము. అప్పుడు మూఁడులోకాలుకూడా మనని తేరి చూడలేవు. అతణ్ని మనలో చేర్చుకోవడంకూడా కష్టంలేదు. మొన్న మీరు ఆస్వాదించినపానపాత్రవకటిముందు పెట్టి దానిలో కాస్తసుర పోస్తూ వుంటే అతడు మనను విడువడు.

శని—సైతాను మ్లేచ్ఛుడు. మ్లేచ్ఛసంపర్కం యెవ్వరికిన్నీ కూడదు. అందులోనూ దేవతలయిన మాకు బొత్తిగానే పనికిరాదు.

శ్లో. సభాయాం స్పర్శనేనైవ మ్లేచ్ఛేన సహసంవిశేత్
కుర్యాత్స్నానం సచేలంతు దినమేక మభోజనం.

మ్లేచ్ఛుణ్ని సభలో ముట్టుకొన్నా కూడావున్నా సచేలస్నానం చేసి దినమెల్లా వుపవాసం చెయ్యవలసిందని దేవలస్మృతివిధిస్తూవుండగా దేవతలలో వెలిఅయ్యేటట్టుగా నేను మ్లేచ్ఛసంపర్కానికి వప్పుకుంటా ననుకొన్నావా? వప్పుకోను. నీవు అశక్తుడవుగనుక యితరుల సహాయం లేకుండా యేమీ చెయ్యలేవు. నేను ఆకాశంమీద వుండి నాశక్తిచేత మూడులోకాలు కాదుగదా పధ్నాలుగులోకాలనూకూడా అల్లాడిస్తూ వున్నాను. శనిగ్రహమంటే సామాన్యమనుకొన్నవాయేమిటి? నీవు పూర్వం వక్కనలమహారాజును లోబరుచుకోలేక అతనికి లోబడడం చేతనే నీ అశక్తిదుర్జనత్వమంతా బయలపడ్డది.

కలి—నాసామార్థ్య మెరుగకుండా నిష్కారణంగానన్ను మీరు దూషిస్తూవున్నారు. నన్ను దూషించినతరువాత మిమ్మలినిమాత్రం నేను వదిలిపెడుతా నను కొన్నారా యేమిటి? చిన్నప్పుడు సవితితల్లి చేత తిట్లుతిని కాలు యీచుకొనిపోయి భూమిమీద మోపలేకబయలు పట్టుకొని తిరిగేవాడికి నీకుమాత్రం నాకంటె యెక్కువశక్తి యేలాగు వస్తుంది? గుర్రం ముక్కులోనుంచి వూడిపడ్డ దేవవైద్యులు అశ్వినీ దేవతులు నీకు సోదరులువున్నా నీకుంటికాలు యిప్పటికీ కుదరలేదు. నీవు తిన్నగా నడవలేకపోవడంచేతనే కాదా నీకు శనైశ్చరుడని పేరు వచ్చింది? అమ్మపుట్టిల్లు మేనమామవద్ద చెప్పినట్టు నీమర్మం అంతా యెరిగిన నావద్ద నీగొప్ప చెప్పుకోకు.

శని—నాపుట్టింటికీ నావంశానికీ యెవరేరిగినా యేమీలోపం లేదు. నాతండ్రి లోకాన్నంతా వెలిగించే సూర్యభగవానులు. అతడు ప్రాతఃకాలమున బ్రహ్మస్వరూపుడున్ను మధ్యాహ్నమున శివస్వరూపుడున్ను సాయంకాలము విష్ణుస్వరూపుడున్ను అవుతాడు. అతని తేజస్సు యేమనుకున్నావు?

కలి—అంత తేజస్సు కలవాడు కావడంచేతనే నీతల్లి మొగుణ్ని విడిచి ఆడగుర్రమై పారిపోయేటప్పటికి, నీమాతామహుడు విశ్వకర్మ నీతండ్రిని చిక్కంలోపెట్టి తేజస్సంతా దిగచెక్కి పారవేసినాడు.

శని—నాతండ్రిని తరిమెన పట్టినప్పుడు రాలిన పొడుంకూడా వూరికేపోలేదు. ఆపొడుంపెట్టి మాతాత విష్ణుదేవుడికి చక్రమున్ను శివుడికి శూలమున్ను యింద్రుడికి వజ్రాయుధమున్ను చేసియిచ్చినాడు.

కలి—ఈపుక్కిటి పురాణాలన్నీ నాకు తెలుసును. వకపురాణంలో దధీచి వెన్నెముకతో వజ్రాయుధం చేసినారని వున్నది. వక పురాణంలో చెప్పినట్టు మీతండ్రిని తరిమెన పట్టి రాలిన పొడుంతో వజ్రాయుధంచేసినమాట నిజమా? యింకోపురాణంలో చెప్పినట్టుదధీచి వెన్నెముకతో వజ్రాయుధం చేసినమాటనిజమా?

శని—(తనలో) యింటిగుట్టు తెలిసిన వీడితో విరోధం పెట్టుకోరాదు. మంచిమాటలుచెప్పి వీణ్ని సమాధానంచేస్తాను. (బిగ్గరగా) ఓకలీ! నీమనస్సు కనిపెట్టడానికి యీమాటలన్నీ వేళాకోళానికన్నానేకాని నిజంగా నీవు శక్తిహీనుడవని నాతాత్పర్యంకాదు. నీవంటిశక్తిమంతుడు లోకంలో మరియెవడూలేడు. నేను కిందవుండి భూలోకంవారిలో మెలగుతూవుంటే నాశక్తిచూపించలేను. కాబట్టి నేను పయినివుండి మిమ్మలిని విడిచి మీశత్రులను పట్టుకుని నీకు సహాయం చేస్తూవుంటాను. నీవుసైతానును నీతోచేర్చుకొని మీరు యిద్దరూ యిక్కడ

పనిచేస్తూవుండండి. నేను గ్రహమండలంలోకి పోయివస్తాను. నేనుపైని శుభదృష్టితో చూస్తూవుంటే కిందనీవు దిగ్విజయం చేస్తావు.

కలి—(తనలో) ఈశని నన్ను పట్టుకోవడంచేత యెంతపనిచేసినా పేరుబయిలికి రాకుండావున్నది. వీడునన్ను వదిలిపోతే నాకు యెవరూ పోటీలేకుంవా నేనేయీలోకంలో యేకచ్ఛత్రాధిపతినవుతాను. ఈశని నన్ను వదలకుండా యిక్కడవుండడంకంటె పయినివుండి నామేలుకోరుతూ వుండడమే మంచిది. నాచేతికిందవుండి పనిచెయ్యడానికి నాకు సయితాను వక్కడుచాలును. (బిగ్గరగా) స్వామీ! మీరుభూలోకంలో చాలాకాలంవున్నారు. మీరు యీపాటి మీలోకానికి విజయంచేసి మీదాసుణ్ని సౌమ్యదృష్టితో చూస్తూవుండండి. మీరు పయినివున్న బలంచేత నేను యీలోకమంతా దిగ్విజయం చేస్తాను.

శని—మంచిది నీవు నీపనికిపో. మేము అంతర్ధానమవుతాము.

(ఇద్దఱును పోవుచున్నారు.)

——

మోడరన్ ప్రెస్, కలర్ ప్రింటర్స్ & బాక్సుమేకర్స్, రాజమండ్రి.

వేశ్యాప్రియప్రహసనము

ఇది

కందుకూరి వీరేశలింగముచేత

రచియింపఁబడినది.

మూడవకూర్పు.

రాజమండ్రి:

మోడరన్ ప్రెస్‌నందు ముద్రింపఁబడినది.

1949

దీనివెల 8 అణాలు.

వేశ్యాప్రియ ప్రహసనము

ఉపోద్ఘాతము.

ఒకానొక హూణవచన ప్రబంధకారుఁడు తన గ్రంథపీఠికయం దీక్రింది కథను వ్రాసియున్నాఁడు:—

పూర్వమొక చిత్రకారుఁడు వేడుకకొఱ కేదయిన విచిత్రపటము నొకదాని నూహించి వ్రాయ వలెనని యెంచి యాలోచించి వీరభటుని వలెఁ గూరుచుండిన పండ్లులేని యొక ముసలిభల్లూకమును, దానిసరసను ముక్కునకు సులోచనములు తగిలించుకొని గువ్వలాగునఁ గూరుచుండి వృత్తాంతపత్రికను చదువుకొనుచున్నట్లొక గుడ్లగూబను, వాని ప్రక్కను తూలికను చేతధరించి చిత్తరువు వ్రాయఁగూరుచున్న యొక కోతియెదుట తలకు కిరీటము పెట్టుకొని కూరుచుండి తన ప్రతిరూపమును వ్రాయించుకొనుచున్న ట్లొకగాడిదను, ఒక చిత్రఫలకమునందు రంగులతో లిఖించి యందఱికిని జూపెను. అచ్చటి వారందఱును వినోదముచూచి చిత్రకారుని వ్రాఁత నేర్పున కద్భుతపడి మెచ్చుకొని కొంతసే పానందించి, ఆచిత్రపటమును గూర్చియే ప్రసంగించుచు నింటికిఁ బోవుచుండఁగా త్రోవలో నొకకలహప్రియుఁడు పూర్వము దండులో కొలువుచేసి యుపకారవేతనము నొందివచ్చిన యొకవృద్ధభటునివంకఁ జూచి "అయ్యా! మీరు గ్రహింపఁ గలిగినారో లేదో కాని యాచిత్రకారుఁడు మిమ్ము పరిహసించుటకే యాభల్లూకమును వ్రాసినాఁడుసుండీ!" అని పలికెను. "ఎవ్వని పరిహసించుటకు గుడ్లగూబను వ్రాసియుండును!" అని మఱియొకఁడడిగెను. సులోచనములు పెట్టుకొని యాగుంపులోనున్న యొకవృద్ధపండితుని చేతితోఁ జూపి కలహప్రియుఁడు "ఆగుడ్లగూబను నిస్సందేహముగా నీయన నెగతాళి చేయుటకే వ్రాసినాఁడు." అని చెప్పెను. "ఎవ్వారినుద్దేశించి యాగాడి

దను వ్రాసెను?" అని యింకొకఁ డడిగెను. "ఆ విషయములో సందేహమేలేదు. తలకుకుళ్ళాయి వేసికొన్న యాచిన్నవాని నాక్షేపించుటకది వ్రాసినాఁడు. చూచినారా? తానే బొమ్మలు వేయఁగలుగుదునన్న గర్వముచేత ఆ దుర్మార్గుఁ డీచిన్నవాని నెట్లు గాడిదను చేసినాఁడో! అంతపనిచేసిన యాక్రూరుని నూరక పోనియ్యఁగూడదు." అని యుత్తరము చెప్పి కలహప్రియుఁ డాముగ్గురిని కలహమునకు పురికొల్పెను. అవునవునని యప్పుడా ముగ్గురును తలయూచి, ఒండొరులతో కలియఁబలుకుకొని చిత్రకారునికి బుద్ధి చెప్పవలెనని మహారోషముతో బయలుదేరి వాని యింటికిఁ బోయి "ఓరియల్పుఁడా! పండ్లూడినవని నన్ను వెక్కిరించుచున్నావురా? ఈచేతితో నీపండ్లూడఁగొట్టి నీకిప్పుడు బుద్ధిచెప్పెదను చూడు" అని యొకఁడును, "ఓరి చండాలుఁడా! నేను గుడ్లగూబ నటరా? ఇటువంటివ్రాత లెప్పుడును వ్రాయకుండ నీగ్రుడ్లూడఁ బెఱికెదను చూడు" అని యొకఁడును. "ఓరి బుద్ధిహీనుఁడా! నేను గాడిదనటరా? ఎడమకాలితో ని న్నిప్పు డందఱి ముందఱను గాడిద తన్నిన ట్లెట్లు తన్నెదనో చూడు" అని యొకఁడును, కయ్యమునకు కాలుద్రవ్వుచుఁ బోయి కాళ్లకుక్కలలాగున వానిమీఁదఁబడిరి. తాను వారిలో నెవ్వరిని ఉద్దేశించలేదని యా చిత్రకారుఁ డెంత మొఱ్ఱపెట్టినను వానిమాట లెవ్వరును చెవినిబెట్టక నన్నుద్దేశించనిపక్షమున బోసినోరేల పెట్టితివని యొకఁడును, నన్నుద్దేశించని పక్షమున ముక్కద్దమేల పెట్టితివని యింకొకఁడును, నన్నుద్దేశించని పక్షమున కుళాయి యేలపెట్టితివని వేఱొకఁడును, తగవులాడ మొదలు పెట్టిరి. చిత్రకారుఁ డావఱకు వారి నుద్దేశించక పోయినను, ఆకలహవార్త యూరంతటను శీఘ్రముగా వ్యాపించినందున నాఁడు మొదలుకొని పురజనులందఱును ఆముసలిబంటును ఎలుఁగు

గోడ్డనియు, అవృద్ధవిద్వాంసుని గుడ్లగూబయనియు, ఆపడుచు విద్యార్థిని గాడిద యనియు, పిలువ మొదలు పెట్టిరి.

పయినిజెప్పిన ప్రబంధకర్త యీకథనువ్రాసి పండ్లూడినవారును సులోచనములు పెట్టుకొనువారును, కుళ్ళాయి ధరించువారును లోకములో తాముమాత్రమే కాక యితరు లనేకు లుందురుగాన, తన పుస్తకములో వ్రాయఁబడిన దానిని దేనిని తమ్ముఁగూర్చియే యని భ్రమపడవలదని తన చదువరులకు హితోపదేశము చేసెను. ఆగ్రంథకర్త చూపినమార్గము నవలంబించి యిప్పుడు నేనును నాప్రహసనములు చదివెడువారి నందఱిని వానియందలి పాత్రములయందు వర్ణింపబడిన గుణములు కొన్ని తమయం దుండుటనుబట్టి తమ్ముద్దేశించియే యవి వ్రాయఁబడినవని బహుజన సామాన్యములైన గుణములను తమ యొక్కరియందే యారోపించుకొని కోపగించు కోక, అట్టి గుణము లధిక జనసామాన్యములగుట తెలిసికొని యానందింపఁ బ్రయత్నింతురని ప్రార్థించుచున్నాను.

వేశ్యాప్రియప్రహసనము

౧. రంగము—దంభాచార్యులవారి గృహము.

[దంభాచార్యులును, మాయాచార్యులును ప్రవేశించుచున్నారు.]

దంభా—నేను ఇందాకా అడిగిన దానికి మీరు తగినసమాధానం చెప్పినారు కారు. మన అమ్మాయి పెళ్ళికి భోగంమేళం పెట్టుమన్నారా? వద్దన్నారా?

మాయా—వద్దనడం కూడానా? యే అప్పో సప్పో చేసి తప్పకుండా పెట్టండి. భోగంమేళమే లేకపోతే ఇఖ పెళ్ళియేమిటి?

దంభా—మొన్న మీరు వివేకాచార్యులతో మనయింట్లో పెళ్ళికి భోగంమేళం లేకుండా చేస్తామన్నారటే!

మాయా—పూరికే ముఖప్రీతికోసం అన్నాను. అవన్నీ మాయమాటలు. వాళ్ళపక్షం వాళ్ళతో నేను అలాగే అంటాను. వాళ్ళతో అన్నమాటలు మీరు పాటిగా పట్టబోకండి.

దంభా—బహుబాగా చెప్పినారు. ఇప్పుడు మీహృదయం నాకు బాగా తెలిసించి. మొన్న మావాడు చెప్పేటప్పటికి అలాగంటి లోకవిరుద్ధమయిన మాట మీరు యెలాగు అన్నారా అని నాకు అత్యద్భుతమైనది. అదిసరేకాని భోగంమేళానికి మనకు డబ్బు యెక్కడనుంచివస్తుంది?

మాయా—ఎక్కడనుంచో వకచోటనుంచి వస్తుంది. మీరు ఆవిషయంలో అనుమానించకండి. మీకువున్న మాన్యం అమ్మివేసి భోగంమేళం పెట్టండి. డబ్బువుంటే మాన్యం యెప్పుడైనా వస్తుంది కాని తరువాత లక్షవరహాలు యిచ్చినా గణికా ప్రాణనాథరావుగారి మేళంవంటి మేళం రమ్మంటేరాదు.

దంభా—మాన్యం ఇదివరకే అమ్మివేసినాను. ఇఖ యెవరూ అప్పు—

మాయా—ఆమాటలు నాతో చెప్పకండి. అప్పు యివ్వకపోతే మీ భార్యావంటనువున్న గుల్లలు తెగనమ్మి మేళంపెట్టండి. ఇప్పుడు మేళం పెట్టకపోతే మీపరువుపోతుంది. మీరు మహాభాగ్యవంతు లనిన్నీ, దానకర్ణులనిన్నీ వేశ్యాజన సత్కారవిద్యలో మహామహోపాధ్యాయు లనిన్నీ, గణికా ప్రాణనాధరావుగారితో మనవిచేసినాను. ఆయన యిప్పుడే మీదర్శనానికి వస్తామన్నారు. మనం వెయ్యిమందిని మోసం చేసి అయినా నూరుకల్లలాడి అయినా డబ్బు తెచ్చి భోగంమేళం పెట్ట వలెనుగాని భోగంవాళ్ళవిషయంలో పెద్దమనిషితో ఆడినమాట తిరగ రాదు. అందులోనూ యిది ఆయన స్వంత మేళము.

దంభా—నాపెళ్ళాముకు బొందున పుస్తెతప్ప మరియేమీ లేదు. గణికా ప్రాణనాధరావుగారు వూరికే మేళం పంపించరా?

మాయా—ఆలాగంటికోరిక మనవంటి పరువుగలవాళ్ళు పరువు గలవాళ్ళు యెప్పుడూ కోరరాదు. ఆయన వస్తూవున్నారు మెల్లిగా మాట్లాడండి. అరుగుమీద చిరుగుచాప వేసినారు. మంచిచాప లేదా యేమిటి?

[గణికా ప్రాణనాధరావుగారు ప్రవేశించుచున్నారు.]

దంభా—(లేచి) దయచెయ్యండి.

మాయా—(దంభాచార్యులతో రహస్యముగా) చిరుగు కన పడుతూవున్నది. కప్పుకున్నబట్టి తీసి పయిని వేసుకోండి. (బిగ్గరగా) గణికా ప్రాణనాధరావుగారు దయచెయ్యడంచేత మాయిల్లు పావనం అయింది. దంభాచార్యులుగారికీ మీకూ ఇదివరకు యెప్పుడూ పరి చయంలేదు. దయచెయ్యండి.

దంభా—ఓరీ! భీమయ్యా! పెద్దమనుష్యులు వచ్చినారు, వేగి రము తివాసీ తీసుకురా. ఏమిరా పలకవు?

గణి—అక్కరలేదులెండి. నేను చాపమీదనే కూర్చుంటాను. మనలో మనకు మర్యాదలేమిటి? (అని కూరుచున్నాఁడు.)

[లోపలినుండి చిన్నమ్మ ప్రవేశించుచున్నది.]

చిన్న—నాన్నగారూ! మీరు యెవరిని పిలిచినారు?

దంభా—(తనలో) ఏపేరుతో పిలిచినానో మరిచిపోయినాను. చివర "అయ్య" అన్నమాట జ్ఞాపకంవున్నది. ఆపేరు సోమయ్య కాబోలును! (బిగ్గరగా) మరియెవరినీకాదు. తివాసీ తేవడానికి సోమయ్యను పిలిచినాను. ఈయన చాపమీదనే కూర్చున్నారు. అక్కర లేదులే.

చిన్న—నాన్నగారూ! సోమయ్యయెవరు?

దంభా—అది మనకొత్తనవుకరుపేరు. నీకు తెలియదులే వూరుకో. పెళ్ళికి యెదిగిన పిల్లలు పెద్దమనుష్యులయెదుట మాట్లాడ రాదు. నీవు మాట్లాడబోకు. (తనలో) మళ్ళీ యింకొకటి చెపితే తంటావస్తుంది. యీమాటు నవుకరుపేరు తిన్నగా జ్ఞాపకం వుంచుకోవలెను. మొదటి అక్షరం "సో" రెండో అక్షరం "మ" చివరిది "అయ్య" సోమయ్య జ్ఞాపకంవున్నది.

గణి—ఇప్పుడు మీరు వివాహం చెయ్యబోయేది యీచిన్నదానికేనా?

దంభా—అవునండి. దీనికే. లేకలేక పుట్టడంచేత దీనికి యేమీ నగలు చేయించి పెట్టక యేభాగ్యసినిగా వుంచినాము.

చిన్న—నగలు అమ్మకేలేవు.

దంభా—అమ్మాయీ! వూరుకో. అమ్మవంటిని పెట్టుకోక పోతే నగలు లేవను కున్నావా యేమిటి? భోషాణంలో వున్నవన్నీ

నగలుగాక యేమనుకున్నావు? అమ్మాయీ! నీవువేగిరంవెళ్ళి రామయ్యను యిలాగు పంపించు. (తనలో) ఇప్పుడు నేను చెప్పినదేనా పేరు? మొదటి అక్షరం మరచిపోయినాను. మధ్యాక్షరం "మ" బాగా జ్ఞాపకంవున్నది. కామయ్యగాబోలును! (బిగ్గరగా) తెల్లబోయి అలాచూస్తావేమి? నీవుయేమీ మాట్లాడక లోపలికివెళ్ళి వేగిరం కామయ్యను పంపించు వెళ్ళుమాట్లాడకు.

గణి—(తనలో) వీరియింట్లో "భీమయ్య", "సోమయ్య", "రామయ్య" "కామయ్య", నలుగురు నవుకర్లువున్నారు. ఈయన నిశ్చయంగా భాగ్యవంతుడయి వుంటాడు. (బిగ్గరగా) అమ్మాయిపెళ్ళికి యెన్ని భోగంమేళాలు పెడుతారు?

మాయా—తమ మేళం వున్నతరువాత యేమేళమూ యెందుకు? తక్కినవన్నీ దివిటీకింది దీపాలు. తమమేళానికి వేయిన్నీ నూటపదహార్లుయిచ్చి గౌరవంచేస్తే వెయ్యిమేళాలు వున్నట్టుంటుంది.

దంబా—(మాయాచార్లతో రహస్యముగా) అంతసొమ్ము మనం యెక్కడ నుంచి తెస్తాము? (బిగ్గరగా) వెయ్యిన్నీ నూటపదహార్లు కాదుగదా లక్షవరహాలు యిచ్చినా, అదంతా సార్థక వ్యయం.

మాయా—(దంభాచార్లతో రహస్యముగా) అనడంతోటే ఇచ్చినామా యేమిటి? వట్టిమాటకు అలాగే యిస్తాననండి. పెద్దమొత్తం ఇస్తామంటే గౌరవంగా వుంటుంది. (బిగ్గరగా) అందుకు సందేహంయేమిటి? ఆచార్లగారి వుదారసాహసానికి అన్న లక్షవరహాలు యిచ్చినా యిచ్చినవారే.

గణి—మీయింట్లో పెళ్ళి యింకా యెన్నిదినములు వున్నది?

దంభా—ఎన్నోదినములు లేదు. రేపు విదియనాటికి సరిగ్గా నెలదినములు వుంటుంది.

గణీ—ఏమాయింట్లో పెళ్ళికి తప్పకుండా మామేళాన్నే పంపు తాను. మీరు మరి యేమేళాన్నీ కుదుర్చుకోకండి. వీరేంద్రరావుగారి లోపల పయివారం వివాహం జరుగుతుందట. నేను అక్కడకి వక్క మాటు పోయివస్తాను. నేను వకటి రెండు రోజులలో మావూరికి వెళి తేనేకాని సమయానికి మేళంసిద్ధంగాదు. మళ్ళీ సాయంకాలం వచ్చి నేను దర్శనంచేస్తాను.

దంభా—కొంచెంసేపు దయచెయ్యండి. తాంబూలం పుచ్చు కొని మరీవెళ్ళుదురు గాని. (తనలో) నవుకర్ల పేరేమో మళ్ళీమర్చి పోయినాను. మధ్య "మా" జ్ఞాపకం వున్నది. ఇతనికి పేరంతా జ్ఞాప కం వున్నదేమో అడిగి చూతాము. (మాయాచార్లతో రహస్య ముగా) మనం యిందాకా పిల్చిన నవుకర్ల పేరుయేమిటి? నీకుబాగా జ్ఞాపకం వుంటుంది. మధ్య అక్షరం "మా".

మాయా—(దంభాచార్యులతో రహస్యంగా) నాకుబాగా జ్ఞాపకం వున్నది. మధ్యక్షరం "మా" అయితే అది వేమయ్యో, శ్యామయ్యో, అయివుంటుంది. ఈరెండూ కాకపోతే తప్పకుండా మామయ్య అయివుంటుంది.

దంభా—(తనలో) అన్ని పేర్లతోనూపిలుస్తాను. అందులోయేదో వకటి అవుతుంది. (బిగ్గరగా) వేమయ్యా! శ్యామయ్యా! మామయ్యా! పంతులుగారికి తాంబూలం పళ్ళెంతో తీసుకురండి. ఏమి వొక్కరూ పలుకరేమి? అయ్యా! పంతులుగారూ! ఇంట్లోయెందరు నవుకర్లు వున్నా మాయింటిది అందరికీ అన్నిపనులూ చెప్పి వక్కసారిగా అవతలికి పంపివేస్తుంది. తీరా పెద్దమనుష్యులు వెళ్ళబోయేటప్పుడు తాంబూ లం తేవడానికిపిలిస్తే సమయానికి వక్కనవుకరూ లేకపోయినాడుగదా!

గణీ—తాంబూలానికేమి? నేను మళ్ళీవచ్చినప్పుడు యీ తాంబూలమూ ఆ తాంబూలమూకూడా పుచ్చుకుంటానులెండి.

మీానవుకర్ల పేర్లు బహుచిత్రంగా వున్నవి. అందరిపేర్లలోనూ మధ్య మకారమే వున్నది.

మాయా—మా అనగా లక్ష్మికి అర్థము. యజమానులు కోటీశ్వరులని చూపించడానికి లక్ష్మీప్రదమయిన మకారము వీరి నవుకర్లందరూ తమపేరులో మధ్య వుంచుకుంటారు.

గణి—నేను సెలవు పుచ్చుకుందునా?

దంభా—తమరు తాంబూలం పుచ్చుకోకుండా వెళ్ళడం ధర్మం గాదు. మీారు విజయంచేసేముందే వూళ్ళోకి వెళ్ళిన నవుకరు తిరిగీ వచ్చేదాకా కొంచెంసేపు తాళి తాంబూలం పుచ్చుకుని నన్ను గౌరవించి మరీదయచెయ్యండి?

గణి—అతడు వచ్చేటప్పటికి మళ్ళీవస్తాను. మీాయింట్లో తాంబూలం పుచ్చుకోకుండా వెళ్ళను. వక్కమాటు సెలవియ్యండి. (అని వెళ్ళుచున్నాఁడు.)

దంభా—ఈగణికా ప్రాణనాథరావుగారు బ్రాహ్మణులుకదా! ఈయనకు బోగంమేళం యెక్కడిదండీ!

మాయా—ఇప్పుడు మేళంలో గజ్జెకట్టే మీానాక్షి తల్లిని యీయన వుంచుకొన్నాఁడు. ఆ అభిమానంచేత మీానాక్షికి విద్య చెప్పించి, అది యెక్కడకు మేళానికివెళ్ళినా యీయనకూడా వూరూగూ తిరుగుతూ వుంటాఁడు.

దంభా—అలాగయితే మనకు డబ్బులేకుండా యీమేళం వస్తుందేమో చూడండి. మీారు మాయవేషంవేసి ముఖస్తుతుల కారంభిస్తే యెంతటివారూ మీావలలో పడుతారు.

మాయా—ముందు మేళం రానిస్తురూ. తరువాత డబ్బు విషయంలో యేదోమాయవేషం వేతాము. మీారు ఆలోచించండి. నేను యిప్పుడు యీాపనిమీాదనే వెళ్ళివస్తాను.

[అందఱు నిష్క్రమించుచున్నారు.]

౨. రంగము—దంభాచార్యులవారి పడమటిల్లు.

[దంభాచార్యులును, భార్యచారుమతియు, కూతురు చిన్నమ్మయు, ప్రవేశించుచున్నారు.]

దంభా—ఓసీ! అమ్మాయి పెళ్ళి దగ్గిరకు వస్తూవున్నది. ఐదు రోజులూ యెలాగు గౌరవంగా వెళ్ళుతవో అని నాకు బెంగగా వున్నది.

చారు—మీరు యేమీ బెంగపెట్టుకోవలసిన పనిలేదు. యీ పెళ్లి కోసం మీరు మాయాచార్ల మాటలు విని బడాయికోసం లేనిపోని అప్పులు చెయ్యకండి. ఏమిటి? మాయాచార్లూ మీరు యిందాకా మహా మాట్లాడుతూ వున్నారు!

దంభా—మరియేమీలేదు. ఈ పెళ్ళివిషయమే మాట్లాడినాము. మనం పెళ్ళికి యేమిఖర్చులు చేస్తే నలుగురిలోనూ గౌరవంగా వుంటుందా అని ఆలోచించినాము. అప్పుచెయ్యకపోతే వియ్యాల వారికి నాలుగురోజులూ యింత పప్పూ అన్నం పెట్టడానికయినా నావద్ద యేమీలేదు. అప్పు యిచ్చేవారుకూడా యిప్పుడు యెవ్వరూ కనపడడంలేదు.

చారు—ఇచ్చేవారు వున్నా మనం యిఖముందు అప్పు చెయ్యక క్లుప్తంగా వాడుకుందాము. నిన్న సాయంకాలం నేను పుట్టింటికి వెళ్ళినప్పుడు నావదినెగార్లు యిద్దరూ తమవంటినిండా నగలు పెట్టుకుని కూర్చుని నేను మోడులాగు నగలు లేకుండా వుండడం చూచి హాస్యానికన్నట్టుగా అన్నగారు పెట్టిన నగలన్నీ మేమేమయినా తెమ్మనిపోతామనా దాచివచ్చినావని నన్ను ఆక్షేపించేటప్పటికి, నేను మారుమాట చెప్పక వూరుకున్నా దగ్గిరకూర్చున్న మాఅమ్మకు చిన్నతనంగావుండి కోపంచేత లేచిపోయినట్టుగా చివాలున లోపలికి లేచి

పోయి తనపెట్టెతీసి నూరురూపాయలు వొళ్ళోపోసుకుని నన్ను సాగ నంపడానికి వచ్చినప్పుడు వీధిలో నాతోకూడా దూరంగావచ్చి వెనుక తిరిగిచూచి కోడళ్ళు చూడకుండా యేమైనా చిల్లరనగలు చేయించు కొని వంటిని పెట్టుకోవలసినదని అనూరురూపాయలూ రహస్యంగా నాచేతిలో పెట్టిపోయింది. అవి మీకు యిస్తాను. అప్పు చెయ్యకుండా వాటితో పెళ్ళిఖర్చులు సరిపెట్టండి.

దంభా—ఈరూపాయలు సమయానికి దేవుడు పంపించినాడు. మంచివారికి దేవుడు సహాయంచేయక మానడు. నీ స్నేహితురాలిని సత్యవతిని అడిగి మరి పదహారురూపాయలు చేబదులు తెచ్చునావంటే యీ నూటపదహారురూపాయలూ సభ్యా యిప్పుడు బోగంమేళానికి సరిపోతవి. మరి యేఖర్చు చేసుకోకపోయినా యింతకంటె యిచ్చు కోలేమని గణికా ప్రాణనాథరావుగారిని బతిమాలుకొని యథాశక్తిని యీ రూపాయలు ఆయనచేతిలో పెట్టి బోగంమేళం పెడితే మనపరువు కొంతనిలుస్తుంది.

చారు—నామాటవిని యీపెళ్ళికి మీరు బోగంమేళం మాని వేసివెయ్యండి. బోగంమేళంపెడితే మనకులేనిపరువు రానూరాదు. పెట్టకపోతే వున్నపరువు పోనూపోదు.

దంభా—అలాకాదు. పెళ్ళిలో బోగంమేళం పెడితే యెక్కువ గౌరవంవుంటుంది. చదువురాకపోవడంచేత మగవాళ్ళకు వుండేపరువూ మర్యాదా నీవు గ్రహించలేవు. బోగంమేళం లేకపోతే వూళ్ళో పెద్ద మనుష్యులు యెవరయినా మనవీధిగుమ్మం తొక్కి చూస్తారను కున్నావా? ఆపెద్దమనుష్యులు మేళంలేకపోతే దేవుడి గుళ్ళోకేవెళ్ళరు. మనయింటి కెక్కడవస్తారు?

చారు—మనయందు నిజంగా ప్రేమవున్నవారు బోగంమేళం వున్నా మనయింటికి తాంబూలానికి వస్తారు; లేకపోయినా వస్తారు.

అలాకాకుండా భోగంమేళంకోసమే వచ్చే పెద్దమనుష్యులను మన యింటికి రాకుండా వాళ్ళయిళ్ళకే వెళ్ళనియ్యండి. నేను యెంతచదువు కోకపోయినా చదువుకొన్న వాళ్ళతో సహవాసం చెయ్యడంచేత నాకూ కొంచెం మంచీచెడ్డా తెలుసును. చదువుకున్న సత్యవతికూడా యెప్పుడూ భోగంమేళం పెట్టడం మంచిదికాదని నాతో చెప్తూనే వుంటుంది.

దంభా—సత్యవతితో సహవాసం వచ్చినతరువాత నే నీకు కూడా యిటువంటి దుర్బుద్ధులు పుడుతూవున్నవి. నీవు యిదివరకే చాలా చెడిపోయినావు. ఆడవాళ్ళు నాలుగుముక్కలు నేర్వడంతోటే పరువూ మర్యాదా అన్నీ మరచిపోయి, పెడయుక్తులు పన్నుతారు. చదువునేర్చిన ఆడదానితోనూ వంటనేర్చిన మగవాడితోనూ యెవ్వరూ వోపలేరు.

చారు—అందుచేత మీయిష్టప్రకారం నేను చదువురానిదానినే మీకు భార్యనైనానుగాదూ?

దంభా—నీకు చదువురాకపోయినా చదువుకొన్నవాళ్ళ సహవాసం చెయ్యడంచేత నీవు వాళ్ళను మించిపోయినావు. ఈ ప్రకారంగా మాటకు యెదురుమాటాడి మొగుడితో వాదం చెయ్యమనికూడా నీకు సత్యవతే నేర్పిందా?

చారు—ఏబుద్ధిఅయినా యెవరికివారికి స్వతహాగా పుట్టవలెను గాని యితరులు నేర్పితే యేమాత్రం నిలుస్తుంది? సత్యవతి యెప్పుడూ మొగుడికి యెదురు చెప్పక ఐకమత్యంతో వుండవలెననే బోధిస్తుంది గాని పోట్లాడుమని బోధించదు. సత్యవతీ మొగుడూ యెంతఅన్యోన్యం గావుండి ప్రతివిషయంలోనూ యేకవాక్యంగా వుంటారో చూచి నారా? ఆదంపతులనుచూస్తే నాకు ముచ్చట అవుతుంది.

దం—సత్యపతికి మడీ మయిలా స్నానమూ సంధ్యాలేని ఇంగ్లీషు చదువుకొన్న మొగుడు దొరికినాడు గనుక ఇద్దరికీ కలిసిపోయింది. వాళ్ళకుయిద్దరికీకూడా సిగ్గూ బిడియమూ పరువూ ప్రతిష్ఠా యేమీ లేదు. వాళ్ళు మొగుడూ పెళ్ళామూ పట్టపగలు మాట్లాడుతారని వూళ్ళో నలుగురూ చాటున వాళ్ళను ఛీ అంటూవున్నారు. మొండికెత్తిన వాళ్ళను యెవరు యేమిచేస్తారు?

చా—వాళ్ళసంగతి మనకెందుకుగాని మీరుమాత్రం పెళ్ళికి వృథాఖర్చు భోగం వాళ్ళను మాన్పించండి.

దం—నీవునామాటకుఅడ్డంచెప్పకు. భోగంవాళ్ళురావడం వధూవరులకు బహుశ్రేయస్కరం. నల్లపూసలకు త్రిగంటు భోగంది గుచ్చితేనేకాని పిల్లదానికి అయిదోతనం వుండదని పెద్దలు చెప్పేమాటలు నీవువిన్నావా? లేదా? వక్కకు త్రిగంటు గుచ్చడంచేతనే అంతశ్రేయస్సువుంటే అయిదురోజులూ పెళ్ళియింట్లోవుండి ఆడుతూవుంటే యెంత శ్రేయస్కరమో నీకేమి తెలుసును?

చా—నిరుటిసంవత్సరం మనుగుడుపులో మొగుడుపోయిన చెల్లమ్మకు త్రికంటు భోగందే గుచ్చిందిసుమండీ.

దం—ఘూరికేయిటువంటిపిచ్చి పేలాపనలు పేలక నోరుమూసుకో. పెద్దమనిషి గణికాప్రాణనాథరావుగారితో వెయ్యేన్ని మాటపదహార్లిచ్చి వారిమేళం వుంచుతానని యెన్నోగొప్పలు చెప్పినాను. పెద్దమనిషికి మాటయిచ్చి తప్పిపోతే యీ అయిదు రోజులలోనూ తలయెత్తుకుని తిరుగడానికి శక్యమవుతుందీ?

చా—భోగంవాళ్ళను మానివేసి, యీ అయిదురోజులూ యెలాగో వకలాగు కొంచెంతలవంచుకుని తిరిగితే తరువాత అప్పులు లేకుండా యెల్లకాలమూ తలయెత్తుకుని తిరుగవచ్చును. ఇతరులతో లేని గొప్పలు యెందుకు చెప్పవలెను?

చిన్నమ్మ—అమ్మా! ఇందాక నాన్నగారు సోమయ్యా భీమయ్యా అని లోపల యెందరోనవుకర్లు వున్నట్టు వాళ్ళయెదట యెన్నో పేర్లు పెట్టి పిలిచినారు.

దం—అమ్మాయీ! వేలెడంతలేవు. నీవుకూడా అమ్మతో చేరినావా?

చి—నాన్నగారు! కోపపడకండి. నేను వాళ్ళయెదుట యేమీ అనకూడదని వూరుకున్నానుగాని వూరికే అబద్ధాలాడవచ్చునా?

దం—పాడుస్కూళ్ళకు పంపించడంచేత యింతలేసివాళ్ళకూ మతి చెడిపోతూవున్నది. గుడ్డువచ్చి పిల్లను వెక్కిరించినట్టు నీవునాకు బుద్ధులు చెప్పవస్తూవున్నావు. రేపటినుంచి బడికిపోకుండా నీకు చదువు మానిపిస్తాను వుండు.

చా—అమ్మాయీ! నీవేమీమాటాడకు. ఇంట్లో పెద్దనవుకరును నేనువుండగా వేరే నవుకర్లుయెందుకు? యేమికావలెనో చెపితే నేను తీసుకుని వస్తునుగాదూ?

దం—(తనలో) ఇది తానేనవుకరు నంటూవున్నది. ఇదిబాగా వున్నది. గణికాప్రాణనాథరావుగారు వచ్చి చూచినప్పుడు నగలు లేకుండా వున్నదీన్ని నాభార్యఅంటే గొప్పగావుండదు. మాయింట్లో నవుకరని చెపుతాను. (బిగ్గరగా) గణికాప్రాణ నాథరావుగారికి తాంబూలం తెమ్మనడానికి గౌరవంగా వుంటుందని వట్టిపేర్లు పెట్టి నౌకర్లను పిలిచినాను. ఆయనయిప్పుడు మళ్ళీవస్తారు. తాంబూలంకావలెను. అమ్మాయీ! నీవుయిప్పుడు సత్యవతిగారి యింటికివెళ్ళి అమ్మయిమ్మన్నదని పండుతమలపాకులూ పోకచెక్కలూ తీసుకునిరా.

చి—అమ్మా! అడిగితీసుకునిరానా?

చా—తీసుకునిరా.

దం—నీకు అమ్మమాటేకాని నామాట పనికిరాదేమి?

చి—వెళుతూవున్నాను. (అని వెళ్ళుచున్నది.)

దం—ఓసీ! ఓసీ! పెద్దమనిషి యింటికి వచ్చినప్పుడు యెవరైనా యెదుటవుండి కాస్తచెప్పినపని చేస్తూవుంటేనేకాని బాగావుండదు. నీవు పరుగెత్తుకొనివెళ్లి లోపలదూరక కాస్తసేపు సిగ్గువిడిచి యెదుట వుండి యీపనీ ఆపనీచేస్తూవుండు.

చా—నేను వుండలేను. నాకు పెద్దమనిషి యెదుటవుండిమాట్లాడ డానికి సిగ్గువేస్తుంది సుమండీ.

దం—ఏమిసిగ్గు? కాస్తసేపు సిగ్గువదలివెయ్యి. సిగ్గులేకుండా మొగవాళ్ళూ ఆడవాళ్ళూ కలిసి మాట్లాడుతూవుంటే కుటుంబాలు మంచిస్థితికి వస్తవనీ, మొగవాళ్ళు మోటమాటలు మాటాడకుండా జాగ్రతగా వుంటారనీ సత్యవతి చెపుతూవుంటుందని చెపుతూ వుంటా వుగదా? అవన్నీ వట్టిమాటలేనా? ఈవిషయంలో నీకు మీగురువుగారి వుపదేశం యేమీ పనికిరాలేదు.

చా—మీరు యింతకు ముందేకాదూ నేను సత్యవతి సహవాసంచేసి చెడిపోతూ వున్నానని నన్ను యెత్తిపొడిచినారు! ఇప్పుడుమళ్ళీ సత్యవతి చెప్పినట్టు చెయ్యమంటారేమి?

దం—ఒక్కసత్యవతి మాత్రమేకాకుండా నేనుకూడా చెయ్య మంటూ వున్నాను. గనుక యివేళకు నేను చెప్పినట్టు విను.

చా—అలాగేవింటాను. భర్తగారి ఆజ్ఞఅయిన తరువాత యేమి చెయ్యమన్నా చెయ్యకతప్పుతుందా? యెవరో వస్తూవున్నారు.

దం—మరియెవరూ కాదు. గణికాప్రాణనాథరావుగారే. నీవు లోపలికి వెళ్ళక యెదుట నిలువంబడి నేను చెప్పిన పనల్లాచేస్తూవుండు.

[గణికాప్రాణనాథరావుగారు ప్రవేశించుచున్నారు.]

గణి—ఆచార్లగారూ? మీానవుకర్లుయెవరైనా వచ్చినారా? ఇంకావొక్కరూ రానేలేదా?

దం—వాళ్ళుదొంగముండాకొడుకులు. ఏమిపనిమీాదపోతేఅదే పోకగా పోతారు. ఇంకా వక్కడూ రాలేదు. మీాకుయిప్పుడు వుప చారానికి యేమీాలోపం రాదులెండి. (గణికాప్రాణనాథరావుతో రహస్యముగా) ఆనిలుచున్నమనిషీ మా ఆడనవుకరు దానిచేతమీారు కానలసినపని చేయించుకోవచ్చును.

గణి—అమ్మా! నీవు యెక్కడకైనా వెళ్ళి చుట్ట కాల్చుకోవ డానికి కాస్తనిప్పు తీసుకునిరా. ఈచుట్టలు నాకోసం ప్రత్యేకంగా చుట్టినవి కావడంచేత యింకా తడిగావున్నవి వక్కసారి ఇప్పుడేయెండ లోపెట్టిరా. (అని చేతికియ్యఁబోవుచున్నాఁడు.)

చా—(తనలో)ఇతడువట్టి మోటపశువులాగు వున్నాఁడు. ఇత నికి చెప్పవచ్చిన పనీ చెప్పరానిపనీ తెలియదు. (అనిమాటాడక నిలు చున్నది.)

గణి—ఆచార్లగారూ! మీానవుకరుకు చెవుడాయేమిటి? మాట వినుపించుకోదు. మీారు మంచినౌకరునే సంపాదించినారు. వెయ్యివర హాలుయిచ్చి కొన్నారాయేమిటి? వోలితక్కువని గుడ్డిదాన్ని పెళ్లాడితే కుండలన్నీ పగలగొట్టిందట!

దం—అయిదువందల రూపాయలు ఖర్చుపెట్టి తెచ్చుకున్నాను వోలితక్కువలేదు. ఇదిచెప్పినపనల్లా చేసేదేకాని కొంచెం మెల్లగా చేస్తుంది. (రహస్యముగా) ఆడదికావడంచేత చుట్టముట్టుకోవడానికి సంశ యిస్తూవున్నట్టున్నది.

చా—అహహాహా! మహాదొడ్డనవుకరు! చుట్ట ముట్టుకోవడానికే యింత సందేయిస్తూవున్నమనిషి. భోజనమయినతరువాత మన యెంగిలి విస్తళ్లయినాతీసి వేస్తుంటా? అవీ మనమే తీసుకోవలెనా?

చా—(తనలో) ఇతనికి కులస్త్రీలవిషయమయి యెలాగు మాట్లాడవలెనో తెలియదు. ఇంకొకమాటు ఇలా మాట్లాడితే నేను లోపలికి వెళ్ళిపోతాను. (బిగ్గరగా) ఈయనకు మంచితీర్థము కావలె నేమో కనుక్కోండి.

గణి—చుట్టతాగినతరువాత పుక్కిలించి వెయ్యడానికి కావలెను గాని యీలోపుగా అక్కరలేదు. అయ్యా! ఆచార్లగారూ! మీకు భోగంమేళం అవశ్యంగా కావలెనుగాదూ! మీరు యిచ్చేకట్నం ఇందాకా చెప్పిన లక్షవరహాలేనా యీలోపుగా ఇంకా యేమయినా యెక్కువచేసినారా? మీయింట్లో మహాలక్ష్మి వూరికే కిందపడి దొర్లుతూ వున్నప్పుడు యెంతఖర్చు చేసినా మీకు లక్ష్యంలేదు.

దం—(తనలో) విటేంద్రరావు నాదగ్గర డబ్బులేదని యితనితో చెప్పినట్లున్నది. (బిగ్గరగా) డబ్బకేమి? కోటివరహాలు యిచ్చినా నిలువదు. మాటవక్కటి శాశ్వతంగా వుంటుంది.

చా—మాయింట్లోపెళ్ళికి భోగంమేళం పెట్టము. భోగంమేళం పెట్టడం మావియ్యాలవారికి యిష్టంలేదు.

గణి—ఆచార్లగారూ! ఈవిడె మాటలుచూస్తే మీకే యీవిడె యజమానురాలుగా కనపడుతూవున్నది గాని మీరు యీవిడెకు యజమానుడుగా వున్నట్లు కనపడదు. యీవిడే మిమ్మలిని ఆజ్ఞాపిస్తూవున్నదే.

దం—చిన్నప్పటినుంచీ మాయింట్లోవుండడాన్ని బట్టి చనువుచేత తోచినదల్లా అంటూవుంటుంది. మీకు దీనిమాటలు పాటిగా పట్టవలసిన పనిలేదు.

[తమలపాకులును పోకచెక్కలును చేతఁబట్టుకొని
చిన్నమ్మ ప్రవేశించుచున్నది.]

చిన్న—అమ్మా! సత్యవతి వెండిపళ్ళెంకూడా కావలెనేమో అడిగిరమ్మన్నది. వాళ్ళయింట్లో పండాకులు లేవట. పచ్చిఆకులు యిచ్చినది.

చారు—యీఆకులు చాలునులే. మనయింట్లో యిత్తడి పళ్ళెంలో పెట్టి తాంబూలం యిస్తాను. బడివేళ అవుతూవున్నది. నీవు వెళ్ళి పాఠాలుచదువుకో.

గణి—(తనలో) యీచిన్నది "అమ్మా!" అని పిలుస్తూ వున్నది. ఈవిడ నిజంగా యీచిన్నదాని తల్లికాదుగదా? (బిగ్గరగా) అమ్మాయీ! యీవిడె నీకేమయినా చుట్టమా?

చిన్న—ఈమె మాఅమ్మ. ఈయన మానాన్నగారు.

గణి—అమ్మా! నీవు యింటియజమానురాలవని యెరగక యీయనమాటలు నమ్మి పనికత్తెవనుకొని చెప్పరానిపనులు చెప్పినాను క్షమించవలెను.

చా—చెప్పితే యేమీతప్పులేదు. నేను ఆయనకు నిజంగా పనికత్తెనే.

దం—పెట్టెనిండా పెట్టెడునగలూ బట్టలూవున్నా వక్కటీ పెట్టుకోకుండా ఇలాగంటి బీదవేషం వేసినందుకు బుద్ధివచ్చేటట్టు చెయ్యవలెనని యీయనతో నీవు మాయింటి పనికత్తెవని చెప్పినాను.

చా—బట్టలూ నగలూ పెట్టెనిండా బూజుపడుతూవున్నవి.

గణి—చాలును. మీయింటిగుట్టంతా విటేంద్రరావుగారి యింట్లో నాకు తెలిసింది, దంబాచార్లగారూ! మీయింట్లోపెళ్ళికి మీ

మేళాన్ని వూరికేనే పంపుతాను. యీవూళ్ళో పనికిమాలినవాళ్ళు కొందరు భోగంమేళాలు వుండకూడదని వాదాలుచేసి మీటింగులు చేస్తూ వున్నారట. మనంకూడా మీటింగులుచేసి వాళ్ళకు గర్వ ప్రాయశ్చిత్తంచేతాము.

దం—మీరు తలుచుకుంటే తప్పకుండా చెయ్యవచ్చును. ప్రపంచం పుట్టినప్పటి నుంచీ వున్నపూర్వాచారం ఇప్పుడు నలుగురు పక్షిగాళ్ళుచేరి పొమ్మంటే పోతుందండీ! మనం వాళ్ళ మీటింగులకు వెళ్ళి మనలోమనం వేరేమీటింగులుచేసీ వాళ్ల ప్రయత్నం మొలకలోనే తుంచివెయ్యవలెను.

గణి—ఆపనియెంత సేవు? నిముషంలో చేతాము. నేనువక్క చుట్ట తాగివచ్చి యీవిషయంలో గట్టి ఆలోచన చేస్తాను. మీరుకూడ యీలోపుగా మీపనిచక్క పెట్టుకోనండి.

[అందఱు నిష్క్రమించుచున్నారు.]

---

3. రంగము—విటేంద్రరావుగారి చావడి.

[విటేంద్రరావుగారును, గణికాప్రాణనాథరావుగారును, మాయాచార్యులుగారును ప్రవేశించుచున్నారు.]

విటేం—మీరు చెప్పినఆలోచన అనుకూలంగావున్నది. అలా చెయ్యవలెను.

గణి—అనుకూలంగావుండని ఆలోచన యెప్పుడూ చెప్పను. వేశ్యలులేకపోతే సంగీతం పడిపోతుందని మీరుగట్టిగా వాదించవలెను.

వి—మీామనసు వచ్చినంతగట్టిగా వాదిస్తాను. సభలో నావాదంతో యింటిమీాద పెంకులు యెగిరిపోవలెను. నేను యింతమంది భోగంవాళ్ళనూ గుడిసేటివాళ్ళనూ ఆదరించడమేకాని వొక్కనాడూ వాళ్ళపాటమాత్రం విని యెరగను సుమండీ. మీాతోడు నిజంచెపుతాను.

గ—మీారు చెప్పినదానికి సందేహం కూడానా? సంగీతం వుండవలెనని వాదించడానికి పాట తెలియనూ అక్కరలేదు. పాట విననూ అక్కరలేదు. ఇంతమంది పెద్దమనుష్యులు పెళ్లిళ్ళలో తాంబూలానికి వస్తారుగదా వాళ్ళల్లోవక్కడైనా పాట తెలిసిన వాడు వుంటాడండీ? వాళ్ళ మొఖం భోగంవాళ్ళుమాత్రం యేమిపాటపాడి యేడుస్తారు? వాళ్ళకు పాటలకన్న ముఖాలు బాగావుంటవి. అందుచేత చాలామంది వాళ్ళముఖాలు చూడడానికేవస్తారు. కొంతమంది వూరికే లాంచనానికివచ్చి వాళ్లుపాడినంతసేపూ తమలోయేమో మాట్లాడుకుంటూవుంటారు.

వి—మీారుచెప్పినది సత్యం, సంగీతం యెరుగనివాణ్ని నేను సంగీతంకోసం భోగంమేళం వుండవలెనంటే మనప్రతిపక్షులు ఆక్షేపించరుగదా? వాళ్ళుమహాచెడ్డవాళ్ళు.

గ—వాళ్ల మొఖం వాళ్లు ఆక్షేపించేది యేమిటి? వాళ్లునోరు యెత్తేటప్పటికి పదిమందిచేత చప్పట్లుకొట్టించి సభలో అల్లరిచేయించనూ? సంగీతం వచ్చినవాళ్లు భోగంవాళ్లను ఆదరిస్తే అందులో సారస్యమేలేదు. సంగీతరూపంగా ప్రతిఫలం అపేక్షించకుండా సత్కరిస్తేనే గౌరవం యెక్కువగా వుంటుంది. మనం అనుకున్నపనికి మీారుకూడా మద్దతుచెయ్యవలెను.

వి—ఆపనికి నేనుతగినంత మద్దతుచేస్తాను. బడిపిల్లలలో కొందరు పోకిరీలు వున్నారు. పెద్దమనుష్యులం మనం చాటునవుండి వాళ్ళను

కా స్త్రప్రోత్సాహంచేస్తే సభలోవాళ్ళు మనం వాగమన్నట్టల్లా వాగుతారు. వాళ్ళలో మేళనాయకులను యిద్దరిని యిక్కడకు వచ్చేటట్టు నేనుయిదివరకే బందోబస్తుచేసినాను. భోగంవాళ్ళులేకపోతే సంసార్లందరూ చెడిపోతారని మనం ముఖ్యంగా వాదించవలెను.

గ—ఆవాదంమానివేస్తామా? భోగంవాళ్లకులం వుద్ధరించడానికి వెయ్యియుక్తులు పన్నుతాను. మాయాచార్లుగారూ మీరుమాట్లాడకుండా మౌనంధరించినారేమి?

మా—నేనూ వూరికే కూరుచోలేదు. మాయోపాయాలే ఆలోచిస్తూవున్నాను. భోగంమేళాలు పెళ్ళిళ్ళకు పెట్టకపోతే పూర్వాచారానికి విరుద్ధమనిన్నీ, శిష్టాచారవిరుద్ధంగా నడుచుకుంటే పాపం వస్తుందనిన్నీ, నేను శ్రుతిస్మృతి ప్రమాణాలతో అమోఘమైనవాదం చేస్తాను.

వి—అందులో వేశ్యలను పిలువకపోతే హిందూమతానికే భంగంవస్తుందనికూడా మరిచిపోకుండా చెప్పవలెను సుమండీ.

గణి—మీకు శక్తిపూజేకాని హిందూమతమంటే అభిమానం లేదుగదా, ఈవాదంచేస్తారా?

వి—నమ్మకంయేమిటి? నాకుదేనిలోనూ నమ్మకంలేదు. లేకపోయినా ఆవేళకు అన్నిటిలోనూ నమ్మకంవున్నట్టు నటిస్తాను. అరుగో నేను రమ్మన్న యిద్దరుకుర్రవాళ్ళూ వస్తూవున్నారు. వాళ్ళను కూర్చోబెట్టి, మన ప్రతిపక్షులను లేవిడీకొట్టించడం విషయమయి ఆలోచించడానికి లోపలికి వెళ్ళి మళ్ళీవత్తాము.

గ—అదిరహస్యకార్యం గనుక ఆలాగే లోపలికివెళుదాము.

[గిరిరావును, రాజరత్నమును ప్రవేశించుచున్నారు.]

వి—అబ్బాయీ! రండి. మాయాచార్లగారికి దోఁష్లోయేదో మందువేరు కావలెనట. చూపించి యిప్పుడే వస్తాము. మీరుయింతలో మాట్లాడుకొంటూవుండండి.

గి—చిత్తము. వెళ్ళిరండి. (ముగ్గురును వెళ్ళుచున్నారు.)

రా—నీవు యిందాకా అడిగింది చెపుతానువిను. వైశాఖ మాసంలో మాచెల్లెలి పెళ్ళికి మానాయనగారు పువ్వులవాళ్ళమేళం పిలిపించినప్పుడు సమస్తాభరణ భూషితురాలయి రాత్రిదీపాల వెలుగున గేదెకంఠం కీరవాణి గజ్జెకట్టేటప్పటికి దానిమొఖం చూడగానే నావొళ్ళంతా చెమటదిగబోసి బట్టలన్నీ తడిసి ముద్దఅయినవి.

గి—మండువేసవికాలంలో నీకు వేరేస్నానం అక్కరలేకుండా వొళ్ళంతా చల్లపడి హాయిగావుండి వుండవచ్చును.

రా—చల్లపడాలేదు యేమీలేదు. నాకు తాపంమాత్రం యెక్కువయింది.

గి—వొళ్ళుతడిస్తే తాపంయెలా యెక్కువవుతుంది?

రా—యెండవల్ల కలిగిన పయితాపం చాల్లారినా లోపల మొటకరించిన కామాగ్ని రగులుకుని మండడం మొదలుపెట్టడంచేత.

గి—ఆకామాగ్నిని తరువాత యెలాచల్లార్చుకొన్నావు?

రా—యెలాగా? నిజంచెప్పనా? ప్రాణస్నేహితుడవు గనుక నీతోచెపుతాను. మరియెవరితోనూ చెప్పకేమి. మనంశృంగార ప్రబంధాలలో కలువువర్ణించే అధరసుధారసపానం—చెప్పడానికి నాకు సిగ్గు వేస్తూవున్నది.

గి—అంతసిగ్గుగావుంటే చెప్పకు. నాకు బోధపడ్డది. కామజ్వరానికి అధరామృతం వొక్కటే అమోఘమయిన దివ్యౌషధం.

బహుధనసాధ్యమయిన అధరసుధ విద్యార్థివి నీకు యెట్లా సాధ్యమయింది? నీపాలిటికి ధన్వంతరిలాగు కీరవాణే అడ్డపడి మీనాన్నగారు దయచేసిన సంభావననుపట్టి ధర్మార్థంగా మందిచ్చి నీప్రాణాలు నిలువబెట్టిందికాబోలును! తరువాత వయిద్యకట్నమయినా యెలా తెచ్చుకోగలిగినావు?

రా—తరువాత నేను వైద్యం చేయించుకున్న సంగతి నీకు యేలా తెలిసింది? ఆఖర్చు మాతండ్రిగారే పెట్టినారు.

గి—వైద్యకట్నమంటే కీరవాణికి చెల్లించవలసిన కట్నమని నాఅభిప్రాయం.

రా—సరిసరి! నీఅర్థం తెలిసింది. బుద్ధివుంటే మార్గాలు దేవుడే తోపిస్తాడు. కీరవాణి మేళంచాలించి వెళ్ళగానే నేను యింట్లోకి వెళ్ళేటప్పటికి నాకంటియెదుట గదిగూట్లో తెల్లగా వెండిగిన్నె వకటి కనబడ్డది.

గి—ఆగిన్నె యెత్తుకొనిపోయి దానికిచ్చినావా యేమిటి?

రా—అబ్బే! నేను ఇంగ్లీషు చదువుకుంటూ అలాగంటి దొంగపని యెప్పుడయినా చేస్తాననుకున్నావా యేమిటి? ఆగిన్నె అక్కడ అట్టేవుంటే యెవరైనా యెత్తుకుపోతారని మెల్లగాతీసి జేబులో వేసుకొని జాగ్రతచేసినాను.

గి—ఆగిన్నె తరువాత మీవాళ్ళకు యిచ్చివుందువు.

రా—యిచ్చేవుందునుగాని యింతలో వకతమాషా జరిగింది. ఆగిన్నె చేతపట్టుకొని నేను తిన్నగా కీరవాణియింటికి వెళుతూవుండగా దోవలో వకబీదవాడు తనవుద్దవున్న పదిహేను రూపాయలూ కంసాలియింటికి తీసుకొనిపోయి వాటితో వెండిగిన్నె అవుతుందా అని అడుగుతూ వున్నాడు. కంసాలి యిరవయిరూపాయలకు తక్కువఅయితే కాదంటూవున్నాడు. ఆమాటవిని బీదవాడు మిగిలిన రూపాయలు

తెచ్చుకోలేక దుఃపడుతూవుంటే. జాలిగుండె కలవాణ్ని కావడంచేత ఆబీదవాడి దుఃఖంచూచి మనస్సుకరగినవాణ్నయి వాణ్నిచేస్సైగచేసి నేను దూరంగాపిలుచుకొనిపోయి, అటువంటి బీదవాడికి చేసినదే వుత్తమదానమని యెంచి వాడివద్దవున్న పదిహేనురూపాయలూ పుచ్చుకొని యెవరితోనూ చెప్పవద్దని చెప్పి యిరవైయిదురూపాయల గిన్నె వాడికి దానంచేసినాను.

గి—సొమ్మపుచ్చుకొని గిన్నెయిస్తే, అందులో దానంయేమున్నది?

రా—నీవు వట్టిమందమతివి. నీవు ధర్మసూక్ష్మం యేమీ గ్రహించలేవు. పదిహేనురూపాయలు పుచ్చుకొని యిరవయిఅయిదు రూపాయల గిన్నెయిస్తే తక్కిన పదిరూపాయలూ దానమవుతవా? మరియేమయినా అవుతవా? నేను చేసినదానం యిప్పుడు నీకు బోధపడ్డదా?

గి—ఈదానంసంగతి తరువాతనయినా మీవాళ్ళతో చెప్పినావా?

రా—ఎందుకుచెపుతాను? ఏవ్వరికీ చెప్పలేదు. నీవు యింత చదువుకున్నా నీకుయింకా గుప్తదాన ప్రభావము బోధపడనేలేదు. చేసినదానం చెప్పకుంటే పుణ్యంపోతుందని యీసంగతి యిప్పుడు ప్రాణమిత్రుడవైన నీవక్కడితోతప్ప మరియెవ్వరితోనూ చెప్పలేదు. నీవుకూడా యీరహస్యం యెవ్వరితోనూ చెప్పకుండా దాస్తే యీ పుణ్యంలో సగం నీకుకూడా వస్తుంది.

గి—తక్కిన రూపాయలైనా మీవాళ్ళకుయిచ్చినావా? అది లేదా?

రా—యెందుకు యిస్తాను? రూపాయలు మావాళ్ళచేతులలో పెడితే యింటికోసం పాడుకర్చు చేస్తారని నేనారూపాయలు దేవతార్పణం చేసినాను.

గి—భోగానికని దేవుడిగుళ్ళో దేవుడికి సమర్పించినావా?

రా—ఏమన్నావూ? భోగ—లేదు. రాతిదేవుడికి యిస్తే పుణ్యంలేదని ప్రాణంతోవున్న దేవతకే సమర్పించినాను.

గి—మనలో ప్రాణంతోవున్న దేవతకూడా వుంటుందా?

రా—నీవు పూరికే హిందువుననడమే కాని వేదశాస్త్రవాసన నీకు అణుమాత్రమూలేదు. ఇన్నియేళ్ళువచ్చినా మనవేదంలో "మాతృదేవోభవ" అని వున్న వాక్యం నీవు విననేలేదుగదా? వేదవిశ్వాసం గలవాణ్ని గనుక నేను తిన్నగా ఆరూపాయలు కీరవాణి ఆలయానికి తీసుకొనిపోయి దానితల్లిఅయిన మాతృదేవతకు సమర్పణచేసినాను. అందువల్ల నాకు పుణ్యమూ పురుషార్థముకూడా కలిసివచ్చినది. "ఏకక్రియా ద్వ్యర్థకరీ" అని చెప్పిన పండితు డెంతటి బుద్ధిమంతుడు.

గి—నీతాత్పర్యం యిప్పటికి నాకుపూర్తిగా బోధపడ్డది. సరి సరి! ఆముదుపుచెల్లించి వృద్ధదేవతానుగ్రహం పొందడంవల్ల,నీకుకామాగ్నితాపం చల్లారడానికివరం భించింది. అయితే ఇలాగంటి పనిచెయ్యడం దొంగతనంకాదూ?

రా—నీచదువు యేడిసినట్టేవున్నది. యెంతచదువుకున్నా నీకు వివేకంరాలేదు. తనసొత్తుకు తనకు దొంగతనం యేమిటి? కొడుకును నేనుపుట్టగానే నాతండ్రి ఆస్తిలో నాకు సగంభాగంవుంటుంది. నాతండ్రీ నేనూ సమానభాగం కలవాళ్ళంకానడంచేత నాతండ్రి ఖర్చుపెడితే యెంతో నేను ఖర్చుపెట్టినా అంతే. నీవు యిప్పుడు దొంగతనంగా చేసినానంటూ వున్నావుగాని నాకు స్వతంత్రం వచ్చిన తరువాత నాఆస్తి అంతా కీరవాణికి దొరతనంగానే దానం చేస్తానుచూడు.

గి—మహాదొడ్డపని చేస్తావు. తరువాత యింట్లో మీవాళ్ళు గిన్నె వెతుక్కొని విచారపడ్డారా?

రా—విచారం యెందుకుపడుతారు? పెళ్ళిళ్ళల్లో యేవయినా రెండూమూడూ వస్తువులు పోవడం అచారంగనుక, యేదీ పెద్దవస్తువు పోకుండా దీనితో సరిపోయిందని సంతోషమేపడ్డారు. నా యీచిన్న కార్యంవల్ల యెంతమందికి సంతోషం కలిగిందో చూచినావా?

గి—ఎవరికి సంతోషం కలిగినా నీభార్యకుమాత్రం తప్పకుండా దుఃఖమే కలిగి వుంటుంది. మనక్లాసులో కుర్రివాళ్ళు కొందరు నీవు చెప్పినట్టు చెయ్యడం భార్యాద్రోహం అంటారు యేమిటిరా?

రా—యేడిసినారులే. వాళ్ళ మొఖం కుర్రవాళ్ళకు యేమి తెలుసును? వాళ్ళువివేకరావుయొక్క దుర్బోధవల్ల మంచీచెడ్డా తెలియక చెడిపోతూవున్నారు. మనంకోరి తెచ్చుకొన్న భార్యలవిషయంలో చేస్తే యింకాకొంత భార్యాద్రోహం అనవచ్చునుగాని మనయిష్టం అడగకుండా మనచిన్నతనంలో మనతల్లిదండ్రులు పెళ్ళిచేసినప్పుడు యేమి చేసినా ద్రోహంలేదు. అయినా నాభార్యకు విద్యరాదు; మాయింట్లో దానితో నేను పగలుమాట్లాడడానికయినా వల్లకాదు. అంతేకాకుండా అది మహా అనాకారి.

గి—అనాకారివిగాక నీవుమాత్రం మహా చక్కనిచుక్కలాగు వున్నావా యేమిటి? నీవునాకిచ్చిన నీఫోటోగ్రాపు చూడుమని నా స్నేహితుడి చేతికిస్తే, అతను చూచి దానికి వెనుకవైపున తోకకూడా తగిలించిన పక్షానికి ఆంజనేయ విగ్రహం కింద అమ్మవచ్చునని చెప్పినాడు. ఆయన చెప్పినట్టునీకు తోకకూడావుండి శ్రీరాముల వారి కాలములో వుండినట్టయితే నీవు రామసేనాధిపత్యం పొందివుందువు. నీకిప్పుడయినా ఆలోపంలేదు. మనవూళ్ళోవుండే మర్కటసేనకంతాయిప్పుడూ నీవే నాయకుడవు. ఓరీ! నీవుస్త్రీలకు విద్యకూడదంటూవే మళ్ళీ నీపెళ్ళాం చదువుకున్నదికాదని లోపం యెంచుతావేమి?

రా—విద్యఅంటే సంగీతవిద్యఅని నాఅభిప్రాయం. నాపెళ్ళాముకు పాడడము యేమీచేతకాదు. కీరవాణి యెలాపాడుతుందనుకున్నావు?

గి—నీవుచెప్పనక్కరలేదు. దానిపాట నేనువిన్నాను. ఈవూళ్లోకెల్లాబాగా పాటపాడేది మామనోరంజనికూతురు వొక్కత్తే. మీకీరవాణిపాటపాడితే మృగాలుకూడా వినడానికి వస్తవి. మీకీరవాణికి యింటిపేరు గేదెకంఠంవారు అని వుండడం కంటె గాడిదకంఠంవారు అనివుంటే యెక్కువసార్థకంగా వుంటుంది. మొన్న పెళ్ళివారి యింట్లో పాటకారంభించి మీకీరవాణి కంఠంయెత్తేటప్పటికల్లా తమచుట్టము అనుకొని వీధులో గడ్డిమేస్తూవున్న చాకలి గుర్రాలురెండు తమమేత మానుకొని లోపలికి పరుగెత్తుకొని వచ్చినవి.

రా—మీ మనోరంజని కూతురుమాత్రం మాదానికంటె బాగా పాడుతుందేమి? చాకలిగుర్రాలుకూడా పాటగ్రహించగలవేమో యెవరెరుగుదురు? "వేత్తిగానరసంఫణి" అన్నట్టు పాములే పాట గ్రహిస్తూవుంటే చాకిగుర్రాలుమాత్రం యెందుకు గ్రహించలేవు?

గి—అవి గ్రహించినట్టు మరియెవరూ గ్రహించలేరు. పాటబాగాగ్రహించడానికే దేవుడు వాటికి పెద్దచెవులు పెట్టినాడు. చాకిగుర్రమని వాటిపేరులోనే గుర్రమునేపదం వున్నది. గుర్రానికి గంధర్వనామము లోకప్రసిద్ధం. గంధర్వశబ్దమునకు పాటపాడువాడన్న అర్థము నీకూతెలుసును. గాంధర్వమనగాపాట. నీవు వినవలెనంటే కీరవాణియింటికి వెళ్ళడానికి బదులుగా నాతోకూడా చాకిరేవుకాడికి వస్తే డబ్బు లేకుండా నిత్యమూ కావలసినంత గాడిదగాంధర్వము నీచెవులబడేటట్టుచేస్తాను.

రా—బోగందన్న గౌరవమయినా లేకుండా నీవు మాకీరవాణిని బహుఆక్షేపిస్తూవున్నావు. ఇదివరదాకా బోగంవాళ్ళు వుండడం

మంచిదని రేపుమీటింగులో వాదిస్తానని బహుజంభాలు కొడుతూ వున్నావు. తీరాసమయం వచ్చేటప్పటికి సభలో నోరెత్తక దగాచేస్తా వాయేమిటి? అలాచేస్తేమనకందరికీ బహుచిన్నతనం సుమా. అదుగో విటేంద్రరావుగారు మొదలైన మూర్తిత్రయమూ వస్తూవున్నారు. యీపాటి మనపరిసంగం చాలింతాము.

[విటేంద్రరావుగారును, గణికాప్రాణనాథరావుగారును, మాయాచార్ల గారును, మరల ప్రవేశించుచున్నారు.]

విటే—అబ్బాయీ! మీరనుకుంటూవున్న చివరమాటలు మేమువిన్నాము. మీరు వాళ్ళసభలో జంకులేకుండా మాట్లాడకపోతే చిన్నవాళ్ళకు మీకుమాత్రమేకాక మిమ్మలిని నమ్ముకునివున్న పెద్ద మనుష్యులకు మాకుకూడా చిన్నతనంగా వుంటుంది. మీరు రేపుయెలా మాట్లాడుతారో వాళ్ళను తలవంచుకునేట్టు చెయ్యావలెను.

రా—చిత్తము. మీ ప్రాపువుంటే మేము యెంతపనైనా చేస్తాము.

గణి—మీకు యేమీభయంలేదు. మేమంతామీపక్షమే వుంటాము. మేమేఅన్నమాటయేమిటి! వాళ్ళవాళ్ళు యెవళ్ళో విరోధులు కొందరుతప్ప వూరంతా మనపక్షం. ఏదీ మీరు యెలామాట్లాడు తారో రేపుచూతాముకాదూ! మీమాటలువిని వాళ్ళు తలవంచుకుని యింటికిలేచిపోవలెను. ఇప్పుడు పాడవుతూవున్న హిందూమతాన్ని మీరు వుద్ధరించవలెను. వొకవేళ మీరుప్రొద్దున్నే కీరవాణియింట్లో తరవాణీఅన్నమూ తిని వచ్చినా మొఖాన్ని విభూతిమాత్రం బాగా పెట్టుకోవలెను. సదాచారం గనుక రాత్రి భోగంవాళ్ళ యిళ్ళల్లో కొంచెం సురాపానంచేసినా తాళాలతోనూ మద్దెళ్ళతోనూ భక్తిమాత్రం

బాగాకనపర్చవలెను. మీకుకర్తవ్యమంతా విశేంద్రిరావుగారు వుపదేశిస్తారు. మనం యిక్కడమీటుకావడం రహస్యంగనుక యెవరైనా అడిగితే మీరువిశేంద్రిరావుగారి యింటికి వెళ్ళనే లేదనండి. మేము వెళ్ళివస్తాము. (అనివెళ్ళుచున్నారు.)

విశే—అబ్బాయీ! మీరులోపలికిరండి. రేపటియుద్ధానికి మిమ్మలిని తయారుచేస్తాను. (అందఱును నిష్క్రమించుచున్నారు.)

---

౮. రంగము—సభామందిరము.

[గిరిరావును, రాజరత్నమును ప్రవేశించుచున్నారు.]

గిరి—ఓరీ! రాజరత్నమూ! మనం యిద్దరముమాత్రమే వచ్చినాము. ఇంకా యెవ్వరూ సభికులు రాలేదు.

రాజ—మనం ముందుగావచ్చినాము. సభికులు రావడానికి కావలసినంతవేళ వున్నది. విశేంద్రరావుగారు వ్రాసియిచ్చిన వుపన్యాసం బాగావల్లనవేసినావా? తడుముకోకుండా సభలోమంచినీళ్ల ప్రాయముగా యేకరువు పెట్టవలెను.

గిరి—ఆవిషయంలో యేమీఫర్వాలేదు. కుర్రవాళ్ళను మనని ముందుకు తోసితీరా సమయం వచ్చేటప్పటికి వారు తాము యేమీ యెరగనట్టు తటస్థంగా వూరుకుంటారేమోనని నాకుభయంగా వున్నది.

రాజ—పెద్దమనుష్యులు వారుయెప్పుడూ మనవిషయంలో మోసంచెయ్యరు. వారిలోవిశేంద్రిరావుగారు బహుసమర్థులు. వారు మనవిషయంలో యెంతపనైనా చేస్తారు. మనమీద గిట్టనివాళ్ళు యే

మయినా కేజు గీజు తీసుకునివస్తే మాయాచార్లగారు యెంతపనైనా చేస్తారు. ఆయనకోర్టులో జడ్జీముందు వాదించడమే కాకుండా పయికి నీతివాక్యాలు చెపుతూనే లోపల మాయోపాయాలు పన్ని యెంత వాణ్నీ నిముషంలో పడతోస్తారు.

గిరి—ఆయనవద్ద అంతసామర్థ్యం వున్నదా?

రాజ—నీవు యెరుగవుగాని యెంతసామర్థ్యమయినా వున్నది. మొన్న బుచ్చిరాజుగారి ఫోర్జరీ కేసులో సాక్షులను తరిబీతుచేసి అబద్ధం నిజంగా కనపడేటట్టు చేసినారు. ఆయనశక్తికి జడ్జీగారుకూడా హాశ్చర్యపడ్డారు.

గిరి—ఆయన సాక్షులను అంత బాగా తరిబీతు చేస్తారేమి?

రాజ—తరిబీతేమిటి? స్కూలుమేష్టరు విద్యార్థులకు బోధించే దానికంటెనూ యెక్కువపనిచేస్తారు. ఆయన మొన్న వక్క కేసులో పల్లెటూరినుంచి వచ్చినసాక్షికి బోధచేసేటప్పటికి సాక్ష్యమంతావాకిట్లో పంజరంలోవున్న చిలుకకుకూడా వచ్చింది. ఇకమనుష్యులకు రావడంలో హాశ్చర్యం యేమివున్నది?

గిరి—గొప్పసామర్థ్యమే.

రాజ—ఇదేమిసామర్థ్యం? ఇంకావున్నది. సాక్షుల విషయంలో తాను యింతపని చేసినా తనయెదటి పార్టీతరఫు ప్లీడరు సాక్షులకు బోధచేస్తూవున్నాడని వదంతివేసి విటేంద్రరావుగారి సహాయంచేత పూరందరినీ నమ్మించినాడు. వక్కటాకీని పలికించి నిజం అబద్ధంగానూ అబద్ధంనిజంగానూ కొత్తసృష్టి చేయించడానికి ఆయనవద్ద కావలసినంత జట్టువున్నది.

గిరి—గణికాప్రాణనాథరావుగారు యెటువంటివారు?

రాజ—ఆయన వేశ్యాభిమానంచేత పనిమానుకుని యింట్లో కూర్చుండి వూహూహూ తిరుగుతూవున్నారు. ఈవిషయంలో ఆయన

యెంతపనిఅయినా చేస్తారు. వేశ్యలకుయెంత జనవశ్యంవున్నదో వేశ్యల మూలంగా ఆయనకూ అంతజనవశ్యం వున్నది. అగ్నిహోత్రుడికి వాయుదేవుడు సహాయమయినట్టు ఈయనకిప్పుడు విటేంద్రరావుగారు కూడా సహాయులయినారు. ఈమూర్తిత్రయమూ చేరడంచేత శత్రువుల కుతంత్రాలనన్నిటినీ నిమిషంలో భస్మంచేసి ముగ్గురూ మూడు లోకాలుజయిస్తారు. ఈరోజున విటేంద్రరావుగారు మనప్రతిపక్షులను లేవిడీ కొట్టించడానికి యెంతమందిని తమతో తీసుకువస్తారో చూడు.

గిరి—అందరినీ మొగవాళ్ళనేనా? భోగంవాళ్లనుకూడా తీసుకుని వస్తారా?

రాజ—సభలో వేశ్యాపక్షం వాదం చెయ్యడానికి కీరవాణి తల్లిగారుకూడా వస్తారు. ఆమెయొక్క వాక్చమత్కారం నీవేచూస్తావు.

గిరి—ఏమీా! చెప్పవూ! ఈరోజుసభకు మీాముండతల్లికూడా వస్తుందేమి?

రాజ—నీవుబొత్తిగా పరువూమర్యాదా యెరగకుండా మాట్లాడుతున్నావుసుమా? జాగ్రత్త! భోగమమ్మవారన్న గౌరవమయినా లేకుండా, ఆజగన్మోహినిని ముండఅంటావా? ఇదియెంతతప్పుమాట? ఇటువంటి మాటలంటే నేను సహించలేను. నాకుమహాకోపం వస్తూవున్నది. కావలిస్తేనన్ను "గాడిదా" అనిపిలువు నేనుపడుతాను. అంతే కాని భోగమమ్మవార్లనుమాత్రం నాయెదుట యెప్పుడూ—

గిరి—ఈపాటి నీచదువుచాలించు. అదుగో వివేకరావుగారూ మొదలయినవారు వస్తూవున్నారు. మెల్లిగామాట్లాడు. అదుగో సభకు గుంపులు గుంపులుగా చాలామంది వస్తూవున్నారు.

[వివేకరావుగారును, సత్యప్రియాచార్యులుగారును, నయభూషణరావు పంతులుగారును, బహుజనులతో ప్రవేశించుచున్నారు.]

వివే—చాలామంది వచ్చినారు. మనమీపాటి పని ఆరంభించవచ్చును. విటేంద్రరావుగారున్ను గణికాప్రాణనాథరావుగారున్ను పెద్ద మూకను వెంటబెట్టుకొని వస్తూవున్నారు.

రాజ—ఇంకాకొంచెంసేపు ఆగండి. మాయాచార్యులుగారు రావలెను.

సత్య—మనం యెవరికోసమూ ఆగనక్కరలేదు. ఇష్టంవున్న వారు సమయానికే వస్తారు.

నయ—ఇవేళ యెప్పుడూ మీటింగుకూ రానివారందరూ వస్తూవున్నారు. యేదో విశేషం వున్నది.

వివే—నయభూషణరావు పంతులుగారూ? చెవులోమాట. (రహస్యముగా) విటేంద్రరావుగారు మీటింగులో అల్లరిచేయించడానికి యెవ్వరినో మూకను పోగుచేస్తూవున్నారని తోవలో తెలిసి పోలీసు యినస్పెక్టరుగారికి వర్తమానం పంపించినాను. ఇద్దరు ముగ్గురు కనిష్టేబిల్సును తీసుకుని త్వరగా దయచెయ్యమని మీరుకూడా యెవరిచేతనైనా కబురుపంపించండి.

నయ—(రహస్యముగా) అలాగా? నాకీసంగతి తెలియనేలేదు. మావాణ్ని పంపిస్తాను.

వివే—మీటింగు ఆరంభింతాము. నేను సత్యప్రియాచార్యులుగారిని అగ్రాసనాసీనులనుగా ప్రొపోజు చేస్తూవున్నాను.

నయ—నేను శకండుచేస్తూవున్నాను.

రాజ—మాయాచార్లుగారు చైర్మానుగావుంటే బాగుంటుంది.

నయ—అబ్బాయీ! విద్యార్థివి నీకు యింకాయేమీ తెలియదు పూరుకో. మాయాచార్లుగారు యింకారాలేదు. ఆయనవస్తారో లేదో తెలియదు.

విటే—తప్పకుండా వస్తారు.

వివే—వస్తేనస్తారు. సత్యప్రియాచార్యులుగారిని అగ్రాసనాసీనులనుగా చెయ్యడం అయిపోయింది. పనికారంభింతాము. భోగంవాళ్ళను వివాహాది శుభకార్యములలోనూ, వుత్సవాలలోనూ పిలిచి గౌరవించడంచేత చాలా అనర్థాలు కలుగుతూ వున్నవి.

రాజ—లేవు లేవు.

వివే—అలాగయితే వ్యభిచారం మంచిదనా నీఅభిప్రాయము? భోగంవాళ్ళ కులవృత్తి వ్యభిచారం—

రాజ—వ్యభిచారం మంచిదని నేనూ అనను. వ్యభిచారమంటే నాకు మీకంటెనూ యెక్కువకోపమే. నేను మొన్న రాత్రి భోజనం చేసి తాంబూలం వేసుకుంటూ కీరవాణి యింటికి యిట్టేవెళ్ళేటప్పటికి అక్కడ స్కూలు పిల్లవాడొకడు నాకంటబడ్డాడు. చూడడంతోటే నాకు మహాకోపంవచ్చి తిట్టి కొట్టి నాస్నేహితుడని అయినా చూడకుండా తక్షణం వాణ్ని అక్కడనుంచి తరిమివేసినాను. ఇప్పటి పిల్లవాళ్ళకు బొత్తిగా నీతిలేదు.

నయ—నీతిమంతులు తమరక్కడకు రాత్రివేళ యెందుకు దయచేసినారు?

రాజ—యెందుకా? యెందుకో మరిచిపోయినాను. జ్ఞాపకం చేసుకుంటాను. ఆలోచించి చెపుతాను. ఎందుకు వెళ్ళినానా? భోగం వాళ్ళయింటికి యెవరయినా బుద్ధితక్కువ పిల్లవాళ్ళు వెళుతారేమో

మందలింతామని వెళ్ళినాను. గిరిరాఘవా! నేనువెళ్ళింది అందు కేకాదూ? (రహస్యముగా) ముద్దులాగు వూరుకుంటావేమి? అవునని చెప్పు.

గిరి—(రహస్యముగా) నేను అబద్ధంచెప్పను.

రాజ—(రహస్యముగా) చెపితే తప్పులేదు. నీకు చుట్టలు కొనుక్కోవడానికి డబ్బుయిస్తానులే చెప్పు.

గిరి—(రహస్యముగా) ఏమిచ్చినా చెప్పను.

రాజ—మాజట్టులో కొత్తవాళ్ళను చేర్చుకోకూడదు. చేర్చుకుంటే చెప్పినమాట వినక సమయానికి రసాభాసం చేస్తారు. నీకంటె పెద్దవాణ్ని నేను వూరికే రోజూ లక్ష అబద్ధాలు ఆడుతూవుంటే నీవు డబ్బు యిస్తానంటూ వున్నా కానీ వొక్క అబద్ధమాడడానికి సందేహిస్తావేమి?

విశే—ఓసభాసదులారా! చూచినారా? విద్యార్థులకూడా భోగంవాళ్ళ యిళ్ళకు వెళుతూవున్నారని యీచిన్నవాడు చెపుతూ వున్నాడు. ఇది సంసారుల యిళ్ళకు భోగంవాళ్ళను పిలిపించడంవల్ల వచ్చిన అనర్థం. ఈయనర్థం మనం యింతటితోనైనా తొలగించడానికి ప్రియత్నంచెయ్యవలెను. ఆరంభమయిన తరువాత వ్యభిచారం తాను వొంటిగావుండదు. దొంగతనమున్ను తాగుబోతుతనమున్ను కూడా దానికి యెప్పుడూ తోడుగావుంటవి.

రాజ—తాగుబోతుతనమంటే జ్ఞాపకంవచ్చినది. శ్రీరామనవమి నాటి రాత్రి కీరవాణి దేవుడిగుళ్ళో గజ్జెకట్టి ఆటచాలించి యింటికి వెళ్ళబోయేటప్పుడు పోయి, రహస్యంగా గరుడవాహనం చాటున దాచుకున్న సారాబుడ్డి చూచుకునేటప్పటికి వట్టిబుడ్డీవున్నది. యెలాగు చూచినాడో కాని మున్న నేను తరిమివేసినపిల్లవాడే మెల్లిగాపోయి యెవ్వరూ చూడకుండా దాన్ని యిట్టే తాగివేసినాడు. అక్కడికీ నాకు వెయ్యికళ్ళువున్నవి గనుక వాడులేవడంతోటే కనిపెట్టి నేను వెంట

వెళ్ళేటప్పటికల్లా నోట్లోపోసుకొని నన్నుచూచి తెల్లపోయినాడు. ఏమిరా యిలాచేసినావంటే యీబుద్ధి కీదని యెరగనన్నాడు. మరివకరిదై తేమాత్రము తాగవచ్చునా అంటే, మంచినీళ్ళనుకుని తాగినానన్నాడు. అబద్ధాలుకూడా ఆడుతావురాఅంటే నీవు రోజూ కీరవాణియింట్లో తాగుతూవున్న సంగతి అందరితోనూ చెప్తానని పదిమందిలోనూ కేకలువెయ్యడాని కారంభించినాడు. అటువంటి తెంపరివాడితో పోట్లాడితే నాకే పరువుతక్కువని నేను నోరుమూసుకొని వూరుకున్నాను. నేను ఔషధానికని రహస్యంగా కీరవాణియింట్లో కాస్త బ్రాంది పుచ్చుకుంటూవున్నందుకు వాడు యెంతదౌర్జన్యం చెయ్యడానికి సిద్ధమయినాడో చూచినారా? నేను యిందాకా పొరపాటుగా చెప్పినాను. నేను కీరవాణియింటికి రాత్రిళ్ళు సంగీతం వినడానికి వెళుతూవుంటాను. భోగంవారి వృత్తి పడగొట్టడానికి యిలాగు బ్రహ్మప్రయత్నం చెయ్యడంకంటె మీరు తాగుబోతుతనం మానిపించడానికి కృషిచేస్తే బాగావుంటుంది.

వెంకయ్య—నీతివృక్షానికి వేరుపురుగులలాగు మీరు యిద్దరూ చేరి మావిద్యార్థులకందరికీ అపఖ్యాతి తెస్తూవున్నారు. మీవంటి పనికిమాలినవాళ్ళు వూళ్ళోవకరిద్దరువుంటే యెరగనివాళ్ళు తక్కినవాళ్ళందరూ యిలాగంటివాళ్ళే అనుకుంటారు. సభలలోకివచ్చి యిటువంటి పేలాపనలు పేలకుండా మిమ్మలిన చితకకొడితే—

రాజ—నోరుమూసుకో. యింకా యిలా వాగుతూవున్నావంటే యింటికివెళ్ళేటప్పుడు దోవలోనిన్ను నిజంగానే చితకపొడిపిస్తాను. విద్యార్థులలో విద్యార్థులకే కట్టులేదు. వొకడు యేటికీస్తే వొకడు కాటికీస్తూ యతిఅంటే ప్రతిఅంటాడు. అదుగో మన మాయాచార్లగారు పోలీసుయినిస్పెక్టరుగారినీ కనిస్టేబిలులను వెంటబెట్టుకుని వస్తూవున్నారు. ఈవేళ యేదోవిశేషం జరుగుతుంది.

[మాయాచారులుగారును, పోలీసుఇన్‌స్పెక్టరుగారు మొదలయిన వారును ప్రవేశించుచున్నారు.]

విశే—మాయాచార్లుగారు! దయచెయ్యండి. (రహస్యముగా గిరిరావును జూచి) అబ్బాయీ! యిక ఫర్వాలేదు. నీవు చెప్పదలచుకొన్నది నిర్భయముగాచెప్పు.

గిరి—(రహస్యముగా) ఎలాగు ఆరంభించవలెను? నేను వల్లించుకొన్న దాని మొదలు మరచిపోయినాను. మొదలువస్తేనేకాని చివరంటా జ్ఞాపకంరాదు. పక్కమాటు జేబులో కాగితంతీసి చూచుకుందునా?

విశే—(రహస్యముగా) కాగితం వయికితియ్యబోకు. నాదస్తూరీ యెవరయినా ఆనవాలుపడితే తంటావస్తుంది. మొదలుపోతే పోయిందిలే. అందులో యేమీలేదు. వాళ్ళను తిట్టడం ప్రధానమయింది. అక్కడనుంచి ఆరంభించు.

గిరి—(రహస్యముగా) పోలీసు ఇనస్పెక్టరునుచూస్తే నాకు భయంవేస్తూవున్నది.

విశే—(రహస్యముగా) నీకేమీ భయంలేదు. ఆయనను మన మాయాచార్లగారే వెంటబెట్టుకుని వచ్చినారు. ఆయన మనకే సహాయం చేస్తాడు. ఆయనకు నిన్ను ఇంట్రడ్యూసు చేస్తాను. బాగా మాట్లాడు. (బిగ్గరగా) అయ్యా! ఇనస్పెక్టరుగారు దయచేసినారా? సంతోషంగా వున్నది. ఈచిన్నవాణ్ని యెరుగుదురా? ఇతడు బుద్ధిమంతుడు. ఈదినం సభలో వుపన్యాసం చెయ్యడానికి వచ్చినాడు.

ఇన్— ఇతను యెవరో జ్ఞాపకంలేదు. పేరుచెపితే యితనిపేరు పోలీసుక్రైము రిజష్టరీలోవుంటే చూచి జ్ఞాపకంచేసుకుంటాను.

గిరి—నాపేరు గిరిరావు. నన్ను మీరు మరచిపోయినారు. నేనూ మిమ్మలిని మరిచి పోయినాను. మిమ్మల్ని నేను యిదివరకు యెప్పుడూ దర్శనం చెయ్యలేదు.

ఇక—అసలు నీవునన్ను యెప్పుడూ చూడనిదే మరిచిపోవడం యెట్లాతటస్థమయింది?

గిరి—అవును నేనుమిమ్మలిని వొక్కమాటూ చూడనిదేమరిచి పోయినాను. యెలాగు మరిచిపోయినానో యిప్పుడు చెప్పలేను. నాతె క్సైరయినతరువాత సావకాశంగా జ్ఞాపకం చేసుకోవలెను.

వివే—ఓ సభాసదులారా! యిప్పుడు వూరికే కాలహరణ మవుతూ వున్నది. మనమిప్పుడు చెయ్యావలసినపని చిత్తగించండీ. వివాహాదులలో వేశ్యలను మనయిళ్ళకు రప్పించడంవల్లకలుగుతూవున్న నష్టములెన్నోవున్నవి. వాటినన్నిటినీ బుద్ధిమంతు లయిన మీకు వివ రించి చెప్పవలసిన పనిలేదు. అందులో మనపిల్లవాళ్ళు చెడిపోవడానికి మూలంగావున్న రెండుమూడు నష్టాలు—

గిరి—పిల్లవాళ్ళకు యేమీనష్టాలులేవు. పిల్లవాళ్ళు భోగం వాళ్ళవల్ల యెంతమాత్రమూ చెడిపోవడంలేదు. పిల్లవాళ్ళసంగతి మా పిల్లవాళ్ళకు తెలియవలెనుగాని గడ్డాలూ, మీసాలూ నెరసిన ముసలి వాళ్ళకు మీకుయేమి తెలుస్తుంది? భోగంవృత్తి మంచిది కాదనేవాళ్ళు వట్టిపౌరుషహీనులు; వాళ్ళవద్ద మగతనంలేదు; రసికత్వంలేదు; సంగీత సారస్యంలేదు. సంగీతమందు రుచిలేనివాళ్ళు నరహంతలైన క్రూరకిరా తులని మహాకవి అయిన షేక్స్పియరు చెప్పినాడు. పిల్లవాళ్ళకు భోగం వాళ్ళు అవశ్యంగావుండవలెను. ఇప్పుడు సాధారణంగా పిల్లవాళ్ళకు కలుగుతూవుండే వీర్యనష్టవ్యాధులకు భోగంవాళ్ళు అవశ్యంగా కావలె నని డాక్టర్లూకూడా చెప్తుతూ వున్నారు. ఇదంతా నావుపన్యాసంలో

వున్నది. ముందుగా నావుపన్యాసంవింటే మరి యెవరి వుపన్యాసాలూ అక్కరలేకుండా యీ మీటింగుతోనే పనిలేకుండా పోతుంది. కాబట్టి సభవారు ముందుగా నావుపన్యాసం వినవలెను.

వెం—పెద్దలంతా వుంటూవుండగా కుర్రవాళ్ళం ముందుగా మనవుపన్యాసాలేమిటి? యీపాటికూర్చో. అనుభవశాలులైనవారు చెప్పింది విన్నతరువాతమనంచెప్పవలసింది యేమైనావుంటేచెపుదాము.

సత్య—అబ్బాయీ! యీసభపిల్లవాళ్ళు మాట్లాడడంకోసం వుద్దేశించినదికాదు. కాస్తసేపు వూరుకోండి. పెద్దలందరూ చెప్పవలసింది చెప్పడమయిన తరువాత అవకాశంవుంటే మీకుతోచిందిమీరూ చెప్పుదురుగాని యిప్పుడు కూర్చోండి.

గిరి—పబ్లీకుమీటింగులో పెద్దలేమిటి? పిన్నలేమిటి? యెవళ్ళు బాగాచెపితే వాళ్ళే పెద్దలు. మాకుపెద్దలతోనూ గిద్దలతోనూపనిలేదు. ముందుగామేము చెప్పేదే వినవలెను. మేమిప్పుడు చెప్పకపోతే యీ పెద్దలనేవాళ్ళంతా యేవేవోముందుగా నోటికివచ్చినట్లు మతిమాలిన మాటలు కొన్నిచెప్పి కాలంవృథాగా పాడుచేసి తరువాత మేము చెప్పేవి వినడానికి టైములేదంటారు.

సత్య—అబ్బాయీ! కూర్చో. ఇలామృదుపుతప్పిన మాటలు మాట్లాడుతూ వుంటే పిల్లవాళ్ళను అసలేమాట్లాడనియ్యను.

గిరి—నేనుకూర్చోను. నాకు వొకరి ఆజ్ఞయేమి? నన్నుమాట్లాడనియ్యడానికీ మాట్లాడనియ్యక పోవడానికీ యెవరికి అధికారంవున్నది? నేనుయిప్పుడు ముందుగా వుపన్యాసంచేస్తాను. యెవరు అడ్డంవస్తారో చూతాముగాదూ?

సత్య—ఇనస్పెక్టరుగారూ మీరుకొంచెం యీపిల్లవాళ్ళు అల్లరి చెయ్యకుండా మీటింగుసాగేటట్టు చెయ్యవలెను.

గిరి—మాటలుబాగారానియ్యండి. అల్లరీ గిల్లరీ అంటూ వున్నారు. ఈమాటు అటువంటిమాట మళ్ళీఅంటే యేమిచేస్తానో—

ఇన్—ఓయీ కనిస్టేబిల్! నీవు యీపిల్లవాణ్ని చెయ్యిపట్టుకొని అవతలికి పంపించివెయ్యి. పిల్లవాళ్ళు యెవరయినా అల్లరిచేసినారంటే మిమ్మలినందరినీ వీధిలోకి గెంటించివేస్తాను. జాగ్రత! వూరికే కూర్చుని వినండి.

గిరి—(తనలో) మనవాడనుకున్న పోలీసు యినస్పెక్టరే వాళ్ళల్లోచేరినాడే. నేను నోరుకసితీరేటట్టుగా వుపన్యాసం చెయ్యడానికి వల్లకానట్టువున్నది. అయినాకానీ ప్రియత్నంచేసిచూస్తాను. (బిగ్గరగా) నాజోలికి యెవరూరాకూడదు. న్యాయం చెయ్యడానికి యేర్పడ్డ పోలీసువాళ్ళే యిలా అన్యాయం—

ఇన్—చూస్తావేమి? ఆపిల్లవాణ్ని వీధులోకి యీడ్చుకొనిపో. వీధులోకూడా అల్లరిచేస్తే స్టేషనుకు తీసుకొనిపోయి నేనువచ్చినదాకా కొట్లోపెట్టు.

కని—చిత్తము. (అని గిరిరావును తీసికొనిపోవుచున్నాడు.)

విశే—పబ్లీకుమీటింగులో స్వేచ్ఛగా మాట్లాడడానికి అందరికీ స్వతంత్రం వుంటుంది. ఇలాచెయ్యడం యెంతమాత్రమూ ధర్మంకాదు. నేనీసంగతి వెంటనేపోలీసుసూపరింటెండెంటుగారికి తెలియచేస్తాను. ఇటువంటి దౌర్జన్యం జరిగిన యీమీటింగులో పెద్దమనిషి అయినవాడెవడూ వుండగూడదు. గణికా ప్రాణనాథరావుగారూ! రండి మనము లేచిపోదాము. (అని కోపముతో సభవిడిచి పోవుచున్నాడు.)

గణి—(తనలో) నేనుకూడా వెళితే యెదురుచెప్పేవాళ్ళెవరూలేకుండా వాళ్ళదే రామరాజ్యం అవుంది. కీరవాణితల్లి యింకా రాకుండా వున్నది. అదివచ్చి వీళ్ళ పదిమందిలోనూ దులిపివదిలిపెడితే వీళ్ళ మొఖాలకు సిగ్గువస్తుంది.

(తెరలో) మావంటి ఆడవాళ్ళ కూట్లోమన్ను పొయ్యడం ధర్మంకాదు.

నయ—ఎవరిదో స్త్రీకంఠం వినబడుతూవున్నది. అదుగో సగం నెరిసిన తలకు నల్లరంగువేసుకొని పడుచువేషముతో కీరవాణితల్లి ముసలిది సభలోకే వస్తూవున్నది.

వివే—స్వాభావికమయిన అందం తగ్గడంతోటే పరులను మోసంచెయ్యడానికి కృత్రిమవేషం వేసుకోవలసివస్తుంది. అది యిక్కడికి యెందుకువస్తూవున్నదో!

[కీరవాణితల్లి ప్రవేశించుచున్నది.]

కీర—అయ్యలారా! మీరు నేటికాలానికి మహాదొడ్డపని తల పెట్టినారు. వినాశకాలానికి విపరీతబుద్ధులు పుడుతవి. ఆడవాళ్ళకూట్లో దుమ్ముపోసి వాళ్ళవుసురు పోసుకుంటే మీకు జయంకాదు. మీ పెద్దలు దేవతాకన్యలని మాకులంవారిని పూజచేసి మాకు మాన్యాలు దయ చేసేవారు. తమ కూతుళ్ళ పెళ్ళిళ్ళలో మంగళసూత్రం మేము తాకు తేనే కాని పవిత్రంకాదని భావించేవారు. అట్టి మహాత్ముల కడుపున పుట్టి ప్రపంచం పుట్టినప్పటినుంచీ వున్నటువంటిన్నీ మీపాలింటి కుల దేవతలనుగా భావించి పూజించవలసినటువంటిన్నీ మావంటి గంధర్వ కన్యలను మళ్ళా మాన్యాలూ యిచ్చి ఆదరించడానికి బదులుగా కూడుపడకొట్టి మూలచ్ఛేదం చెయ్యడానికి దీక్షపట్టడంవల్ల మీకు మహాప్రతిష్ఠ వస్తూవున్నది.

సత్య—ఈసభ పురుషులకోసం వుద్దేశించబడ్డదిగాని భోగం వాళ్ళు వచ్చి దూషించడంకోసంగాదు. అమ్మా! నీవువెళ్ళిపో.

కీర—వెళ్ళిపోవడానికి నేను పిలువకుండారాలేదు. పెద్దమనుషులు రమ్మంటేనే వచ్చినాను.

గణి—పెద్దమనుషులు రమ్మనడంయెందుకు? నీఅంతట నీవే రావచ్చును. ఆపెద్దమనుషులపేర్లు యిక్కడచెప్పక నీవు చెప్పవలసిం దేమిటో సభవారితో నిర్భయంగా మనవిచేసుకో.

సత్య—ఇనస్పెక్టరుగారూ! తమరు దాన్ని మాట్లాడకుండా బందోబస్తు చెయ్యవలెను.

రాజ—"దాన్ని" అని అగౌరవంగా మాట్లాడుతూ—

ఇర—ఓజవాన్! ఆబోగందాన్నీ యీపిల్లవాణ్నీకూడా అవ తలికి పంపించివెయ్యి.

మాయా—నేనుయిందులో మధ్యస్థుణ్ని. యిందులోవొక్క న్యాయంవున్నది. మనం బోగంవృత్తికి భంగంకలగచెయ్యడానికి ప్రయ త్నం చేస్తూవున్నాము గనుక వాళ్ళు చెప్పేదికూడా విని మరీ తీర్పు చెప్పడం న్యాయంకాని యేకపక్షివిమర్శమీద తీర్మానం చెయ్యడంన్యా యంకాదు. కాబట్టి కీరవాణితల్లి చెప్పేదంతావినడం నాఅభిమతం. తరు వాత సభవారియిష్టం. నేను న్యాయంకోసం చెపుతూవున్నానుగాని యిందులో నాకుయేమీ సంబంధంలేదు.

సత్య—ఇది న్యాయసభకాదు. ఇక్కడ ప్లీడరీవాదాలతోనూ సాక్ష్యాలతోనూ కక్షిదార్లవివాదలతోనూ సాక్ష్యాలతోనూ యేమీ పనిలేదు. జారవృత్తిలోవున్నవారిని మనయిళ్ళకుపిలవడంవల్ల నష్టాలు కలుగుతూవున్నవని తెలుసుకుని మనంబాగు పడడానికి తగినసాధనాలు ఆలోచించుకోవడానికి చేరినసభగాని యిది బోగంవాళ్ళతో వాదం చెయ్యడానికి యేర్పడ్డసభకాదు.

కీర—మీరుయింగ్లీషు చదువుకుని పెద్దవుద్యోగాలు సంపాదించి డబ్బుకోసం లోభించి యిటువంటి అకార్యకరణానికి పూనుకుంటే మీరు అపకీర్తిపాలయిపోతారు. మాకులంనేడుపుట్టినదా? బ్రహ్మదేవుడు.—

సత్య—అయ్యో! ఇనస్పెక్టరుగారూ! మీరు ఆ మనిషిని వూరు కుండేటట్టు చెయ్యవలెను.

ఇన్—నీవు మీయింటికివెళ్ళిపో. నీవు యిక్కడవుంటేమర్యాద దక్కదు.

కీర—నేడుసభచేస్తారు రమ్మంటే వచ్చినానుగాని లేకపోతేరాక నేపోదును. మీరు యిటువంటిసభలు లక్షచేసినా మాయింటికివచ్చే మహారాజులు మాయింటికిరాకనూ పోరు; వారుమాకు యిచ్చేవి యివ్వకనూపోరు. ఈ యింగ్లీషు చదువుకున్న మహారాజులు కొందరు మీరుయిందరు యిన్ని వుపన్యాసాలు చేస్తూవున్నా తమ పెళ్ళాలను వదిలిపెట్టి చీకటిపడగానే ముసుగువేసుకుని మాయిళ్ళల్లోదూరి కానుకలు సమర్పించి మాకు దాసులయి సేవచేస్తూవున్నారు. మీఅరణ్యరోదనం వినేవారుయెవరు? (అని సభవిడిచి పోవుచున్నది.)

గణి—బహుబాగా చెప్పినది. ఆమెలోకమాతగాని వేశ్యమాత కాదు. ఇటువంటిసభలోవుంటే సిగ్గుమాలినవాళ్ళు వుంటారుగాని మానవంతుడు వుండడు. (అని దానివెంటఁబోవుచున్నాఁడు.)

వివే—వేశ్యాప్రియులు యిద్దరూ లేచిపోయినారు. యిక మన సభ సాగవచ్చును.

మాయా—కానియ్యండి. అంతావాళ్ళపక్షంగానే వుంటేబాగా వుండదని పయికి రెండుమాటలన్నానుకాని హృదయంలో నేనూ మీలోచేరినవాణ్నే సుమండీ. నన్ను మీరు వేరేవిధంగా భావించ కూడదు. ప్లీడరీవృత్తి భోగంవృత్తి వొక్కటేనా స్తరుది. వేశ్యవిటుల వద్ద యెన్నిటక్కులు కనపరుస్తుందో ప్లీడరుకూడా డబ్బులాగడానికి పార్టీలవద్ద అన్నిటక్కులు కనపరచవలెను. ఇదివుద్యోగధర్మం.

వివే—మీరుచెప్పినది నిజం. మీరు ముందు ప్లీడరవుతారనే మాపెద్దలు మీకు మాయాచార్లగారని సార్థకనామం పెట్టినారు.

ప్రొద్దుపోతూవున్నది. మనం మీాటింగు వేగిరం ముగించవలెను. సభలలో వేశ్యలుపాడేపాటలూ పట్టే అభినయాలూ, అన్నీ పశుచువాళ్ళను సన్మార్గాన్నుంచి తొలగించడానికి అనుకూలమయినవిగానే వుంటవి. ఇప్పుడాబోగంది చెప్పిపోయినట్టు యింగ్లీషు చదువుకున్న వాళ్ళుకూడా చీకటిపడ్డతరువాత వేశ్యలయింటిబంటులవుతూ వున్నారన్నప్పుడు, ఆనష్టాలు నేను ప్రత్యేకించి మీాకు చెప్పవలసినపనేలేదు? వేశ్యలవల్ల ధననష్టం కలుగుతుంది. వివాహాలలో మేళాలకింద వేలకొద్ది ఖర్చుచేసి కూటిపేదలయినవారిని మీారెందరిని చూడడంలేదు. తమ పెద్దలార్జించిన భూములుకూడా వేశ్యలకువ్రాసియిచ్చి జోగులయినవారిని మీారెందరిని చూడడంలేదు? ధననష్టమేకాకుండా వేశ్యాప్రియులకు దేహముకూడా పాడవుతూవున్నది. సుఖరోగములవల్ల బాధపడుతూవున్న వారిని మీారెందరినో నిత్యమూ చూస్తూవుంటారుగదా? ఇందువల్ల అనేకులనడత పాడవుతూవున్నది. పెద్దలనుచూచి వాళ్ళ పిల్లలుకూడా పాడవుతూవున్నారు. అనేకులు నీతిమాలినవారయి తమ భార్యలకు మాత్రమేకాక యీాశ్వరునికికూడా ద్రోహముచేసినవారవుతూవున్నారు. ధనాశచూపి వేశ్యలను ప్రోత్సాహంచెయ్యడం వివాహమాడి పతివ్రతలుకా తగిన వేశ్యలనుజారిణులనుగా చెయ్యడమూటచేత వేశ్యలకుకూడా ద్రోహమే. వేశ్యావృత్తి లేకపోతే సంగీతం చెడిపోతుందని కొందరంటారు. వేశ్యావృత్తివల్లనే సంగీతం చెడిపోతూవున్నది. జారిణులవద్ద సంగీతంవుండడంచేత కులస్త్రీలకి నీచంగాయెంచి సంగీతం నేర్చుకోకపోవడంవల్ల పురుషులు సంగీతానికాశపడి వేశ్యలయింటికిపోతూవుండడమూ వేశ్యలు సంగీతాన్ని పురుషులను తమవలలో పడవేసుకొనడానికి సాధనంగా చేసుకోవడమూ తటస్థమవుతూవున్నది. సర్వజనాదరణీయమయిన సంగీతం వేశ్యలపాలుకాక యీావల బడితే సంసారస్త్రీలు దానిని తమపాలుచేసుకొని భర్తలను సంతోషపెట్టి

గృహాములు స్వర్గతుల్యములుగా చెయ్యడానికి దాన్ని వుపయోగిస్తారు. కాబట్టి వివాహాది శుభకార్యాలలో భోగంమేళాలను పిలిపించడం మానివేసి పురుషులచేత పాడించడానికి యీసభవారు రిజల్యూషన్ చెయ్యవలెనని నేను ప్రొపోజు చేస్తూవున్నాను.

నయ—నేను శెకండు చేస్తూవున్నాను.

సత్య—అందరూ ఆమోదించినారా?

మాయా—సభవారందరూ ఆమోగిందినారు.

సత్య—సభవారందరూ యేకవాక్యంగా ఆమోదించినారని రిజల్యూషన్ వ్రాసినాను. ఇంకా చెయ్యవలసిన పనేమున్నది?

నయ—ఈసభవారిలో యెవ్వరున్ను శుభకార్యాలలో తమ యిళ్ళకు భోగంవాళ్ళను పిలవకుండా వుండడానికిన్నీ భోగంమేళం వున్న చోటికి తాము వెళ్ళకుండా వుండడానికిన్నీ మనబాలికలకు విద్యతో పాటు సంగీతంకూడా చెప్పించడానికిన్నీ రిజల్యూషను చెయ్యవలెనని నేను ప్రొపోజుచేస్తూవున్నాను.

ఇన్—నేను శెకండుచేస్తూవున్నాను.

సత్య—సభవారందరూ దీనికామోదించినారా?

మాయా—ఆమోదించినారు.

సత్య—ఈనిర్ణయంకూడా యేకవాక్యంగా నిశ్చయింపబడ్డట్టు వ్రాసినాను. ఇప్పటికేచాలా ప్రొద్దుపోతూవున్నది గనుక మీరుయేర్పరుచుకొన్న యీశ్లాఘ్య విషయమయి నేను విస్తరించిచెప్ప తలుచుకో లేదు. మీరు యీ గ్రామములోనే కాకుండా యితరగ్రామములలో కూడా సభలుచేసి వేశ్యావృత్తివల్లకలిగే నష్టాలు జనులకు బోధపరిచిన్నీ, వుపన్యాసాలుచేసిన్నీ, చిన్నగ్రంథములు ప్రచురపరిచిన్నీ,వృత్తాంతపత్రికలకు వ్రాసిన్నీ, సాధ్యమయినంతవరకు యీదురాచారమును

మాన్పించడానికి ప్రయత్నం చేస్తారని నమ్ముతూవున్నాను. ఈశ్వరుడు మీకు మంచిబుద్ధిని పుట్టించి మీకు తోడగునుగాక? ఇంతటితో సభ చాలింతాము.

వివే—అగ్రాసనాసీనులుగారికి సభవారివందనములు సమర్పిస్తూవున్నాను.

(అందఱును నిష్క్రమించుచున్నారు.)

---

౫. రంగము—దంభాచార్యులవారి యిల్లు.

[దంభాచార్యులును, మాయాచార్యులును, చారుమతియు, ప్రవేశించుచున్నారు.]

దంభా—ఆడదానిమాట విని గణికా ప్రాణనాథరావుగారికి మాటయిచ్చి యెలాతప్పిపోనండీ? మాయాచార్ల బావగారూ! ఇందులో మీరు న్యాయం సెలవియ్యండి. పెద్దమనిషి భోగంమేళంకూడా వూరికే పంపిస్తానన్నాడుగదా!

చారు—మేళం వూరికేరావడంతోటే మహావైకుంఠంవచ్చి మనవొళ్ళో పడ్డదాయేమిటి? అన్నయ్యా! చూచినారా? మీబావగారు పెళ్ళికొడుకు లేకపోయినాసరే భోగంమేళంవుంటే చాలునంటారు. జ్ఞానాచార్యులుగారు పెళ్ళిలో భోగంమేళం పెట్టేటట్టయితే తమ కొమారుడికి చిన్నమ్మను చేసుకోమని రూఢిగా వర్తమానం పంపించినారు. తీరా కుదిరినసంబంధం చెడిపోతే మళ్ళీ మంచిసంబంధంరాదు. జ్ఞానాచార్లగారి కొమారుడు బీయేపరీక్షకు చదువుకుంటూవున్నాడు. మంచిబుద్ధిమంతుడు. పిల్లదానిరూపమున్ను చదువున్ను బుద్ధిన్నీ చూచి

పిల్లవాడు తాను మనఅమ్మాయినే కాని మరియెవరినీ పెళ్ళిచేసుకోనంటే జ్ఞానాచార్లుగారు మన సంబంధానికి వొప్పుకున్నారుగాని మనకు మాన్యాలూ మడులూవున్నవనీ మనంకట్నాలూ కానుకలూ పెడుతామనీ ఆశపడి మనసంబంధంకోరలేదు. భాగ్యవంతులు వారికి కట్నాలిచ్చి పిల్లనిస్తామని లక్షమంది తిరుగుతూవున్నారు. గణికా ప్రాణనాథరావుగారేసూ బోగంమేళము పెట్టడానికి వియ్యాలవారు వొప్పుకోకపోయినట్టయితే వారి సంబంధం చేసుకోవద్దని యీయనతో చెప్పినారట! ఆయనమాటలు పట్టుకొని మీవెఱ్ఱిబావగారు మంచిదని తల వూచినారట? ఈవింత చూచినారా? మీరు కాస్త కూకలువెయ్యండి.

మాయా—బావగారూ? ఆడవాళ్ళకు అంతయిష్టంగావున్నది గనుక సిద్ధమయిన సంబంధం వదులుకోవడం మంచిదికాదు. మేళంలేకపోతే మానెనుగాని మీపిల్లను తప్పకుండా జ్ఞానాచార్లుగారి కుమారుడికే యివ్వండి. చిన్నవాడుబహుబుద్ధిమంతుడు.

దంభా—పిల్లవాడేమి బుద్ధిమంతుడు? ఇదంతా పిల్లవాడిమూలంగానే వచ్చింది. పిల్లవాడు పట్టుపట్టకపోతే మేజువాణీకి జ్ఞానాచార్యులుగారు యెలాగయినా వప్పుకుందురు. మొన్న జరిగిన మీటింగులో వివేకరావుగారి దుర్బోధచేత తాను యికముందు బోగంమేళం చూడనని ఆచిన్నవాడేమో కాగితంమీద దస్కతుచేసివచ్చినాడట! మనం పెద్దమనుష్యులం యింతమందివుండగా యెవరిమాటా లక్ష్యంలేకుండా మనకళ్ళయెదురపుట్టిన మొన్నటిపిల్లవాడు పంతంపడితే, పిల్లవాడికి బుద్ధిచెప్పి అదమాయించక వాడిపంతం నెగ్గించి పెద్దమనిషి గణికాప్రాణనాథరావుగారి మాట బోటు చెయ్యడం మీకుకూడా ధర్మమనే తోచిందా?

మాయా—ధర్మానికేమి! అన్నీధర్మాలే. మనం ముందుకార్యం చెడకుండావుండే సాధనం చూచుకోవలెను. గణికాప్రాణనాథరావు

గారిమాటా చెల్లించినట్టున్ను పిల్లవాడిమాటా చెల్లించినట్టున్నూ వుండే వుపాయం నేనువొకటి ఆలోచించినాను. ఆలాచేస్తే వుభయులున్ను సమాధానపడుతారు. పెళ్ళిలో మేళంమాన్పించి పిల్లవాడిమనసు సమాధానపెట్టండి. పెళ్ళిఅయినతరువాత వూరికే పంపించినన్నాళ్లు ప్రతి రోజూ మీాయింట్లో మేళంపెట్టి గణికాప్రాణనాధరావుగారి మనసు సమాధానపెట్టండి.

చార—అన్నయ్యచెప్పిన ఆలోచన బాగావున్నది.

దంభా—నాకూ బాగానేవున్నట్టున్నది. ఏదో ముక్కు బద్దలయ్యేటట్టు మహాచెడ్డ పరిమళంవస్తూవున్నది. అదుగో గణికా ప్రాణ నాధరావుగారున్ను విటేంద్రరావుగారున్ను దయచేస్తూవున్నారు.

మాయా—వారిరాక తెలియపరచడానికి వారివద్దనుంచి యీ పరిమళం గ్రహించి ముందుగా వాయుదేవుడు దూతగావచ్చినాడు. ఈసువాసనయొక్క మోస్తరుచూస్తే యిది యెక్కడిదో పశ్చిమ ఖండంనుంచి సీసాలలో దిగుమతీఅయిన అమూల్యపరిమళంగా తోస్తూ వున్నదిగాని మనదేశపుదిగా తోచడంలేదు.

దంభా—వారు వచ్చినారు వూరుకోండి.

[గణికా ప్రాణనాధరావుగారును విటేంద్రరావుగారును ప్రవేశించుచున్నారు.]

దంభా—అయ్యా! తమరు యింతరాత్రివేళ దయచేసినారేమి? దయచెయ్యండి.

గణి—ఇంతకుముందే తృప్తిగా పెరుమాళ్ళసేవ చేసినాము.

మాయా—(తనలో) ప్రా.కోత్సవం చేసినారుకాబోలును. ఈ సంగతి మీారు చెప్పనక్కరలేకుండా మీాసువాసనసే చెపుతూవున్నది. (బిగ్గరగా) పెరుమాళ్ళసేవ చేసినారేమి?

గణి—అహహహా! మీరెవరూ? మంజువాణిగారా! మేము పెరుమాళ్ళసేవచేసినా మంచి తెలివితో వున్నాము. అహోహోహోహో!

విటే—గణికాప్రాణనాధరావుగారు పరియాచక మాడుతూ వున్నారు. మాతో యిన్నిమాటలూ తీరాసభలోకిపోయి వాళ్ళపక్షం చేరడంచేత మీకుమగతనంలేదని మిమ్మల్ని ఆడదాన్నిగా కట్టి పరిహాసంచేసినారు. గణికాప్రాణనాధరావుగారూ! మాయాచార్లగారిని మీరుబాగా పరిహాసం చేసినారు.

గణి—ఆహోహోహోహ! మీరెవరు? ఓహోహో! కీరవాణి తల్లిగారా? మీ మీసాలుచూడడంతోటే ఆనవాలు పట్టినాను.

విటే—(తనలో) ఈయనకు యిల్లుబయలు దేరినప్పుడు యింత మత్తులేదు. యింతలోనే స్పృహతప్పిపోయినది. వొళ్ళుతూలుతూ వున్నది; కళ్ళుతిరుగుతూవున్నవి. ఈయనను కొంచెంసేపు వూరుకుండేటట్టుచేసి నేనుమాట్లాడుతాను. (బిగ్గరగా) మాయాచార్లుగారు మొదటి పార్టీలో చేరడంచేతనూ దంభాచార్లగారు భోగంమేళంలేకుండా పెళ్ళి చెయ్యడానికి వొప్పుకోవడంచేతనూ కోపావేశంచేత వొళ్ళు తెలియక యీయన యేవేవో అంటూవున్నారు. గణికాప్రాణనాధరావుగారూ! మీరుకొంచెంసేపు శాంతించండి. మీరుచెప్పమన్న మాటలన్నీ నేను వీరితో మనవిచేస్తాను.

గణి—అహహహహా! అవును. మాతండ్రిగారు నాకంటె చిన్నవారు. ఎవరు కాదంటారో కాదనండి.

విటే—గణికా ప్రాణనాధరావుగారు బహుబుద్ధిమంతులు. తండ్రిగారు యేళ్ళచేత పెద్దలయినా బుద్ధిచేత తమకంటె చిన్నలేనని యీయన అభిప్రాయము. ఈయన మాటలలో యెంతగూఢార్థమున్నదో చిత్తగించినారా? సాధారణులకదుపునకూడా గొప్పవారు

ఫుడుతారు. ఈయనతండ్రిగారికి భోగంవాళ్ళంటే యిష్టంలేదట! అందుచేత యేళ్ళుగడిచినా, ఆయనను చిన్నవాడనే చెప్పవలెను. అయ్యా! డంభాచార్లగారూ! నేనొక్కమాట చెపుతానువినండి. మాయాచార్లుగారు శత్రుకోటిలో చేరిపోయినారు గనుక శత్రుపక్షం వారిమాటా ఆడవాళ్ళమాటా మీరు యెంతమాత్రమూ వినక పెళ్ళిలో భోగం మేళం తప్పకుండాపెట్టి గణికా ప్రాణనాథరావుగారితో చేసినశపథం నిలుపుకోండి. పెద్దమనుష్యులతో అన్నమాట తిరుగరాదు. ముష్టిసంబంధం యీసంబంధం తప్పిపోతే నేను రేపు యీపాటికి మీచిన్నదానికి యింతకంటె మంచిసంబంధం తీసుకువస్తాను. సందేహించకండి. ధైర్యం తెచ్చుకోండి. ధైర్యం పురుషలక్షణం. మీరు ఇందులో మాట తప్పిపోతే గణికా ప్రాణనాథరావుగారు మిమ్మల్నికూడా ఆడదానికింద కట్టివేస్తారు.

గణి—ఆహాహాహా! శ్రీకృష్ణులవారిచెల్లెలు రంభవస్తుందట నేను కైలాసానికి వెళుతాను. (అని వీధిలోనికి పరుగెత్తుచున్నాఁడు.)

విటే—అయ్యా! డంభాచార్లుగారూ! మీరు మాటతప్పిపోవడంచేత యీయనకు యెటువంటి అవస్థపట్టినదో చూచినారా? మీరు పెళ్ళిలో భోగంమేళం పెడతామని ఖరారుచేస్తేనేకాని యీయన మనసు కుదుటపడదు. ఆడవాళ్ళమాటవిని మీరు మరివొకలాగుచేస్తే నరహత్యాదోషం వచ్చి మిమ్మల్ని చుట్టుకుంటుంది. గణికా ప్రాణనాథరావుగారు మీమీద కోపంవచ్చి మీతో చెప్పకుండా పరుగెత్తుతూ వున్నారు. నేనుకూడా యిప్పుడు ఆయనతో వెళ్ళి మెల్లిగా తెల్లవారేలోగా కోపంపోగొట్టి వుదయాన్న మేము యిద్దరమూ మళ్ళీవస్తాము. (అని వెళ్ళుచున్నాఁడు.)

మాయా—ఈతాగుబోతులు వదలిపోయినారు. తప్పతాగి వొళ్ళు తెలియక మనమీదపడి కొట్టకుండా వీధిలోకి పారిపోయినారు.

మనం బ్రతికినాము. దంభాచార్లుగారూ! యీ పెద్దమనుష్యులను యెప్పుడూ మనయింటికి రానియ్యకండి. యెంతతాగినా విటేంద్రరావు మాత్రము తెలివిగానేవున్నాడు.

దంభా—ఆయన యెప్పుడూ తెలివిగలిగేవుంటాడు. బంధువులు మీరు యింతగా చెపుతూవున్నారుగనుక పెళ్ళిలో బోగంమేళం మానివేస్తాను. గణికా ప్రాణనాథరావుగారు వూరికేపంపిస్తే తరువాత గృహాప్రవేశానికి మేళంపెట్టి వూళ్ళో పెద్దమనుషుల నలుగురినీ తాంబూలానికి పిలుస్తాను. ప్రొద్దుపోతూవున్నది. వెళ్ళి పడుకుందాము. (అందఱు నిష్క్రమించుచున్నారు.)

ఉ ప సం హా ర ము.

నేనీప్రహసనముయొక్క యుపోద్ఘాతమునందు నాప్రహసనములు చదివెడివారి నందఱిని వానియందలి పాత్రములయందు వర్ణింపఁబడినగుణములు కొన్ని తమయందుండుటనుబట్టి తమ్ముద్దేశించియే యవి వ్రాయఁబడినవని యెంచుకోవలదని ప్రార్థించినను, అ, ఇ, ఉ, ఋ, అను దుష్టచతుష్టయ మొకచోటఁజేరి రహస్యముగాఁ దమలోఁ దామిట్లనుకొనిరని తాను చాటుననుండి విన్నదానిని హాస్యప్రియుఁడిట్లు వినిపించుచున్నాఁడు—

అ—వేశ్యాప్రియప్రహసనమంటే యేమిటి?

ఇ—వేశ్యలయం దిష్టముగలవారిని గురించిన ప్రహసనమని వాళ్ళ అభిప్రాయము.

ఉ—వాళ్ళ అభిప్రాయం యేడిసినట్టేవున్నది. నేను వాళ్ళకే తగిలేటట్టు దీనికి అర్థంచేస్తానుచూడు. వేశ్యాప్రియ ప్రహసనమంటే, వేశ్యలకు అప్రియమయిన ప్రహసనమని వొకఅర్థము.

ఋ—యీఅర్థాలకేమిగాని అందులోవున్న పాత్రలు యెవరిని గురించి వుద్దేశించబడినవో బుద్ధిమంతులు మీరు వూహించండి.

అ—గణికా ప్రాణనాథరావని నన్నుద్దేశించి వ్రాసివుంటారు.

ఋ—అందుకుసందేహమేమి? ఆపేరులో మొదటి అక్షరము లోనే గామీద అకారము పెట్టినారు కనిపెట్టినావు కావా?

ఇ—అలాగయితే విఠేంద్రరావంటే నేనయివుంటాను. మొదట వీలో ఇకారమువున్నది.

ఋ—బాగావూహచేసినావు. వాళ్ళు యెంతతంత్రం చేసినారో కనిపెట్టినావా? అన్నీ మొదటిఅక్షరాలే పెడితే మనం తెలుసుకుపోతా మని, ఉకారము దంభాచార్యులలో నాలుగోఅక్షరంలో పెట్టినారు.

ఉ—ఓహో! యిప్పుడు బోధపడ్డది. దంభాచార్యులంటే నేనని వాళ్ళవుద్దేశమునుమా!

అ—నాకు యిప్పుడిప్పుడు వొక్కొక్కసంగతే బోధపడుతూ వున్నది. గణికా ప్రాణనాథరావు వేశ్యాభిమానంచేత పనిమానుకుని యింట్లోకూర్చున్నాడని వ్రాసినారు. ఈసంగతి యిప్పుడు నేను సంవత్స రమునుంచి సెలవుపుచ్చుకుని ఇంట్లోవుండడం మనసులోవుంచుకొని వ్రాసినారు.

ఋ—అది వక్కటేకాదు. మీరు పయికి వొప్పుకోరుకాని మీరు యెప్పుడూ బోగంవాళ్ళతో ప్రొద్దుపుచ్చుతూ వుండడం ముఖ్యంగా మనసులోవుంచుకుని మిమ్మల్ని ఆక్షేపించడానికి—

ఇ—వూరుకోండి. హాస్యప్రియుడు పొంచుండి మనమాటలు వింటూవున్నాడు. మనం లోపలికిపోయి మాట్లాడుకుందాముదండి. (నలుగురును లేచిపోవుచున్నారు.)

మోడరన్ ముద్రాక్షరశాల, రాజమండ్రి.

కౌతుకవర్ధని

గ్రంథకర్త:
కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులు

నాల్గవ కూర్పు

ప్రకాశకులు:
హితకారిణీ సమాజము,
రాజమహేంద్రవరము

1950

[వెల రు 0-5-0

కౌతుకవర్ధని

ప్రథమాంకము.

౧. ప్రదేశము—నృసింహారావు పంతులవారిగృహము.

[నృసింహారావు పంతులుగారు కూరుచుండియుండఁగా, ఆయన స్నేహితుఁడగు సుబ్బారావు పంతులుగారు ప్రవేశించుచున్నారు.]

నృసి—ఏమండీ సుబ్బారావు పంతులుగారూ! మీరు నాలుగు రోజులనుంచి బొత్తిగా దర్శనమియ్యడమే మానివేసినారు.

సుబ్బ—జరూరుగా కాకినాడ వెళ్ళవలసిన పనివుండి మీతో మాట్లాడిననాటి సాయంకాలమే పడవమీఁద వెళ్ళి యీరోజు భోజనపు వేళకును మళ్ళీవచ్చినాను. నేను వూళ్ళోవుంటే మీదర్శనం చెయ్యకుండా వుంటానా?

నృసి—వూళ్ళో విశేషాలేమండి? మీరువెళ్ళిన యీ నాలుగు దినములనుంచీ నాకువూళ్ళో విశేషాలేమీ తెలియడమే లేదు.

సుబ్బ—మీ రెరుగని విశేషాలేమున్నవి? భీమరాజుగారు సకుటుంబముగా కాశీయాత్ర వెళ్ళినసంగతి మీరు విన్నారుకాదా?

నృసి—ఆయనభార్యా పుట్టింటికాడ యీవుదయాన్న వుండగా నేను చూచినాను. ఆయన మామగారు మన యింటియెదుటనే కాపురంవున్నారు. వారి ఆడంగులు నిత్యమూ మాయింటికి వస్తూ పోతూ వుంటారు. ఆయన సకుటుంబముగా యాత్రికు వెళ్ళినారని చెప్పుతూ వున్నారు. మీరు పొరబాటుగా విన్నట్టున్నారు.

సుబ్బ—సరిసరి. మీరింకా పెరటిదోవనే వున్నారు. భార్య అంటే యేభార్య అనుకున్నారు? ఆయన దివాణం వారితోకూడా యాత్రికు విజయంచేసినారు.

నృసి—దివాణం యేమిటి? నేనీమాట కొత్తగా విన్నాను.

సుబ్బ—మీరింకా విన నేలేదా? భీమరాజుగారు కొత్తగావుంచుకొన్న భోగందాని యింటికి దివాణం అని పేరుపెట్టినారు.

నృసి—ఆ పేరు బహుచక్కగా కుదిరినది. ఆజ్ఞపెట్టేవారులేక అంతకంతకు యీవూరు బహు చెడిపోతూవున్నది. ప్రతివాడికీ కట్టుకున్న పెళ్ళాన్ని వదిలపెట్టి ముండను వుంచుకోవడపు రోగం వొకటి పట్టుకొన్నది. వూళ్లో పెద్దమనుష్యులమని తిరిగే తలగలవారు నలుగురే యీలాగు హద్దుచెడి ప్రవర్తిస్తూవుంటే, యిక చిల్లరచేష్టలు చేసే వారిని అదమాయించేవారు యెవరువుంటారు?

సుబ్బ—అదమాయించేదినాలు చాలాకాలం కిందనే వెళ్ళిపోయినవి. పూర్వము నా చిన్నతనంలో యీవూళ్ళో ముండను వుంచుకొన్నవాడు వకడో యిద్దరో వుండేవారు. వుద్యోగస్థులలో నల్లా వక్క-నరసయ్యనాయుడు వుండేవాడు. అతఁడయినా యిప్పటిలాగు యింత హద్దుచెడి తిరిగేవాడుకాడు. వూరుమాటుమడిగిన తరువాత రాత్రిపది ఘంటలకు రహస్యంగా రెండవకంటివా డెరుగకుండా ముసుగువేసుకొని భోగందానియింటికివెళ్ళి వీధిలో యెవ్వరూ లేకుండా చూచి లోపల ప్రవేశించి మళ్ళీ తెల్లవారిగట్ట చీకటివుండగానే యింటికివచ్చి చేరేవాడు. అక్కడికే అతణ్ని అందరూ వేళాకోళం చేసేవారు? బంధువులు యెవ్వరూ అతనియింటికి వెళ్ళేవారుకారు. నలుగురులోకి వెళ్ళడానికి సిగ్గుబాటుగావుండి అతఁడు సభలోకి యెక్కడికీ తాంబూలానికి సమేతం వెళ్ళేవాడుకాడు.

నృసి—ఈకాలంలో ఆసిగ్గూగిగ్గూ అన్నీ వదలిపోయినవి. పూర్వకాలములో భోగందాన్ని వుంచుకోవడం అంటే తలవంపులుగా యెంచబడేది; యిప్పుడు భోగందాన్ని వుంచుకోవడమే ప్రతిష్ఠగాను

వుంచుకోకపోవడం అప్రతిష్టగాను యెంచఁబడుతూ వున్నది. అప్పుడు భోగంవాళ్ళు తమ్ము వుంచుకొనేవాళ్ళు లేక తంటాలుపడుతూవుండేవారు. ఇప్పుడు వుంచుకునేవాళ్ళు భోగంవాళ్ళుచాలక తంటాలుపడుతూ వున్నారు. ఆకాలములో భోగంవాళ్ళ యింటికివెళ్ళితే యెవరైనా చూచిపోతారేమోనని సిగ్గుచేత రహస్యముగా వెళ్ళేవారు. ఈకాలములో అందరూ చూస్తే గౌరవమని బహాటముగా పట్టపగలే పదిమందిని వెంటపెట్టుకొని మరీ వేశ్యలయింటికి వెళుతూ వున్నారు. కులంవారు యెవ్వరూ కూకలువేసేవారు లేక స్థితిచెడిపోతూవున్నది.

సుబ్బ—ఇప్పుడేమైనా అంటే కులంవారినే కూకలువేస్తారు. పెద్దవుద్యోగాలలో వుండేవారు నలుగురూ ముండలను వుంచకోవడంచేత కులంవారికి వారిని వెల్లి అనుసరించకుండా జరగదు. తెల్లవారి లేస్తే వారి యిళ్ళచుట్టూ తిరుగుతూ వారివల్ల జీవనం చేసేవారు వారి నేపరికారముగా మందలించఁ గలుగుదురు? పెద్దమనుష్యు లన్నవారే ఆ ప్రకారంగా వ్యభిచరిస్తూ వుండడంచేత పోఖిరీలు బొత్తిగా హద్దుమీరి విచ్చలవిడిగా తిరుగుతూ వున్నారు. ఆపెద్దమనుష్యుల అనుగ్రహం సంపాదించుకోవలెననే వారందరూ భోగంవాళ్ళచేత సిఫారసులు చేయించుకుంటేనేకాని వారి అనుగ్రహంరాదు.

నృసి—ఇంకొకటి చూచినారుకారా? ఇప్పుడీవూళ్లో భోగంవాళ్ళను వుంచుకొన్న వాళ్ళందరూచేరి వుంచుకోనివాళ్ళను నపుంసకులని పరిహాసం చెయ్యడానికి మొదలు పెడుతూవున్నారు.

సుబ్బ—యీవూళ్ళోవాళ్ళుమాత్రమే కాకుండా యీజిల్లాలో వున్న భోగంవాళ్ళందరూవచ్చి యీవూళ్ళో కాపురంవున్నా చాలక లోకంలో వుండే ఆడవాళ్ళందరూ భోగంవాళ్ళయితే బాగావుండునని కొందఱు మహానుభావు లనుకొంటూవున్నారు.

రామ—వాళ్ళు సభ చెయ్యనియ్యండి చెపుతాను. పినాల్‌కోడ్డు కమ్మెంటరీ చూచి డిఫేమేషన్‌కింద ఫిర్యాదు తెత్తాము. నేను ముందుగా తహశ్శీలుదారుగారితో మాట్లాడి బందోబస్తు చేస్తాను.

గంగా—డిఫేమెషన్ అంటేయేమో తెలిసిందికాదు. తెనుగున స్పష్టముగా చెప్పండి.

రామ—డిఫేమేషన్ అంటేనా? మీకు తెనుఁగుకావలెనూ?

నాగ—కొంచెం ఇంగ్లీషు వచ్చునుగనుక నేనుచెప్తూతాను వినండి. డిఫేమేషన్ అంటే మానసష్టము.

గంగా—సరిసరి తెలిసింది. మీరుచేసిన ఆలోచన బహు బాగా వున్నది. నాకింత కంటే మరివక ఆలోచనతోస్తూవున్నది. వాళ్ళిద్దరున్నూ స్కూలులో చదువుకొని బొత్తిగా సంధ్యాస్నానం మానివేసినారు. శంకరాచార్యుల వారికి వ్రాసి వాళ్ళకు అంక్షుపత్రిక తెప్పిస్తే—

రామ—అదిబాగావుండను. ఇప్పుడు నేనుమాత్రము సంధ్య వారుస్తూ వున్నానా యేమిటి? సంధ్యయేమిటి? నాన్సెన్సు!

గంగా—మీరు ఇంగ్లీషులో యెంతపండితులైనా ఆలాగున అనవద్దు. బ్రాహ్మలము గనుక నిజముగా సంధ్యవార్చక పోయినా పైకి వారిస్తూ వున్నామని చెప్పవలెను.

నాగ—మీరుచెప్పినట్టు డిఫేమేటరీ ఛార్జి బాగావున్నది. మొన్న పలివెలనుంచి బత్తులవాళ్ళ యింట్లో పెళ్ళికివచ్చిన మేళంలో పద్ధాలుగేళ్ల కుట్టది మహాబాగా వున్నదండీ. మనలో యెవరైనా దానికి కన్నెరికముచేస్తే మహాబాగా వుండునండీ.

రామా—నేనీసంగతి యిదివరకే ఆలోచించినాను. వాళ్ళు దాన్ని యావజ్జీవం నెలకు ౪౦ రూపాయలచొప్పున యిచ్చివుంచుకుంటా

సని పత్రంవ్రాసియిస్తే అంగీకరిస్తామని అంటూవున్నారు. ప్రస్తుతములో అయిదువందల రూపాయలమట్టుకు ఖర్చుకు కావలెను. ఒక జమీందారీ వ్యాజ్యంలో వెయ్యిరూపాయలు ఫీజురావలసివున్నది. ఆసొమ్ము వస్తే వుత్సవం వైభవంగా జరిగించి మన స్నేహితులను పదిమందినీ పిలిచి మీ యెదుటనే పీటలమీద కూర్చోవలెనని వున్నది.

గంగా—మీరదృష్టవంతులు. మీకోరిక తప్పకుండా ఫలిస్తుంది. జమీందారీవ్యాజ్యం కాకపోతే మీరువుళ్ళో యేషాహుకారువద్దనైనా బదులు తెప్పించగలరు. యేకోమటి మీదికైనా వక్కబరాతంవ్రాసి నాచేతికివ్వండి. మీచీటీపట్టుకొనివెళ్ళి వక్కనిమిషంలో సొమ్ముతీసికొని వచ్చి పీటలమీద కూర్చున్నప్పుడు దానిపైటమీదికి నూరురూపాయల బనారసుఖండువామీకు యాభైరూపాయల పట్టురెక్కచాపూ నాలుగు ఘడియలలో తీసుకురాకపోతే నాపేరు మారుపేరుపెట్టండి. ఛీ వెధవ బ్రతుకు అటువంటివాళ్ళ బ్రతుకెందుకండీ? బ్రతికివున్న నాలుగు రోజులూ యింతఖులాసాగా బ్రతకవలెను.

రామ—చేతిలో సొమ్ముహాజరువుంటే యీసాయంత్రం శుభ ముహూర్తంపెట్టించి యీమధ్యాహ్నమే మీకు విందులుచేయింతును. రెండు నెలలునుంచి ఖాయిలాగావున్నందున కోర్టుకు వెళ్ళకపోవడంచేత పార్టీలఫీజుయేమీచేతులో పడలేదు. ఖాయిలా కుదుర్చుకోవడముకు యిది వరకే బదులుచేసి అక్కడక్కడసొమ్ము తెప్పించాను. మరి యాభై రూపాయలు పోయినా మంచివైద్యుడి దగ్గిర అవుషధం పుచ్చుకోవడం మంచిదని యీవైద్యుణ్ని యేలూరునుంచి పిలిపించాను. యితడు వుండగానే మీవంటయేమైనా జీర్ణించిన పాతజాడ్యములున్న వేమో రహితంచేయించుకోండి. దిక్కుమాలిన ముండాకొడుకు వెనుక యీవూళ్ళో

వకడిదగ్గరమందు పుచ్చుకుంటే వాడు రసంపెట్టినాడు. అందువల్ల కాళ్ళు పడి నిరుటి సంవత్సరము నాలుగుమాసములు మహాశ్రమపడ్డాను.

గంగా—మీరు వుంచినదానివద్ద జాడ్యములు లేవని వాడుకే.

రామ—దానిదగ్గరలేవండీ. మొన్నకొత్తగా ముండపేటనుంచి మేళంవస్తే పొరబాటున దానివద్దకి—

గంగా—సరిసరి తెలిసినది. ఆముండ నేనుమెరిగినదే. నేను పదహారేళ్ళువచ్చినది మొదలుకొని యిప్పటికి రెండువందల ముండలనుజూచినా నన్నా నమ్మవలెను. నాకు యెప్పుడూ గొప్పరోగాలుయేమీ తగలలేదు గాని వక్కసారిమాత్రం యేదో చిత్రమైన కోస్తాజాడ్యంతగిలి చచ్చేవాడినే బ్రతికినాను. నాలుగురోజులు నన్ను కిందపడవేశారు. నాగభూషణరావుగారూ! మీ అన్నగారు యీజాడ్యములచేతనే కాదా చచ్చిపోయినారు?

నాగ—అందరూ చస్తారండీ? ఆయువు మూడినవాడు యెవడో వకడు చస్తాఁడు. మనమంతా యింతకాలంనుంచి యీవ్యాపారములో సంచరిస్తూవున్నాము. యెప్పుడైనా చచ్చినామా? మనం వక్కవిషయములోమాత్రం జాగ్రతగా వుండవలెను. చూచినముండతోనల్లా దేవుళ్ళాడడంమాని యెప్పుడూ వక్కదాన్ని వుంచుకుంటూవుంటే నూరేళ్ళయినా పర్వాలేదు.

గంగా—మీరువక్కదాన్నే వుంచుకున్నారుగదా మొన్న మీకెందుకు రోగం వచ్చినదండి?

నాగ—బొత్తిగా రోగాలురావనా? అప్పుడప్పుడు వస్తూవున్నా కానీ ప్రాణభయం యెప్పుడూవుండదు. నేనువుంచుకున్నది మహాపతివ్రతసుమండీ. నేను ఒక్కదినం లేకపోతే, అదియింట్లోతిన్నగా అన్నం తినదు. నేను పైగాదర్యాప్తుచేసినాను. నాతో యీసంగతి దానితల్లే

పదిసారులు రహస్యంగాచెప్పింది. దానికి పరపురుషుడంటే గడ్డిపరకతో సమానం. రోగములు శరీరతత్వంపడక వాటంతట అవేపుడుతవి.

గంగా—మీరువుంచుకొన్నది వక్కత్తే కాదండీ? మనవూళ్లో భోగంవాళ్ళందరూ అదేమో స్తరువాళ్ళు. మొత్తంమీద భోగంవాళ్లందరూ పతివ్రతలే. ఇప్పుడు నేను వుంచుకొన్నది పరపురుషుడి మొఖం వంకనైనాచూడదు. మన అదృష్టంచేత మనకు యిటువంటి వాళ్లు తటస్తమయినారేకాని మరి వకటికాదు.

రామ-మీరువుంచుకున్న వాళ్ళు యింకావూళ్లోకి మేళానికైనా వెళుతారుగాని నేను వుంచుకున్నది యెప్పుడూ వీధిగుమ్మం బొత్తిగా తొక్కిచూడదు. నేను వుంచుకున్న రెండేళ్ళనుంచీ దీన్నియెక్కడా గజ్జ కట్టడం మానిపించివేశాను. నాలుగురూపాయలు జీతంయిచ్చి ప్రత్యేకం వకమనిషినికూడా దానిగుమ్మంకాడ కావలివుంచాను. భోగరాజుగారు వుంచుకొన్నదేమో లోపాయికారీని మరివకణ్ని వుంచుకొని వాడికి సొమ్మంతా దోచిపెడుతూవుందని వింటాను.

గంగా—ఈసంగతి ఆనిక నిమ్మళంగా మాటాడుకొందాము గాని, మనము మొట్టమొదట అనుకొన్న విషయంబాగా ఆలోచించి వేగిరంయేదో వకటి చెయ్యావలెను. లేకపోతే వాళ్లునురీ హద్దుమీరి రేపుమీారు కన్నెరికంచేస్తే బొత్తిగానే అల్లరిచేస్తారు.

రామ—చూడండి వాళ్ళరోగంనేను వారంరోజులలోగా కుదురుస్తాను. మన మిప్పుడు మాటాడినసంగతి యెవరికీ తెలియనియ్యకండి. కోర్టువేళఅయినది యిప్పటికి లేతామా?

[అందఱును వెళ్ళుచున్నారు.]

3 ప్రదేశము—ఒక వేశ్యాగృహము.

[వేశ్యయగు మంజువాణియు, దానితల్లియగు సారసాక్షియుఁ ప్రవేశించుచున్నారు.]

సార—వేశ్యవిటునిమీఁద తన కెంత ప్రేమవున్నా కానీ తల్లిమాట మీఁరరాదు. ఇది కుల ధర్మము. నేనునీకు కన్నతల్లినా అంటావేమో. దినమునకు పదిమంది మొగుళ్ళవుటచేతనూ సదా యేవో సుఖజాడ్యములు వంటిని జీర్ణించి వుంటవిగనుకనూ బోగము వాళ్ళకు సంతాన మెలాకలుగుతుంది; నిన్ను నేను పెంచుకున్నట్టే నాతల్లి నన్నున్నూ పెంచుకున్నది. కాబట్టి మనకులములో తల్లిఅంటే పెంపుడుతల్లి అనే అర్థము. డబ్బుయిస్తాడా? నగలుపెడతాడా? నీవా బ్రాహ్మణచిన్న వాణ్ని మనయింటికి రానియ్యకు.

మంజు—నీవు యెన్ని అన్నా కానీ యీవిషయములో మాత్రము నేను నీమాటవినను. ఆరామయ్యగారిమీఁద నాకువలపువున్నది. లక్ష రూపాయలు పోయినా నేను ఆయనను విడిచిపెట్టను. ఆయనకు యిచ్చే వల్లా నెలకు రెండువరాలేకదా? అంతకు పదిరెట్ల సొమ్ముగణించి నీ చేతులో పెట్టడంలేదా?

సార—నీకు చిన్నతనం యింకాబాగా తెలియదు. నెలకు ముప్పయిరూపాయలిచ్చి నిన్ను గంగాధరశాస్త్రుర్లు వుంచుకున్నాడు గదా? ఆయనకీసంగతి తెలిస్తే బాగావుంటుందా? నామాటవిని యీ బీదబ్రాహ్మడితో రేపటినుంచి మాయింటికి రావద్దనిచెప్పు.

మంజు—యింతకాలంనుంచి రామయ్యగారు మనయింటికి వస్తూ వున్నారుగదా? గంగాధరశాస్త్రిగారికి యెప్పుడైనా నామీఁద యేవిధ

మయిన అనుమానమయినా కలిగిందా ? రామయ్యగారు శాస్త్రుల్లగారి వద్ద తిరుగుతూ నాకూ ఆయనకూ మధ్య రాయభారాలు తెస్తూవుండడంచేత ఆ రామయ్యవంటి నమ్మకమైనమనిషి వుండబట్టే తనకు మర్యాద దక్కుతువున్నదని ఆయన అందరివద్దా చెప్పుకుని సంతోషిస్తున్నారు. డబ్బుకోసంతప్ప నిజంచేత శాస్త్రుల్లగారిమీద నాకుయేమీ ప్రేమలేకపోయినా, ఆయనవద్ద నున్నప్పుడు లేనిమోహం తెచ్చి పెట్టుకుని, ఆయనలేకపోతేనాకు ప్రపంచమే లేదన్నట్టుగా నటిస్తూవుండడంచేత కట్టుకొన్న భార్యకైనా యింతప్రేమా యింతవిశ్వాసమూ వుండదని నావిషయమయి ఆయన అందరితోనూ శ్లాఘించి చెపుతూవుంటారు.

సార—ఇదిఅంతా నీప్రయోజకత్వమనుకొన్నావాయేమి నీబాగుకోసమై నేనెన్ని విధములుగానైన తంటాలుపడి యీకాడికి తెచ్చినాను. ఆయన యెక్కడికైనా వూరికివెళ్ళిరాగానే నీవారోజులలో మరింత స్వేచ్ఛగాను ఖులాసాగాను వున్నప్పటికీ మీరువెళ్ళిన రెండురోజులబట్టీ మాచిన్నది మీకోసంబెంగ పెట్టుకుని తిన్నగా అన్నం తినలేదు. మంచిబట్టకట్టుకోలేదు. మంచంమీదనుంచి లేవలేదని చెప్పేదానిని. నీకోసం వస్తూపోతూవుండే వాళ్ళచేతకూడా అలాగే చెప్పించే దానిని.

మంజు—నీ తరిబీతుచేత నేనున్న తదనుగుణంగానే మాటలుచెప్పడంచేత యిప్పుడుపూర్తిగా ఆయనకు నామీద నమ్మకము కుదిరిపోయింది. మొట్టమొదట మనయింటికి యెవరైనా నాకోసం వచ్చినపుడు కంటబడుతూ వుంటే సందేహపడి కొన్నాళ్ళు వకమనిషిని కావలివుంచినారు. వాణ్ని వకటి రెండుమాట్లు నావద్దకు రానియ్యడంచేత , నావంటిపతివ్రత లోకములోలేదసిన్ని నామీదయేదైనా దోషం యెంచితే పుచ్చిపురుగులు పడిపోతారనిన్ని వాడుచెప్పేవాడు. ఇప్పుడు అటువంటి అపనమ్మకం యేమీ లేదుకాని నిజంతెలియక నేను రోగిష్టిదాన్నికదా

అని విచారిస్తూవుంటారు. ఆయనవైద్యుణ్ణి పిలిపించి అవుషధం యిప్పించడంతోనే లోపలికివెళ్ళి వేసుకుంటానని చెప్పి మాత్ర అవతలపాఱవేసి వస్తూవుంటాను.

సార—ఈవుపాయం మాత్రము మొకటనీకెవరు నేర్పినారు? నేను చెప్పిపెట్టబట్టి నెలకు పదిహేనురోజులు తలనొప్పి అని తలకు పట్టు వేసుకొని ఆయన వచ్చేటప్పటికి బాధపడుతూ కూర్చుండి ఆయన కొంచెముసేపు విచారపడి యింటికివెళ్ళగానే పట్టు కడిగివేసుకొని తెల్లవారినదాకా సరసునితో ఖులాసాగావుంటావు నీవుయెంత సంపాదించినా పయిగా నెలకు యాభై రూపాయలకంటె యెక్కువ సంపాదించలేవు. నాకాలంలో నేను వుంచుకొన్న నాయుడుయిచ్చేదిగాక యేనెలలోనూ నూరురూపాయలకు తక్కువలేకుండా సంపాదించేదానను. శాస్త్రుర్లుగారు కోర్టుకు వెళ్ళిన తరువాత నీవింకా పగలు సంపాదించడం తక్కువ.

మంజు—అదంతా నీవు శాస్త్రుర్లుగారివద్దనే తీస్తావు. నేనెప్పుడూ ఆయన సంతోషంచేత చేతిలోపెట్టితేనేతప్ప వక్కడబ్బు యిమ్మని అడగను. నీవే పిల్లదానికి చీరెలులేవనీ రవికెలులేవనీ షారుగువాళ్ళు పెట్టుకొన్న నగలుచూచి ముచ్చటపడుతూ వున్నదనీచెప్పి యిచ్చేజీతంగాక కావలసినసంత డబ్బు పయిగా లాగుతావు.

సార—ఇదేమి చూచినావు? నాకాలములో నేనుయెన్నివిధాలనో డబ్బులాగేదాన్ని. విటులకు పోటీలుపెట్టి సంపాదించేదానిని. భాగ్యవంతుల బిడ్డలను రహస్యంగారానిస్తూ, వాళ్ళను మాయింటికి రాకుండా చేస్తానని తల్లిదండ్రుల వద్దకూడా డబ్బు సంపాదించేదానిని. అదుగో యెవ్వరో తలుపు గుద్దుతూవున్నారు. నేనుచెప్పిన సంగతి బాగా ఆలోచించుకో. [అని వెళ్ళుచున్నది.]

కౌతుకవర్ధని

ద్వితీయాంకము.

౧. ప్రదేశము—నృసింహారావుపంతులుగారి కచేరీసావిడి.

[నృసింహారావు పంతులు గారును, సుబ్బారావు పంతులు గారును, బసవరాజుగారును ప్రవేశించుచున్నారు.]

నృసి—మనము యీరోజున మూడుగంటలకు సభచేస్తామని వ్రాస్తే అందరూవస్తామని నాలుగుగంటలన్నర అయినా యింకామెవ్వరూ వచ్చినారుకారు.

సుబ్బా—ఇఖనూ రారు. భోగంవాళ్లను ఆడిస్తామంటే చీట్లు వ్రాయకపోయినా ఘంటకు ముందుగానే వచ్చికూర్చునివుందురు.

బస—అలాకాదు. మనవాళ్లు మూడుఘంటలకంటే సాధారణముగా అయిదు ఘంటలకు కాని రారు. ఎవరురాకపోయినా వీరభద్రుడుగారూ మొదలయిన మన స్నేహితులయినా ముఖ్యముగావస్తారు

నృసి—మనహిందువులలో యిదియొకదురాచారం విస్తారంగా వున్నది. యెప్పుడూ వేళకురారు. పగలు రెండుఘంటలకంటే అయిదు ఘంటలకు వస్తారు.

సుబ్బా—అట్లావచ్చినా కొంచెం బాగానేవుంటుంది. వస్తామని చెప్పి బొత్తిగానే రానివారికంటె నయంకాదా?

బస—అరుగో వీరభద్రుడుగారు మరికొందరు స్నేహితులతో వస్తూవున్నారు.

[కొంతమందితో వీరభద్రుడుగారు ప్రవేశించుచున్నారు.]

నృసిం—ఏమండీ వీరభద్రుడు గారూ! ఇటువంటిసంగతులలో ముఖ్యముగా శ్రద్ధపుచ్చుకొనేవారు మీరే యీలాగున ఆలస్యంగావస్తే మరెవరు వేళకువస్తారండీ!

వీర—నేను యింటికాడ తొందరపని వుండగా చూచుకుంటూ వుండి యెవరయినా వచ్చినారేమో చూచిరమ్మని మావాణ్ణి రెండు మాట్లు పంపినాను. వాఁడువచ్చి యెవరూరాలేదని చెప్పడంచేత కొంచెం ఆలస్యంగా వచ్చినాను.

సుబ్బా—ఇప్పుడే అయిదుగంటలు దాటిపోయింది. యికనెవరూ వచ్చేటట్టు కనపడదు. మనం అనుకున్నసంగతి యీవున్నవారితోనే ఆలోచించుదామా?

వీర—ఆలోచించవచ్చును. వారితరఫున మాటాడడమునకు బుచ్చిరాజుగారు వచ్చినారు. తక్కినవారు రానిలోపంవుండదు.

బుచ్చి—నేనున్నూ యేమిజరుగుతుందో తమాషాచూతామనే వచ్చినాను. మీరు సభలో చెప్పబోయ్యే హంశమేమిటో సెలవియ్యండి.

సుబ్బా—మనవూళ్ళో పెద్దలందరూ వుపేక్షచేసి వూరుకోవడంచేత వ్యభిచారం అంతకంతకు యెక్కువవుతూవున్నది.

బుచ్చి—పెద్దలువూరుకోక వురిపెట్టుకుంటారా? డబ్బున్నవాళ్లు మనసువచ్చినట్లు భోగందాన్ని వుంచుకొని సుఖపడుతారు. వాళ్ల డబ్బు వాళ్లుపాడుచేసుకుంటూ వున్నారుగాని మిమ్మలినేమీ తెమ్మనడంలేదు. డబ్బున్నవాళ్లు ముండలను వుంచుకుంటే మధ్య మీకు నాకూ యేమి పట్టింది?

వీర—మీరుకొంచెం ఆలోచించి మరీమాట్లాడండి. ఇతరులు పాడవుతూవుంటే చూస్తూవూరుకోవడం మానవధర్మంకాదు. వాళ్లను చూచి—

బుచ్చి—ధర్మం కాకపోతే భూభారం అంతా యిప్పుడు మీరు తీరుస్తారా?

వీర—తీర్చగలిగినా తీర్చలేకపోయినా సాధ్యమయినంతమట్టుకు ప్రయత్నం చెయ్యడం మనకందరకూ విధి. వకరుచెడి తిరుగుతూవున్నప్పుడు మనం చూస్తూవూరుకుంటే వాళ్లనుచూచి రేపు మనవాళ్లు కూడా ఆపనిలోనే ప్రవేశించిచెడిపోతారు. అప్పుడు ఆనష్టముకంతకూ మనమే కారణం అవుతాము. మరివకరు చేస్తూవున్నప్పుడు మీకది తప్పితంగాతోచకపోయినా, రేపు మీ కుమారుడు పెద్దవాడయి మీ కోడలిని వదలిపెట్టి బోగందాన్ని వుంచుకొని యింట్లోడబ్బంతా పాడు చేస్తూవుంటే అదితప్పితం అవునోకాదో మీకు బాగా తెలుస్తుంది.

బుచ్చి—తెలిసిమనము యేమిచేస్తాము? బోగంవాళ్లనూ గుడిసేటివాళ్లనూ అందరినీ మనము వ్యభిచారంమాని పెళ్లిచేసుకోమంటే వాళ్ళుచేసుకుంటారా? ఆడవాళ్లనే మానపలేకపోతే మనము మగవాళ్లను యెక్కడ మాన్పగలుగుతాము?

వీర—నేనుచెప్పినదాన్ని తిన్నగావినండి. మీచిన్నతనంలో మగవాళ్లల్లోనైనా యింతవ్యభిచారంవుండేదా? ఎవడైనా వకడు ఆకాలంలో ముండనువుంచుకుంటే పెద్దమష్యులు యెవరూ వాణ్నిమర్యాద చెయ్యకపోవడంచేత భయంగలిగి తక్కినవాళ్ళందరూ నీతిగలిగివుండేవారు. యిప్పుడు పెద్దమనుష్యులు చూచిహర్షించి వూరుకోవడంచేతనే కాదా ప్రతివాడున్ను విచ్చలవిడిగా భార్యలను వదలిపెట్టి ముండలను వుంచుకుంటూవున్నారు?

బుచ్చి—యెవళ్ళూ వుంచుకోనక్కరలేకపోతే లోకంలో బోగంవాళ్లను బ్రహ్మదేవుఁడు యెందుకు పుట్టించినాడు? అందరూవ్యభిచారం మానితే వాళ్ళగతియేమి కావలసివుంటుంది? యిప్పుడు సంసారులే బోగంవాళ్ళకంటే యెక్కువగా జారత్వం చేస్తూవున్నారు. వాళ్ళను యెవరు

వీర—ముందుసంగతి విచారించకుండా అప్పటికి తోచినట్లెల్లా చెయ్యడం బుద్ధిమంతుల లక్షణంకాదు. మనమేపనిచేసినా ముందు దానివలన సుఖంకలుగుతుందో లేదో చూచుకొని మరీ చేస్తూవుండవలెను. అట్లా కాకపోతే అప్పుడు డబ్బు వస్తుందనే సంతోషముచేత దొంగతనాలుకూడా చెయ్యవలసివస్తుంది. రోగముకు మందువేస్తేవెగటుగాఉంటుందని మానుకొని తరువాత బాధపడవలసి ఉంటుంది.

వెంక—మీారు చెప్పినవానివలె యిందులో యేమైనా వెంటనే నష్టంకలుగుతుందా?

వీర—ఒక్కదినము సంభోగమపేక్షించి మన నరసింహాము పడ్డపాట్లుమీారు చూడలేదా? కాళ్ళుపడి ఆరునెలలు తీసుకొని చివరకు చచ్చినవాడే బ్రతికినాడు.

వెంక—అవును అతడు బ్రతకడంతల్లికడుపున మళ్ళీపుట్టడంకాని మరివకటికాదు. అతని తల్లికడుపుచల్లగా నూరురూపాయలు పుచ్చుకొన్నా డ్రెస్సరు కుదరనిరోగమే కుదిర్చినాడు. స్థిరంగా ఒక్కదాన్ని వుంచుకొని దానితోవుంటే యిలాటివెప్పుడూ తటస్థించవు.

వీర—వక్కదానితోటేవుండేటట్టుఅయితే వక్కభార్యతోనేవుండరాదా? ఒకవేళమగవాడు ఆలాగువున్నా డబ్బుకోసం అంగహీనునికైనా తన శరీరాన్ని అమ్మడానికి సిద్ధముగా వుండి మాయలూ మంత్రాలూ పన్ని బహుకుటుంబములను కూలదోయుటకయి భూమిమీాద అవతరించిన భోగండి వకడితో వుంటుందా?

వెంక—మీారు భోగంవాళ్ళను మహాదూషిస్తూ వున్నారు. ఎవ్వరూవుంచుకోకపోతే భూమిలో భోగంకులం వుంటుందా?

వీర—వుండకపోతే ఏమినష్టం? వాళ్ళులేకపోతే మనమంతా సుఖపడుతాము. వ్యభిచారము నిమిత్తమై ప్రత్యేకంగా వకజాతిలే

కుండా చేయుటకయి మనమంతా త్రికరణశుద్ధిగా యీశ్వరుణ్ణి ప్రార్థించవలెను.

వెంక—మీరు మొట్టమొదటకే భోగంవాళ్ళకుంగానికి పేటన పెడుతూవున్నారా? వాళ్ళులేకపోతే సంగీతం యేలాగు వృద్ధి అవుతుంది. దేవుడివుత్సావాలలోను పెళ్ళిళ్ళలోను ఆడేవారు యెవరుంటారు?

వీర—కావలిస్తే మగవాళ్ళచేత పాడించరాదా? సంగీతం డబ్బుకు పడుచుకునే లంజెలపాలు కాబట్టే దాని గౌరవమంతా పోయింది. వాళ్ళు పాడే బూతుకూతలకంటే హరికీర్తనలు పాడిస్తే బాగావుండవా? దేవుడిదగ్గిర—

వెంక—ఆహాహా! హరికీర్తనలు పాడిస్తే వివాహాలు యిఖభాగా నేశోభిస్తవి. యిఖ తాంబూలాలకు పిలిచిన పెద్దమనుష్యులు బాగానే వస్తారు.

వీర—యేమి? అలానవ్వుతారేమి? పతివ్రతాధర్మము నేర్పవలసిన వివాహములలో లంజలచేత బూతుపాటలు పాడిస్తేనేకాని భగవద్విషమైన గానము చేయిస్తే బాగావుండదా?

వెంక—మొగవాళ్ళు పాడితే సంగీతము యేమిశోభగానైనా వుంటుంది వ్యభిచారానికంటే మీరేమైనా దోషముంటుందని చెపితే కొంచెం బాగా ఉంటుంది గాని పాటపాడించడంకూడా కూడదంటే నలుగురూ నవ్వుతారు. భోగంవాళ్ళు పాడితే యేమినష్టంవుంటుంది?

వీర—మీకిప్పుడాలాగే కనపడుతుంది. చిన్నప్పటినుంచి వుగ్గుపాలతో పురుషులను తమ వలలో పడవేసి వుపాయాలే నేర్చుకుని మాయచేసి చేతిడబ్బెల్లను దోచుకొని పరులను పాడుచేయుటకే ప్రతిజ్ఞపట్టి కంకణముకట్టుకొని కూర్చున్న వెలయాండ్ర వల్లనష్టం కలుగుతుందా అని వేరే అడగనక్కరలేదు. నిజానికి వాళ్ళు ఆడడంగాదు; తమఅభినయముచేతను దీపము వెలుతురున తళుక్కుమను మోహినీవేషముచేతను

లోబఱుచుకొని వాళ్ళే చూడవచ్చినవారిని తమ చూపులచేత ఆడిస్తారు ఆలా చూడ వచ్చినప్పుడే మోసపోయి చెడిపోయినవారెంతమంది వున్నారుకారు? వాళ్ళు వ్యభిచరించేవాళ్ళు కాకపోతే పాటవల్ల నష్టంలేదు. స్త్రీలే కావలెనంటే సంసారస్త్రీలచేత మంచి గానము చేయించరాదా?

వెంక—వాళ్ళసంగీతం విన్నవాళ్ళంతా చెడిపోతారా?

వీర—అంతా చెడిపోకపోయినా చాలామంది చెడిపోతారు. సంసారము త్యజించి అడవులలో కందమూలాదులుతినే ఋషులు సహితము స్త్రీలవలలోపడి వారికి దాసులయి తిరుగుతూవుండేవారని చెపుతూ వుండగా వుప్పూపులుసూతిని సంసారములో పడి కొట్టుకుంటూవుండే యితరులకు కామము జయించడానికి శక్యమవుతుందా? ఎంతమంచి వాడికైనా మొదట చెడ్డదిగా తోచినప్పటికీ పదిసారులు వెళ్లి వరుసగా భోగంవాళ్లను చూస్తూవుండడంచేత మనసుచలించి రాగారాగామంచిదా చెడ్డదా అనే సందేహము కలుగుతుంది. తరువాత మంచిదనేతోస్తుంది. అటుతరువాత సరిగా ఆపనిలో ప్రవేశించుటకే బుద్ధిపుడుతుంది. అప్పుడు మనసుకొంచెం బాధించినా వారు చెయ్యలేదా వీరుచెయ్యలేదా అని దృష్టాంతములు తెచ్చుకొని సమాధానపరచుకొని మొదట ఆవృత్తిలో ప్రవేశించిన తరువాత క్రమక్రమముగా భోగంవాళ్ళకు యింటి బంటులే అవుతారు. ఏమండీ! లక్ష్మీనరసింహముగారూ! నేను చెప్పినది నిజమా? అబద్ధమా!

లక్ష్మీ—మీరుచెప్పినదంతా వాస్తవము. నాకు చిన్నతనమయిన స్వల్పానుభవంలోనే యిలాచెడిపోయినవాళ్ళను వందమందిని చూచినాను శుభకార్యములలో కూడా భోగంవాళ్ళచేత పాడించడం ఆడించడం బొత్తిగా మానివెయ్యవలెను. అటువంటి సమయములలో మనబంధువులలోని స్త్రీలే పాటలు పాడితే యెంతబాగావుంటుంది! ఈ భోగంవాళ్ళనువుంచుకునేవాళ్ళనువకరినిచూచి వకరుపాడవుతూవున్నారు.

మనమందరమూచేరి వీళ్ళల్లో కొందరి కులంలోనుంచి వెలివేస్తే అందరూ బాగుపడతారు. కుంటివాడికీ వకడబ్బు యివ్వనివాళ్ళు సమేతం యెంత మంది నెలకు యిరవయ్యేసి రూపాయలిచ్చి భోగంవాళ్ళకు చదువుచెప్పిస్తూవున్నారో చూడండీ యేమండీ! బుచ్చిరాజుగారూ! మీరీవేళ మౌనము ధరించినారూ!

బుచ్చి—గుడ్డువచ్చి పిల్లను వెక్కిరించినట్టు నేటికాలానికి మీరందరూ యింగ్లీషు చదువుకొని మమ్ము వేళాకోళం చెయ్యడం ఆరంభించినారు. చెయ్యండి. కలియుగం అయిదువేల సంవత్సరాలు కావచ్చినది. ఇఖ వర్ణసంకర మవుతుంది. మీవంటి మహానుభావులు బయలుదేరిన తరువాత యెన్ని వింతలయినా పుడతవి.

వెంక—దేవతల కాలంనుంచీవున్న భోగంవాళ్లనే మీరు వద్దంటూవున్నారు. యిఖ మీతో మాట్టాడవలసినదిలేదు. మీమనస్సు వచ్చినట్టు చెయ్యండి. చీకటిపడుతూ వున్నది. వెళ్ళిపోదాములెండి.

[అందఱు వెళ్లుచున్నారు.]

---

3. ప్రదేశము—నృసింహరావు పంతులుగారి సావిడి.

[నృసింహరావు పంతులుగారు కూరుచుండి యుండఁగా వెంకన్నగారు ప్రవేశించుచున్నారు.]

నృసిం—ఏమండీ వెంకన్నగారూ! యీరోజున వుదయాన్నే యిలాగు దయచేసినారు!

వెంక—కొంచెం కోర్టువ్యవహారం వుండఁగా మీకు వకాల్తునామా యివ్వవలెనని వచ్చినాను.

నృసిం—ఆ వ్యవహారస్వభావం యేమిటి?

వెంక—నాతమ్ముడు భార్యా మనోవర్తికి నామీద వాజ్యం వేసినది. అది నాతమ్ముడి భార్యాకాదని అయినా వాదించవలెను. లేదా నాతమ్ముడూ నేనూ విభక్తులము గనుక నేను మనోవర్తి యివ్వ వలసిన జరూరులేదనైనా వాదించవలెను.

నృసిం—మీరుమళ్ళీ పండితులు ఈలా అబద్ధమాడవచ్చున టయ్యా?

వెంక—'వారిజాక్షులందు వైవాహికము లందు। ప్రాణవిత్త మాన భంగమందు। చకితగోకులాగ్ర జన్మరక్షణమందు। బొంకవచ్చు నఘము పొందదధిప.' అని శాస్త్రం వున్నది. ఇది స్త్రీలవిషయం గనుక అబద్ధం ఆడవచ్చును; అంతేకాకుండా యిందులో విత్తభంగం కూడా కలుగుతుంది గనుక అసత్యం పలకవచ్చును. ఇందులో యింకొక ధర్మసూక్ష్మంకూడ వున్నది. నేను బ్రాహ్మణ్ని అగ్రజన్మరక్షణమందు కూడా బొంకవచ్చునని వున్నది. యీమూడు విధములచేతనూ యిందులో వెయ్యి అబద్ధాలాడినా పుణ్యంవస్తుందిగాని పాపం యెంతమాత్రమూ రాదు.

నృసిం—మీ మరదలు యెన్నేళ్ళది?

వెంక—దానికి పదహారేళ్ళు వుంటవి. మీరు వయస్సు అడిగితే జ్ఞాపకము వచ్చినది. అదివ్యభిచరించి చెడి తిరుగుతూవున్నది గనుక మనోవర్తి యివ్వవలసిన పనిలేదని వాదిస్తే బాగావుంటుందా?

నృసిం—వెంకన్నగారూ! మీరుశాస్త్రం చదువుకొన్నందుకు పూరికేపోయింది కాదు. మీరు అసమానములైన వూహాలు వూహిస్తున్నారే.

వెంక—యిందులో నేను చేసిన వూహాయేమున్నది? నేనుచెప్పిన దంతా శాస్త్రం. శిష్టులకందరికీ పురాణాలు పరమప్రమాణాలు. యిప్ప

టివాళ్లు యింగ్లీషుచదువుకొని నాస్తికులయి పురాణములు ప్రమాణములు కావంటారు. వీళ్లముఖంచూస్తే పాపం వస్తుంది. నిన్నటిసభలో చూచినారుకారా?

నృసిం—నిన్నటి మీటింగులో యేమి అక్రమం జరగింది?

వెంక—అంతా అక్రమమే. అక్రమంగాక క్రొంతక్రమం యేడిసిందా యేమిటి? మీరు యింగ్లీషురానివారుగనుక మనవిచేస్తూవున్నాను. కృతయుగం నాటినుంచీ వస్తూవున్న సదాచారంయిప్పుడు మానవలెనట! పూర్వము పురూరవుడు ఊర్వశిని వుంచుకోలేదూ? మనుష్యుల మాటయేమిటి? దేవతలందరూ రంభ మేనక మొదలయినవాళ్లను వుంచుకోలేదా? యజ్ఞాలుమొదలయిన పుణ్యకార్యాలుచేసి స్వర్గానికి వెళ్ళినా అక్కడా రంభామొదలయిన దేవవేశ్యలతో సంభోగమేనా మరియేమైనావున్నదా? యేమీ తెలియక నాలుగు మెంగిలి యింగిలీషుముక్కలు చదువుకోవడంతోటే వాళ్ళెరగక పూర్వాచారాన్ని పెద్దలినీ దూషిస్తారు.

నృసిం—పూర్వాచారం మంచిదో కాదో ఆలోచించనక్కరలేదండీ?

వెంక—మీకుకూడా యిటువంటి బుద్ధేపుట్టిందండీ? ఇదికలియుగం యెవ్వరేమి చేస్తారు? యిఖశాస్త్రిలుచేసిన పూర్వపువాళ్ళంతా వట్టిబుద్ధిహీనులు! అనాదిగాజరుగుతూవున్న ఆచారాన్ని మాన్పడానికి నాలుగువచ్చీరాని యింగిలీషుముక్కలు చదువుకోవడంతోటే మనము మహాబుద్ధిమంతులము! యథారాజాతథాప్రజాఅన్నాడండి. గోవుమాంసం తినేవారు ప్రభుత్వానికి వచ్చినతరువాత యిఖయెలా అవుతుందండీ? ఇప్పుడు బొత్తిగా సిడులుపోయినవికదాండి? సహగమనం చెయ్యనియ్యరుగదాండి? అమ్మవారని ఆలోచించకుండా గోదావరిని కట్టివేసి